

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

**Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ : Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ**

ΑΓΓΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.....	4 - 5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6 - 7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : Η οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας	
1.1. Από τη Δυτική Ένωση στα σχέδια Pleven και Fouchet	8 - 10
1.2. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία και η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη ...	10 - 14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : Η δημιουργία της ΚΕΠΠΑ και της ΕΠΑΑ	
2.1. Η Μετα-Ψυχροπολεμική περίοδος και η προσαρμογή στο νέο περιβάλλον ασφάλειας	15 - 16
2.2. Η Συνθήκη του Μάαστριχ και η πορεία προς την δημιουργία της ΚΕΠΠΑ.....	16 - 18
2.3. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ – Δημιουργία της ΕΠΑΑ	19 - 21
2.4 Η Γαλλοβρετανική προσέγγιση, οι εξελίξεις στα Βαλκάνια και η ενδυνάμωση της ΕΠΑΑ	21 - 28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ : ΚΕΠΠΑ-ΕΠΑΑ: Τι επιτεύχθηκε;	
3.1. Η επίτευξη του «Πρωταρχικού Στόχου του Ελσίνκι»	29 - 33
3.2.a. Σύσταση και Λειτουργία της ΕΠΑΑ	33 - 39
3.2.b. Πρόληψη Συγκρούσεων	40
3.2. c. Επιχειρησιακές Δυνατότητες	40 - 41
3.3. Η διαμόρφωση της ΚΕΠΠΑ και της ΕΠΑΑ σε συνάρτηση με τις διεθνείς εξελίξεις	41 - 44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ : Η συνεργασία ΕΕ και NATO: Αρχές και ρυθμίσεις	
4.1. Τα πρώτα βήματα συνεργασίας ΕΕ και NATO	45 - 48
4.2. Κοινός Στόχος: Ισορροπημένη Διατλαντική Συνεργασία	49 - 50
4.3. Το Αμερικανικό ενδιαφέρον προς τους Ευρωπαίους και τα σημεία σύγκλισης των Συνόδων του NATO	51 - 52
4.4 Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Ασφάλειας στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής στρατηγικής	52 - 54

4.5 Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με Διεθνείς Οργανισμούς και το Διεθνές Δίκαιο	54 - 55
--	---------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ : Η πορεία προς την Συνθήκη της Λισσαβώνας

5.1. Οι εξελίξεις και η πορεία προς την Λισσαβώνα	56 - 57
5.2. Η κρίση του Ιράκ καταδεικνύει το χάσμα απόψεων εντός της Ε.Ε.	57 - 60
5.3. Η πρωτοβουλία των 4 για ενίσχυση της ΕΠΑΑ	60 - 62
5.4. Η Διακυβερνητική της Ρώμης - Σχέδιο του Ευρωπαϊκού συντάγματος ..	62 - 64
5.5. Η Συνθήκη της Λισσαβώνας	64 - 69

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	70 - 72
-----------------------	----------------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	73 - 79
---------------------------	----------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	80 - 106
--------------------------	-----------------

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Σκοπός της εργασίας είναι να εξετάσει την θεσμική εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και Άμυνας παρατηρώντας την πορεία ανάπτυξής της προς την ολοκλήρωση της. Αντικείμενο έρευνας είναι η απάντηση στο βασικό ερώτημα που προκύπτει, εάν μέχρι σήμερα επιτεύχθηκε ο στόχος επιδίωξης των κρατών μελών προς την τελική ενοποίηση στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας .

Ο στόχος της έρευνας είναι να επιχειρήσει να προσεγγίσει ιστορικά, θεσμικά και οργανωτικά την ουσία και την ταυτότητα της Ευρωπαϊκής Άμυνας και Ασφάλειας στο σύγχρονο περιβάλλον. Αυτό θα επιχειρηθεί με μια συνοπτική παρουσίαση όλων των γεγονότων, παραγόντων, μέσων και προοπτικών που συντέλεσαν και επηρέασαν την Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας, προκειμένου να εξαχθούν ανάλογα συμπεράσματα αφενός για τη δυνατότητα αποτελεσματικής αυτόνομης ανάπτυξης αυτής και αφετέρου για τη σχέση της με την Ατλαντική Συμμαχία. Θα εξετασθούν ορισμένες θεμελιώδεις πτυχές που αφορούν τον χαρακτήρα των ευρω-ατλαντικών σχέσεων και θα καταγραφούν και αναλυθούν στρατηγικές τάσεις και συμπεριφορές στον ευρωπαϊκό και ευρω-ατλαντικό χώρο. Επίσης, θα εκφραστούν εκτιμήσεις για τις νέες ισορροπίες που προκύπτουν μετά την διεύρυνση και θα διασυνδεθούν με ορισμένες υποθέσεις εργασίας και διαμορφωμένες προτάσεις αναφορικά με το υπό εξέταση ζήτημα, κάτω από το πρίσμα της εξελισσόμενης ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, των προοπτικών λειτουργίας του ΝΑΤΟ.

Για την καλύτερη κατανόηση της ιστορικής εξέλιξης, του θεσμικού πλαισίου και της εξειδικευμένης ορολογίας που αφορά τα θέματα της Ευρωπαϊκής άμυνας, αλλά και για εμβάθυνση σε κάποια άλλα χρήσιμα εξειδικευμένα αντικείμενα, στην παρούσα έρευνα θα υπάρξει και ανάλυση της εξέλιξης της ΚΕΠΠΑ και ΕΠΑΑ, από τις αρχές της οικοδόμησης της Ευρωπαϊκής Αμυντικής ταυτότητας μέχρι το σήμερα.

Η διάταξη της ύλης χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο εξετάζει την οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας. Το δεύτερο κεφάλαιο καταγράφει και αναλύει την δημιουργία της ΚΕΠΠΑ και της ΕΠΑΑ. Το τρίτο κεφάλαιο θέτει το ερώτημα και απαντάει στο τι επιτεύχθηκε μέσα από την ΚΕΠΠΑ και την ΕΠΑΑ. Το τέταρτο κεφάλαιο εξετάζει τις αρχές και τις ρυθμίσεις της συνεργασίας Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΝΑΤΟ. Το πέμπτο κεφάλαιο ασχολείται με την μελέτη και καταγραφή της πορείας προς

την Συνθήκη της Λισσαβώνας. Ο επίλογος αφιερώνεται στη συγκεφαλαίωση της θεματικής και την εξέταση του χάσματος «προσδοκιών – ικανοτήτων» της Ε.Ε. και τι δυνατότητες προκύπτουν ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Δεκέμβριο του 2013.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Επίκουρο Καθηγητή Ανδρέα Γκόφα για την αποδοχή του να αναλάβει ως επιβλέπων της διπλωματικής εργασίας καθώς και για τις πολύτιμες συμβουλές κατά την διάρκεια της έρευνας. Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να δώσω στον Λέκτορα Ευστάθιο Φακιολά καθώς εκτός από την πολύτιμη βοήθεια που είχα σε κάθε βήμα της έρευνας μου, οι συζητήσεις μας κατά τη διάρκεια του μαθήματος «Ευρωπαϊκή Ασφάλεια, Άμυνα και Πολιτική Ενοποίηση» αποτέλεσαν πηγή προβληματισμού και έμπνευσης τόσο στην απόφαση μου για την θεματική πρόταση της διπλωματικής εργασίας όσο και για τις μελλοντικές μου αναζητήσεις στον κλάδο των Διεθνών Σχέσεων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με στόχο την εκπλήρωση του οράματος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης¹, η επιδίωξη της ασφάλειας και της άμυνας αποτελεί από τα πρώτα βήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης την κινητήρια δύναμη των προσπαθειών των κρατών μελών για την πορεία προς την τελική ενοποίηση. Έπειτα από συζητήσεις και παλινωδίες πολλών ετών οι Ευρωπαίοι έθεσαν στους εαυτούς τους φιλόδοξους πολιτικούς και στρατιωτικούς στόχους και προσδιόρισαν την στρατιωτική διάσταση της οικονομικής και πολιτικής Ένωσης. Η αξιοσημείωτη αυτή συλλογική έκφραση πολιτικής βούλησης για την ανάπτυξη ευρωπαϊκών αμυντικών δυνατοτήτων αποτελεί ορόσημο στην διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, δίνοντας στην Ευρωπαϊκή Ένωση μια διακριτή στρατιωτική συνιστώσα.

Εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον (πόλεμος κατά της τρομοκρατίας, μονομερής αμερικανικοί χειρισμοί, επέμβαση σε Αφγανιστάν και Ιράκ, γεγονότα 11^{ης} Σεπτεμβρίου) έκαναν φανερή την αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ανταποκριθεί σε κρίσεις. Τα γεγονότα αυτά διαφοροποίησαν τον χαρακτήρα απειλών που αντιμετωπίζει η ειρήνη και η σταθερότητα της ευρωπαϊκής ηπείρου και προκάλεσαν μεταβολές που επέβαλλαν εξελίξεις στα θέματα τόσο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας² (ΚΕΠΠΑ) όσο και στον επιχειρησιακό της βραχίονα, την Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) η οποία σήμερα έχει μετονομαστεί ως Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) σύμφωνα με την συνθήκη της Λισσαβώνας.

Τόσο τα δομικά όσο και τα θεσμικά χαρακτηριστικά του συστήματος των κρίσιμων ατλαντικών και ευρωπαϊκών ισορροπιών διανύουν μια μεταβατική φάση η τελική έκβαση της οποίας είναι δύσκολο να προβλεφτεί. Οι Ευρωπαίοι έχουν συνειδητοποιήσει την

¹ Η παρούσα εργασία αντιλαμβάνεται την ολοκλήρωση ως διαδικασία που έχει συγκεκριμένο σκοπό. Υιοθετεί τον εργαλειακό ορισμό του Pentland, σύμφωνα με τον οποίο η διεθνής ολοκλήρωση ορίζεται ως μια διαδικασία με την οποία δύο ή περισσότερες ανεξάρτητες ομάδες ανθρώπων με τη συλλογική μορφή κυρίαρχων εθνικών κρατών μεταφέρουν μέρος της κυριαρχίας και της αυτονομίας τους σ' ένα κοινό θεσμικό πλαίσιο με σκοπό τη διαμόρφωση κοινών κανόνων και πολιτικών, δημιουργώντας, μ' αυτό τον τρόπο, μια ενιαία και συνεκτική πολιτική οντότητα, που μπορεί να χαρακτηριστεί και να περιγραφθεί κατά κάποιο τρόπο ως κοινότητα. C. Pentland, *International Theory and European Integration* (London: Faber and Faber, 1973), σελ. 21.

² Ο όρος στην αγγλική είναι CFSP (Common Foreign and Security Policy). Η ΚΕΠΠΑ καθιερώθηκε για πρώτη φορά με τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είχε προηγηθεί η θεσμοθέτηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας το 1986 με την Ενιαία Πράξη, η οποία αποτέλεσε τον «προθάλαμο» της ΚΕΠΠΑ. Οι προβλέψεις για την ΚΕΠΠΑ αναθεωρήθηκαν με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997, της Νίκαιας το 2000 και της Λισσαβώνας το 2007.

αναγκαιότητα μιας ισχυρής και ενιαίας πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Συγκεκριμενοποιώντας την άποψη αυτή, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η οδυνηρή εικόνα της Ένωσης κατά τον χειρισμό της Ιρακινής κρίσης όταν 4 ημέρες μετά την υιοθέτηση «κοινής θέσης», 8 Ευρωπαίοι ηγέτες προσυπέγραψαν κοινή διακήρυξη εκφράζοντας την υποστήριξη τους στα αμερικανικά σχέδια.

Από τα πρώιμα βήματα δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης θίγονται, μέσω της Συνθήκης του Μάαστριχ³, οι βάσεις για μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Είναι χαρακτηριστική η σχετική αναφορά στο προοίμιο της Συνθήκης: *«Αποφασισμένοι να εφαρμόσουν μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, που συμπεριλαμβάνει την εν καιρώ διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία μπορεί, σε δεδομένη στιγμή, να οδηγήσει σε κοινή άμυνα, ενισχύοντας έτσι την ευρωπαϊκή ταυτότητα και ανεξαρτησία για την προαγωγή της ειρήνης, της ασφάλειας και της προόδου στην Ευρώπη και ανά την υφήλιο...»*⁴

³ Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Μάαστριχ). Υπεγράφη τον Φεβρουάριο του 1992 και τέθηκε σε εφαρμογή τον Νοέμβριο του 1993. Στο Παράρτημα Α περιλαμβάνονται τα θέματα που αφορούν την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας.

⁴ Suggestions for Procedures for Coherent, Comprehensive EU Crisis Management, 15841/02, Δεκ02

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΜΥΝΤΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

1.1. Από τη Δυτική Ένωση στα σχέδια Pleven και Fouchet

Η προσπάθεια των ευρωπαϊκών χωρών για κοινές αμυντικές δυνατότητες άρχισε μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου⁵. Οι προσπάθειες της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ) για έλεγχο των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, σε συνδυασμό με τη ανησυχία αναβίωσης της Γερμανικής επιθετικότητας, δημιούργησαν την ανάγκη δημιουργίας ενός συλλογικού αμυντικού συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό υπογράφεται αρχικά η Συνθήκη της Δουνκέρκης και εν συνεχεία στις 17 Μαρτίου 1948 ιδρύεται η Δυτική Ένωση με την υπογραφή στις Βρυξέλλες της ομώνυμης Συμφωνίας, γνωστή ως Οργανισμός του Συμφώνου των Βρυξελλών. Σύμφωνα με αυτό, οι ιδρύτριες χώρες⁶ συμφώνησαν σε αμοιβαία συνδρομή σε επίθεση εναντίον κάποιου μέλους της Δυτικής Ένωσης, μία συνδυασμένη και αμοιβαία υποστηριζόμενη άμυνα με την ενσωμάτωση πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών παραμέτρων.

Λόγω της ανεπάρκειας της Δυτικής Ευρώπης να αναχαιτίσει τον Σοβιετικό κίνδυνο, έγινε σύντομα αντιληπτό ότι μόνο οι ΗΠΑ αποτελούσαν αποτρεπτικό παράγοντα για αντιμετώπιση της σοβιετικής απειλής. Στις 4 Απριλίου 1949 τα κράτη-μέλη της Δυτικής Ένωσης μαζί με τις ΗΠΑ και τον Καναδά συγκροτούν τη Βόρειο-Ατλαντική Συμμαχία (NATO). Το ξεκίνημα του Ψυχρού Πολέμου άλλαξε δραστικά το παγκόσμιο πολιτικό σκηνικό και το περιβάλλον ασφάλειας της Ευρώπης με συνέπεια την ενεργό πολιτική και στρατιωτική συμμετοχή των ΗΠΑ η οποία μέσω της Συμμαχίας δέσμευσε τις δυο ηπείρους σε έναν διατλαντικό μηχανισμό ασφαλείας. Ο αμερικανικός παράγων ουσιαστικά εμπλέκεται και εδραιώνεται στην Ευρώπη⁷ με αποτέλεσμα μετά το 1945 και μέχρι το 1989, το διεθνές σύστημα να μετατρέπεται βαθμιαία σε διπολικό, με κύριους

⁵ «... η αναλυτική προβληματική όσον αφορά τις σύγχρονες προσπάθειες ανάπτυξης ευρωπαϊκής άμυνας δεν θα μπορούσε παρά να εξεταστεί στο πλαίσιο των τάσεων που διαμορφώθηκαν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ως την μεταπολεμική εποχή.» Βλ. Π. Ήφαιστος, *Ευρωπαϊκή άμυνα και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, Η Ευρώπη των πολλών ταχυτήτων και κατηγοριών κατά της ευρωπαϊκής ιδέας*, Αθήνα, Εκδόσεις Οδυσσέας, 1994, σελ. 41.

⁶ Βέλγιο, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ηνωμένο Βασίλειο, Ολλανδία

⁷ R.C. Macridis, *Foreign policy in world politics*, Prentice Hall, Engelwood Cliffs, NJ, 1989.

πόλους τις ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ και κύρια όργανα τους το NATO και το σύμφωνο της Βαρσοβίας, αντίστοιχα⁸. Το NATO στο ξεκίνημα του υποστήριζε την ανάπτυξη δύο ισοδύναμων πυλώνων, η πλήρης συνεργασία των οποίων θα οδηγούσε σε μία απόλυτα ισορροπημένη σχέση. Το σχήμα όμως αυτό, των ισοδύναμων πυλώνων, ποτέ δεν λειτούργησε. Το καθοριστικό γεγονός για την μετατροπή του NATO από μία ισόρροπα αναπτυσσόμενη συμμαχία σε μία ηγεμονική συμμαχία, με κυρίαρχη δύναμη τις ΗΠΑ, υπήρξε ο πόλεμος της Κορέας το 1950.

Με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) τον Απρίλιο του 1951, οι οραματιστές της Ενωμένης Ευρώπης προσπάθησαν να ενισχύσουν τον πολιτικό και αμυντικό προσανατολισμό της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Με την πρόταση των ΗΠΑ, αναγνωρίστηκε η ανάγκη επαναδημιουργίας του στρατιωτικού δυναμικού της Γερμανίας, σε αντιστάθμισμα της αυξανόμενης στρατιωτικής ισχύος των Ανατολικών. Εναντία στο πολιτικό-στρατιωτικό αυτό υπόβαθρο υπήρξε η Γαλλική πρωτοβουλία του 1954 για την δημιουργία της «Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας»⁹ στηριζόμενης στην συγκέντρωση και κοινή διοίκηση ενός «Ευρωπαϊκού στρατού» με ταυτόχρονη λειτουργία της «Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας», η οποία θα έδινε την απαραίτητη πολιτική καθοδήγηση. Η πρόταση αυτή γνωστή ως σχέδιο Pleven¹⁰, προέβλεπε τη συγκρότηση ενοποιημένου ευρωπαϊκού στρατού με κοινό επιτελείο και γερμανική συμμετοχή¹¹. Το σχέδιο ήταν μια προσπάθεια υπαγωγής του Γερμανικού στρατού υπό Δυτικό-ευρωπαϊκό έλεγχο, επειδή η χώρα αυτή δεσμευόταν να διαθέσει το σύνολο των δυνάμεων της στην Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα χωρίς να έχει δικαίωμα να διατηρεί άλλες. Η προσπάθεια αυτή των Γάλλων κατέληξε σε μία θεαματική αποτυχία, η οποία μέχρι το 1999 στοίχιωνε κυριολεκτικά τις προσπάθειες προώθησης μίας πραγματικής Ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας¹².

Συγκεκριμένα, το Γαλλικό Κοινοβούλιο στις 30 Αυγούστου 1954, μετά από 4 χρόνια διαπραγματεύσεων καταψήφισε το σχέδιο. Η αποτυχία της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας οδήγησαν στο να συμπεριλάβει ο Οργανισμός της Συνθήκης των Βρυξελλών

⁸ Η. Κουσκουβέλης, *Διπλωματία και Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενόψει της Διακυβερνητικής του 1996*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης, 1996

⁹ Κ. Στεφάνου, *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Τόμος Α. Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά το Άμστερνταμ*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1999, σελ. 9-10

¹⁰ Έλαβε το όνομα από τον Γάλλο πρωθυπουργό Rene Pleven

¹¹ Π. Ήφαιστος, *Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, Αθήνα, Εκδόσεις Οδυσσέας, 1997, σελ. 50

¹² Χ. Κίσινγκερ, *ΗΠΑ: Αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη*, Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη, 1996

του 1948 την Γερμανία και την Ιταλία μετονομαζόμενος πλέον σε Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση η οποία στη δεκαετία του 1990 θα αποτελέσει τον αμυντικό βραχίονα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αποτυχία της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας θα έχει επίδραση στις μελλοντικές προσπάθειες για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Αυτές θα εστιαστούν στους τομείς «χαμηλής» πολιτικής, με λιγότερο αισιόδοξους στόχους και δεν θα περιλαμβάνουν τους τομείς της άμυνας, της ασφάλειας και της εξωτερικής πολιτικής.

Το 1956 πραγματοποιείται η Διάσκεψη της Μεσσίνας και η υπογραφή της συνθήκης της Ρώμης με την οποία ιδρύονται οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Η υπογραφή της συνθήκης της Ρώμης περιόρισε την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στην οικονομική συνεργασία, αποκλείοντας την εξωτερική πολιτική και άμυνα. Μετά την απόρριψη από τις ΗΠΑ και την Βρετανία, Γαλλικής πρότασης δημιουργίας «τριμελούς διευθυντηρίου» για αμυντικά θέματα και την άρνηση της Γαλλίας του Ντεγκόλ σε βρετανική εισδοχή στην ΕΟΚ¹³, οι σχέσεις της Γαλλίας με τις άλλες 2 χώρες επιδεινώθηκαν. Όμως η Γαλλία κατέθεσε μια ακόμη πρόταση, το σχέδιο Fouchet¹⁴, το οποίο πρότεινε την δημιουργία διακυβερνητικού συστήματος συνεργασίας και στους τομείς της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Απορρίφθηκε όμως λόγω της αντίθεσης της Ολλανδίας και του Βελγίου στον αποκλεισμό της Βρετανίας, την συμμετοχή της οποίας επιθυμούσαν σε εξισορρόπηση της Γαλλικής ηγεμονικής διάθεσης. Παρά την αποτυχία του, το σχέδιο Fouchet, αποτέλεσε την έναρξη συζητήσεων για πτυχές των θεμάτων άμυνας και ασφάλειας στην Ευρώπη.

1.2. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία και η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

Στην Διάσκεψη Κορυφής της Χάγης το 1969 εκδηλώθηκε ενδιαφέρον για μεγαλύτερη συνεργασία σε πολιτικό επίπεδο. Συμφωνήθηκε η διεύρυνση του θέματος και η υποβολή σχετικής έκθεσης, η οποία και υιοθετήθηκε με το όνομα «Έκθεση Νταβινιόν»¹⁵. Αποσκοπούσε στην προώθηση της πολιτικής ενοποίησης μέσω της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας.

¹³ A. Moravcsik, *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*, Cornell University Press, New York, 1998 σελ. 385

¹⁴ Ονομάστηκε από τον Γάλλο διπλωμάτη Christian Fouchet

¹⁵ Έλαβε το όνομα της από τον Βέλγο πρόεδρο της επιτροπής Etienne Davignon

Οι στόχοι της έκθεσης ήταν μετριοπαθείς σε σχέση με τους στόχους που έθεταν τα σχέδια Pleven και Fouchet, τα οποία υπογράμμιζαν ότι «στόχος θα είναι η οικοδόμηση μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής για υποθέσεις κοινού ενδιαφέροντος των χωρών μελών»¹⁶. Έβαζε τις βάσεις για μια νέα διπλωματική προσπάθεια που θα είχε σαν αποτέλεσμα μια Ευρώπη η οποία θα μιλούσε με «μια φωνή»¹⁷.

Με την Έκθεση της Κοπεγχάγης τον Ιούλιο του 1973 επιχειρήθηκε περαιτέρω ενίσχυση της οργανωτικής δομής και του τρόπου λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας. Καθιερώθηκαν διαβουλεύσεις για όλα τα σημαντικά θέματα εξωτερικής πολιτικής και την επιδίωξη υιοθέτησης κοινής θέσης για θέματα που αφορούσαν τα ευρωπαϊκά συμφέροντα. Επιπλέον θεσπίστηκε η υποχρέωση μη υιοθέτησης από ένα κράτος-μέλος, τελικής θέσης χωρίς να προηγηθεί συνεννόηση με τους εταίρους. Το 1974 θεσμοθετήθηκε η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το οποίο συγκέντρωνε όλους τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών-μελών.

Η Έκθεση Τίντεμανς τον Ιούνιο του 1975 αποτέλεσε μια προσπάθεια αναθεώρησης της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας, η οποία προωθούσε μια ομοσπονδιακή προοπτική για την ανάπτυξη της¹⁸. Η Έκθεση πρότεινε ενιαίο κέντρο λήψης αποφάσεων και την συμμετοχή όλων των κοινοτικών οργάνων στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία. Η πιο φιλόδοξη πρόταση ήταν η μετατροπή της μέχρι τότε εθελοντικής συνεργασίας των κρατών-μελών σε μια νομικά δεσμευτική υποχρέωση συμμόρφωσης τους με κοινές αποφάσεις στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής.

Με την εισβολή της ΕΣΣΔ στο Αφγανιστάν και την Ισλαμική επανάσταση στο Ιράν, διαπιστώθηκε η αδυναμία της κοινότητας να παίζει σημαντικό ρόλο στη διεθνή σκηνή. Για την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας, τα κράτη-μέλη επέβαλαν με την Έκθεση του Λονδίνου τον Οκτώβριο 1981, την γενική υποχρέωση των διαβουλεύσεων για κάθε ζήτημα εξωτερικής πολιτικής. Επιπλέον για πρώτη φορά μετά το 1957, υπήρχε η πιθανότητα να συζητηθούν, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας, «μερικές σημαντικές πτυχές εξωτερικής πολιτικής που σχετίζονται με

¹⁶ Π. Ιωακειμίδης, *Οι εξωτερικές οικονομικές σχέσεις και πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1999, σελ. 200

¹⁷ Ι. Βαληνάκης, *Η Ευρωπαϊκή Πολιτική και Αμυντική Συνεργασία: Η Ελλάδα απέναντι στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1991, σελ. 27

¹⁸ Έλαβε το όνομα της από τον Βέλγο Πρωθυπουργό Leo Tindemans

πολιτικές πτυχές της ασφάλειας»¹⁹. Η πρόταση Genscher-Colombo το 1981 προτείνει την σύγκληση ειδικής συνόδου του Συμβουλίου με τους Υπουργούς Άμυνας με κύριο στόχο τη συνεργασία στην «κοινή ανάλυση των κινδύνων». Έπεται η Διακήρυξη της Στουτγκάρδης το 1983 η οποία δεν υιοθετεί αυτήν την πρόταση αλλά διευρύνει το αντικείμενο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας περιλαμβάνοντας και τις οικονομικές διαστάσεις της ασφάλειας εισάγοντας έτσι τη διάκριση μεταξύ πολιτικοοικονομικών και στρατιωτικών πτυχών της ασφάλειας²⁰.

Στα πλαίσια της διασυμμαχικής ισορροπίας, NATO-ΕΕ, οι ΗΠΑ πίεζαν τους Ευρωπαίους να επωμισθούν μεγαλύτερα βάρη στην προσπάθεια ανάπτυξης μιας ισχυρής στρατιωτικά συμμαχίας. Εξαρχής όμως δεν ήταν ξεκάθαρο εκ μέρους των Αμερικανών, εάν η αυξημένη συμμετοχή των Ευρωπαίων στις αμυντικές δαπάνες θα συνεπάγονταν και μια αυξημένη παρουσία και επιρροή των Ευρωπαίων στην διαμόρφωση και λήψη αποφάσεων της συμμαχίας, καθώς και σε αποφάσεις οι οποίες επηρεάζουν έμμεσα αλλά ουσιαστικά τα πολιτικά, οικονομικά και αμυντικά συμφέροντα των ΗΠΑ. Η Βρετανική πλευρά κατέδειξε την ανάγκη αυξημένης συμμετοχής και ρόλου των Ευρωπαίων, στο πλαίσιο μια κοινότητας κοινών στρατηγικών συμφερόντων και αξιών και κάτω από την δημοκρατική ηγεσία των ΗΠΑ, τον πρωτεύοντα ρόλο των οποίων δεν αμφισβητούν ποτέ οι Βρετανοί²¹.

Δεν αποτελεί άλλωστε έκπληξη το γεγονός ότι κατά το μεγαλύτερο διάστημα του Ψυχρού Πολέμου το NATO και η ΕΕ επιδίωξαν ξεχωριστά την εκπλήρωση των στόχων τους, στρατιωτικών και πολιτικών, με διαφορετική κάθε φορά Ευρωπαϊκή συμμετοχή. Παρόλα αυτά από τα τέλη της δεκαετίας του '80 παρατηρείται μια επαναπροσέγγιση Ανατολής-Δύσης²² και δραστικές μειώσεις των εξοπλισμών και στα δύο στρατόπεδα. Γεγονότα όμως το ενδιαφέρον του προέδρου Reagan για την λεγόμενη «Στρατηγική Αμυντική Πρωτοβουλία»²³ σε συνδυασμό με το αυξανόμενο ενδιαφέρον των Ευρωπαίων για την ανάπτυξη ενός συστηματικού διαλόγου και συνεργασίας στην Ευρωπαϊκή

¹⁹ Ι. Βαληνάκης, *Η Ευρωπαϊκή Πολιτική και Αμυντική Συνεργασία: Η Ελλάδα απέναντι στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική*, Παπαζήση, Αθήνα, 1991, σελ. 29

²⁰ Κ. Στεφάνου, *Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία μετά την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη*, ΕΕυρκ 5/1998, σελ. 201

²¹ Puch, *European Security in Transition*, Manchester: Manchester University Press, 1998

²² Κυρίως λόγω της αλλαγής της Σοβιετικής ηγεσίας και της έναρξης συζητήσεων για αποκλιμάκωση των εντάσεων

²³ «Πόλεμος των Άστρων»

Κοινότητα. Ο διάλογος αυτός οδήγησε σταδιακά στις αποφάσεις προς το μέλλον της Ευρώπης στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας²⁴.

Σταθμός στη δημιουργία της ευρωπαϊκής αμυντικής διάστασης είναι η Σύνοδος των Υπουργών της ΔΕΕ στη Ρώμη το 1984. Η Σύνοδος αφού αναγνωρίζει τον κυρίαρχο ρόλο του NATO στην άμυνα της Δυτικής Ευρώπης, διακηρύσσει την ανάγκη βελτίωσης και προώθησης της αλληλεγγύης, της ασφάλειας και της κοινής άμυνας των Ευρωπαϊκών χωρών²⁵. Η επίτευξη του στόχου ανατίθεται στη ΔΕΕ και ζητείται η επαναδραστηριοποίηση του Συμβουλίου της, του οποίου, επανεπιβεβαιώνεται η δυνατότητα να εξετάζει τις συνέπειες που θα μπορούσαν να έχουν για την Ευρώπη κρίσεις σε άλλες περιοχές του κόσμου. Όπως υποστηρίζεται η αποστολή δυνάμεων στον Κόλπο κατά τη διάρκεια του πολέμου Ιράκ-Ιράν αλλά και της εισβολής του Ιράκ στο Κουβέιτ στηρίχθηκε νομικά σε αυτή τη δυνατότητα διαβούλευσης²⁶

Το 1987 καθιερώνεται η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη²⁷ οι διατάξεις της οποίας επέτρεψαν να θεσμοποιηθεί η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία. Προς εκπλήρωση των στόχων της, υπήρχε επέκταση και σε ζητήματα της εξωτερικής πολιτικής γενικού ενδιαφέροντος. Έτσι με την έναρξη ισχύος της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης το 1987, 17 χρόνια μετά την εκκίνηση της, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία απέκτησε νομική βάση και υπόσταση. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη βελτίωσε τους υπάρχοντες μηχανισμούς της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας. Συντόνισε τις θέσεις των κρατών-μελών, πάνω στις οικονομικές και πολιτικές πτυχές της ασφάλειας. Επέβαλλε περιορισμούς προβλέποντας ότι τα κράτη-μέλη θα πρέπει να αποφεύγουν κάθε δράση που βλάπτει την αποτελεσματικότητά τους σαν σύνολο δύναμης στο διεθνές προσκήνιο. Επίσης επέκτεινε τον ρόλο της Επιτροπής, η οποία συμμετέχει πλήρως στις εργασίες της Πολιτικής Συνεργασίας

Παρά τις σημαντικές βελτιώσεις που έφερε η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, αυτό ήταν μια απλή εκδήλωση προθέσεων που δεν απομακρύνθηκαν από το επίπεδο χαλαρής

²⁴ S. R. Sloan, *Towards a New Transatlantic Bargain*, London: Macmillan Press Ltd, 1996, σελ. 17

²⁵ Η. Κουσκουβέλης, *Διπλωματία και Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενόψει της Διακυβερνητικής του 1996*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης, 1996 σελ. 45

²⁶ Κ. Ιωάννου – Γ. Κουμουτσάκος, *Η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλας, 1992, σελ. 16-17

²⁷ Βλ. Παράρτημα Α

πολιτικής δέσμευσης, γεγονός που ίσχυε και με την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία²⁸. Όμως δεχόμαστε ότι με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη έγιναν βήματα προόδου στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της άμυνας, βάζοντας την εξωτερική πολιτική των κρατών-μελών στα πλαίσια μιας κοινοτικής λογικής²⁹.

Ο μηχανισμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας έδωσε νέα ώθηση στην συνεργασία στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής αλλά ο τομέας άμυνας και ασφάλειας δεν συμπεριλήφθηκε στις εξελίξεις. Επιπλέον οι περιορισμοί που επέβαλε η αρχή της ομοφωνίας έδειξαν ότι ήταν ανέφικτη στην πράξη η υλοποίηση της επιταγής της έκθεσης του Λονδίνου ότι η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία πρέπει να διαμορφώνει και όχι μόνο να αντιδρά στα διεθνή γεγονότα.

Οι διεθνείς εξελίξεις, όπως ο πόλεμος του Κόλπου και η διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας, όσο και οι μεταβολές στα πλαίσια της Κοινότητας, όπως η ολοκλήρωση της Κοινής Αγοράς και προοπτικής δημιουργίας της ΟΝΕ, έκαναν επιτακτική την ανάγκη για προώθηση της Πολιτικής Ένωσης στο νέο μεταψυχροπολεμικό περιβάλλον, της οποίας η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας ήταν κύριο συστατικό, της οποίας η πορεία αναλύεται στο επόμενο κεφάλαιο.

²⁸ Π. Ήφαιστος, *Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, Αθήνα, Εκδόσεις Οδυσσέας, Β΄ Έκδοση, 1997, σελ. 70

²⁹ Κ. Π.Κ. Ιωακειμίδης.: *Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης Αντικείμενο, Προβλήματα, Προοπτικές*, στο Κ. Στεφάνου, Α. Φατούρος, Θ. Χριστοδουλίδης (επιμ.): *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α΄ Ιστορία-Θεσμοί-Δίκαιο*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, 2001, σελ. 594-595

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΚΕΠΠΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΑΑ

2.1. Η Μετα-Ψυχροπολεμική περίοδος και η προσαρμογή στο νέο περιβάλλον ασφάλειας

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου επέφερε δραστικές αλλαγές. Δεν εξυπηρετούσε σε τίποτε πλέον η εφαρμοζόμενη επί σειρά ετών «στρατηγική ανάσχεσης» εφόσον δεν υπήρχε ανταγωνισμός και η Σοβιετική απειλή εξέλειπε³⁰. Με την έλλειψη πλέον μιας μαζικής κατακλυσμικής απειλής στην Ευρωπαϊκή ασφάλεια εξέλειπε και η ανάγκη ύπαρξης μιας πολύπλοκης και κυριαρχούμενης από του Αμερικανούς συμμαχίας. Το NATO κινδύνευε να μην έχει στόχους ύπαρξης. Κατέστη επιτακτική η ανάγκη αναθεώρησης του Στρατηγικού Δόγματος του οργανισμού, το οποίο θα καθόριζε επακριβώς τους στόχους του στη μετά-ψυχροπολεμική περίοδο. Εκτός των βασικών απειλών του NATO στον τομέα της συλλογικής ασφάλειας και την νέα δυναμική της διεύρυνσης, το NATO προσανατολίστηκε στην ενεργότερη συμμετοχή του στην διαχείριση κρίσεων. Κατά την Υπουργική Σύνοδο της Ρώμης το 1991 υιοθετήθηκε το νέο Στρατηγικό Δόγμα στο οποίο οι «απειλές» αντικαταστάθηκαν από «πολυδιάστατους κινδύνους», multidimensional risks, προκειμένου να αιτιολογηθεί πλήρως η στροφή του οργανισμού προς την «συλλογική ασφάλεια».

Στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας το NATO ήταν ο μοναδικός οργανισμός που μπορούσε να αντιμετωπίσει τις αποσταθεροποιητικές συγκρούσεις χαμηλής εντάσεως που παρουσιάστηκαν κυρίως στα Βαλκάνια και σε άλλες περιοχές, εξαιτίας της ετοιμότητας διάθεσης συμβατικών μηχανοκίνητων σχηματισμών, που δεν τις διέθεταν η ΔΕΕ και ο ΟΑΣΕ. Από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπήρχαν αυξανόμενες αμφιβολίες για την επέκταση του ρόλου της και στον τομέα της ασφάλειας, εκτός του

³⁰ Σύμφωνα με τον αμερικανό μελετητή Richard N. Haas με το τέλος του Ψυχρού πολέμου «μετακινηθήκαμε από ένα αυστηρά δομημένο διεθνές σύστημα, κυριαρχούμενο από δύο, ή τέλος πάντων ελάχιστους βασικούς πρωταγωνιστές, σε ένα σύστημα διαρθρωμένο από πολλούς. Ως αποτέλεσμα έχουμε ένα κόσμο ασφαλέστερο, από την άποψη του περιορισμού των πιθανοτήτων κατακλυσμικών συγκρούσεων, αλλά ταυτόχρονα λιγότερο σταθερό, εφόσον μικρές αλλά εξίσου καταστρεπτικές συγκρούσεις διεξάγονται εντός και μεταξύ των κρατών με μεγαλύτερη συχνότητα από ότι προηγουμένως», *The Reluctant Sheriff. The US after the Cold War*, Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων, ΗΠΑ, 1997

οικονομικού και πολιτικού. Οι αμφιβολίες προέκυψαν εξαιτίας της Γιουγκοσλαβικής κρίσης, όπου καταδείχθηκε ότι δεν επαρκούν μόνο οι στρατιωτικές επιχειρήσεις για την επίτευξη βιώσιμης ειρήνης, αλλά απαιτείται και ένας μηχανισμός που θα συνδυάζει πολιτικά, οικονομικά, στρατιωτικά και διάφορα άλλα μέσα, προς υποστήριξη των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων, της ειρήνης και της επιδιωκόμενης σταθερότητας. Όλα τα παραπάνω συντέλεσαν στην έναρξη των προσπαθειών για κάλυψη του ουσιαστικού κενού μεταξύ του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον τομέα της συνεργασίας σε θέματα ασφάλειας, καθώς και σε διάφορους πειραματισμούς για την Ευρωπαϊκή ασφάλεια.

2.2. Η Συνθήκη του Μάαστριχ και η πορεία προς την δημιουργία της ΚΕΠΠΑ

Τον Απρίλιο του 1990, μετά από απαίτηση της Γαλλίας και της Γερμανίας «για καθορισμό και εφαρμογής μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, το Ευρωπαϊκό συμβούλιο του Δουβλίνου στις 25 Ιουνίου 1990 αποφάσισε να συμπεριλάβει αυτά τα θέματα στην ημερήσια διάταξη της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, προϊόν των εργασιών της οποίας ήταν η Συνθήκη του Μάαστριχ. Οι διαπραγματεύσεις για την δημιουργία της Συνθήκης και την υιοθέτηση της ΚΕΠΠΑ, δεν ήταν εύκολες. Παρά τις μεγάλες αποκλίσεις θέσεων και απόψεων, επήλθε συμβιβασμός μεταξύ όσων επιθυμούσαν μια ομόσπονδη Ευρώπη, αυτών που ήθελαν να προωθήσουν το διακυβερνητικό μοντέλο, όσο και μεταξύ των «Ατλαντιστών», Μεγάλη Βρετανία, Ολλανδία, Πορτογαλία και των «Ευρωπαϊστών»³¹.

Η Συνθήκη του Μάαστριχ³² ήταν καμπή για την συνεργασία στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και στον τομέα της άμυνας της Ένωσης, καθώς αντικατέστησε την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασίας με την ΚΕΠΠΑ. Η Συνθήκη έθεσε ζητήματα άμυνας και ασφάλειας διατηρώντας σε αυτά τον διακυβερνητικό χαρακτήρα. Ενέπλεξε την Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση³³ αλλά και τους υπερατλαντικούς συμμάχους στην επιχειρησιακή πλευρά της αμυντικής πολιτικής. Να σημειωθεί ότι από το 1992 η ΔΕΕ

³¹ N. Nugent, The Deepening and Widening of the European Community: Recent Evolution, Maastricht and Beyond, *Journal of Common Market Studies*, Vol.30, No.3, pp. 311-328, 1992.

³² Υπεγράφη τον Φεβρουάριο 1992 και τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο 1993. Υπό τον Τίτλο V περιλαμβάνει τα θέματα που αφορούν στην ΚΕΠΠΑ.

³³ Με τη Συνθήκη του Μάαστριχ, η ΔΕΕ «αφυπνίζεται» πλήρως, με πρόθεση να «αναπτυχθεί ως αμυντική συνιστώσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως μέσο ενίσχυσης του ευρωπαϊκού σκέλους της Ατλαντικής Συμμαχίας. Για το σκοπό αυτό, θα καταρτίσει κοινή ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική και θα μεριμνά για τη συγκεκριμένη εφαρμογή της με περαιτέρω ανάπτυξη του ιδιαίτερου επιχειρησιακού της ρόλου».

συγκέντρωσε τις προσπάθειες της στις αποστολές τύπου «Petersberg», αποστολές ανθρωπιστικές, διατήρησης ειρήνης και διαχωρισμού αντιμαχόμενων, και στην ανάπτυξη του απαιτούμενου μηχανισμού λήψης αποφάσεων για την εκπλήρωση αυτών των αποστολών, εφόσον το NATO δεν θα συμμετείχε³⁴.

Σαν στόχοι της ΚΕΠΠΑ καθορίστηκαν:

- Η διαφύλαξη των κοινών αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων και η ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών-μελών της
- Η διατήρηση της ειρήνης, η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας και η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας
- Η ενίσχυση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου περιλαμβανομένων και των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Η ΚΕΠΠΑ αποτέλεσε τον 2^ο ξεχωριστό πυλώνα στις πολιτικές της Ε.Ε., επειδή διέπεται από έντονο διακυβερνητικό χαρακτήρα, διαφοροποιούμενη από τις παραδοσιακές πολιτικές της Κοινότητας που έχουν ομοσπονδιακό προσανατολισμό, όπως είναι η εσωτερική αγορά ή η εμπορική πολιτική.

Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας, τα αποτελέσματα δεν ήταν τόσο ικανοποιητικά όσο επιθυμούσαν τα κράτη-μέλη. Στο πλαίσιο ενός σχετικά αρνητικού απολογισμού, οι διαπραγματεύσεις της επόμενης διακυβερνητικής διάσκεψης προσπάθησαν να εισάγουν τις αναγκαίες θεσμικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της ΚΕΠΠΑ.

Η συνθήκη του Μάαστριχ παρείχε στην ΚΕΠΠΑ τα εξής κύρια μέσα:

³⁴ Κατά την Υπουργική Σύνοδο της ΔΕΕ στην Πετρούπολη τον Ιούνιο του 1992 ελήφθησαν ιδιαίτερα σοβαρές και ενδιαφέρουσες αποφάσεις για το μέλλον του οργανισμού. Στη σχετική διακήρυξη, που είναι γνωστή ως Διακήρυξη του Petersberg, περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων οι αποστολές που είναι δυνατόν να δοθούν στις στρατιωτικές δυνάμεις της ΔΕΕ. Η αντίστοιχη παράγραφος αναφέρει ότι «πέραν της συνεισφοράς για την κοινή άμυνα, σύμφωνα με το άρθρο 5 της Συνθήκης της Ουάσιγκτον και το άρθρο V της τροποποιημένης Συνθήκης των Βρυξελλών, στρατιωτικές μονάδες των κρατών-μελών της ΔΕΕ, ενεργώντας υπό τη ΔΕΕ θα ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για : αποστολές ανθρωπιστικές και διάσωσης, ειρηνευτικές και αποστολές χειρισμού κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της επιβολής της ειρήνης». Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας, Λουξεμβούργο: Έκδοση της Υπηρεσίας Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2002

- *κοινές θέσεις:* Αποφασίζονται από το Συμβούλιο καθορίζοντας μια συγκεκριμένη στάση που θα τηρήσει συνολικά η ΕΕ³⁵ σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα και απαιτεί από τα μέλη της να την τηρήσουν προσδιορίζοντας τις εθνικές τους πολιτικές προς αυτή την κατεύθυνση ή να μην λαμβάνουν εθνικές αποφάσεις που να εμποδίζουν την εφαρμογή κοινών θέσεων. Ένα παράδειγμα είναι η κοινή θέση που έλαβε το Συμβούλιο 14 Οκτωβρίου 2004 για το πάγωμα λογαριασμών και οικονομικών πόρων ατόμων που κατηγορούνταν για εγκλήματα πολέμου από το Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία.
- *κοινές δράσεις:* Αφορά σε αποφάσεις που μπορεί να προέβλεπαν μια αποστολή παρατηρητών της εκλογικής διαδικασίας ενός τρίτου κράτους, τον ορισμό Ειδικού Απεσταλμένου σε μια περιοχή ενδιαφέροντος ή ακόμα και την έναρξη επιχειρησιακών δράσεων της Ένωσης. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι και η κοινή δράση 2008/124 που συμφωνήθηκε από το Συμβούλιο στις 4 Φεβρουαρίου 2008 για την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής αποστολής κράτους δικαίου (EULEX) στο Κόσοβο.

Στη Σύνοδο Κορυφής του NATO το 1994 για πρώτη φορά ετέθη θέμα Ευρωπαϊκής Ταυτότητας Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΤΑΑ)³⁶ με την εμπλοκή της ΔΕΕ και του NATO. Τον Ιούνιο του 1996 οι Υπουργοί Εξωτερικών του NATO υιοθέτησαν σχετικό κείμενο, το οποίο έτυχε περαιτέρω επεξεργασίας κατά την Σύνοδο Κορυφής του Ιουλίου 1997, προάγοντας την συνεργασία μεταξύ των δυο οργανισμών και υιοθετώντας την πολιτική της πλήρους υποστήριξης της ΕΤΑΑ από το NATO με τη διάθεση μέσων και δυνάμεων για επιχειρήσεις της ΔΕΕ κατά περίπτωση³⁷. Στο ίδιο κείμενο περιγράφηκαν οι προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες τα άλλα κράτη μπορούσαν να γίνουν μέλη της ΔΕΕ (πλήρη, παρατηρητές, συνδεδεμένα ή συνδεδεμένοι εταίροι)³⁸ καθώς και οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των χωρών-μελών, ανάλογα με τη σχέση τους προς τον οργανισμό.

³⁵ BBC News, *Maastricht Treaty*, April 2001

³⁶ European Security Defense Identity (ESDI)/ Παράρτημα (B) Βασική Ορολογία Ευρωπαϊκής Άμυνας

³⁷ Οι μονάδες αυτές φέρουν την ονομασία FAWEU (Forces Answerable to WEU) Παράρτημα (B) Βασική Ορολογία Ευρωπαϊκής Άμυνας

³⁸ Στο πλαίσιο αυτό κλήθηκαν τα κράτη-μέλη της ΕΕ που ήταν και μέλη του NATO να προσχωρήσουν στη ΔΕΕ ως πλήρη μέλη ή να καταστούν παρατηρητές, ενώ τα λοιπά ευρωπαϊκά κράτη-μέλη του NATO να καταστούν συνδεδεμένα μέλη, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου του 1992. Η Ελλάδα έγινε πλήρες μέλος, η Δανία και Ιρλανδία παρατηρητές, ενώ η Ισλανδία, η Νορβηγία και η Τουρκία συνδεδεμένα μέλη. Στους παρατηρητές προστέθηκαν αργότερα και τα τρία νέα μέλη της ΕΕ (Αυστρία, Σουηδία και Φινλανδία).

2.3. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ – Δημιουργία της ΕΠΑΑ

Η ΚΕΠΠΑ δεν είχε ανταποκριθεί στις προσδοκίες των κρατών μελών και κατά συνέπεια θα έπρεπε να αναθεωρηθεί. Οι κυριότεροι λόγοι που επέβαλλαν την αναθεώρηση ήταν, η δέσμευση της ίδιας της Συνθήκης, η αδυναμία αντιμετώπισης της κρίσης στην πρώην Γιουγκοσλαβία και η επικείμενη διεύρυνση που επέβαλλε ουσιαστικές τροποποιήσεις για να ανταποκριθεί σε μια Ένωση των 25 κρατών μελών.³⁹

Συστήθηκε «Ομάδα Προβληματισμού» η οποία υπέβαλλε σχετικές προτάσεις. Βέβαια ο τίτλος Ομάδα Προβληματισμού ήταν μάλλον παραπλανητικός αφού ούτε προβληματισμός σημειώθηκε ούτε ομαδικό πνεύμα υπήρχε. Η διακυβερνητική διάσκεψη χαρακτηρίστηκε από ευρεία διάσταση απόψεων μεταξύ των κρατών μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής για τα θέματα της ΚΕΠΠΑ.

Η νέα Συνθήκη που υιοθετήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ (Ιούνιος 1997), επέφερε σημαντικές τροποποιήσεις στις προβλέψεις της αντίστοιχης Συνθήκης του Μάαστριχ.⁴⁰ Συμπεριέλαβε την πρόβλεψη περί διαφύλαξης «της ακεραιότητας της Ένωσης», ενώ διεύρυνε τους στόχους της ΚΕΠΑΑ με την αναφορά ότι η προοδευτική διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, θα μπορούσε να οδηγήσει σε κοινή άμυνα.

Κυρίαρχο ρόλο στα θέματα ΚΕΠΠΑ ασκεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, εκφραστής της διακυβερνητικής φύσεως του εγχειρήματος. Αυτό δίνει ώθηση και προσανατολισμό στην πολιτική και εγκρίνει τις κοινές στρατηγικές οι οποίες εφαρμόζονται μέσω των κοινών θέσεων και των κοινών δράσεων.

Υιοθετήθηκαν οι αποστολές τύπου Petersberg οι οποίες καθορίστηκαν από την Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση και περιλαμβάνουν ανθρωπιστικές αποστολές, αποστολές εκκένωσης, διατήρησης της ειρήνης και αποστολές μαχίμων δυνάμεων για αντιμετώπιση

³⁹ Π. Ιωακειμίδης, *Η Αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχ*, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1995

⁴⁰ Α. Κιντής, *Οι Η ΕΠΑΑ και η ασφάλεια της Ευρωατλαντικής σχέσης*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2004, σελ. 98

κρίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της επιβολής ειρήνης. Πρόταση της πλειοψηφίας για σταδιακή ενσωμάτωση της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης στην ΕΕ, δεν έγινε δεκτή λόγω της αντίθεσης ορισμένου αριθμού κρατών.⁴¹

Σχετικά με το ΝΑΤΟ, τονίστηκε ο σεβασμός από την ΕΕ των υποχρεώσεων όσων κρατών μελών, είναι μέλη του οργανισμού αυτού. Επίσης προβλέφθηκε ένας καινούργιος θεσμικός ρόλος αυτός του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου ο οποίος θα ασκεί παράλληλα και τα καθήκοντα του Υπατού Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ έφερε σημαντικές αλλαγές στον χαρακτήρα της ΚΕΠΠΑ. Εισάγει για πρώτη φορά την έννοια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ). Στο προοίμιο αναφέρεται σαφώς στην εφαρμογή μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης και της προοδευτικής διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε κοινή άμυνα. Επιπλέον ορίζεται η ΕΠΑΑ τόσο των στόχων της ΕΕ (διαφύλαξη ανεξαρτησίας, ακεραιότητας και ενίσχυση της ασφάλειας της Ένωσης υπό όλες τις μορφές της), όσο και των σαφών αναφορών στην άμυνα για τις δράσεις της οποίας η Ένωση προσφεύγει στην Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ θέσπιζε ένα νέο μέσο εξωτερικής πολιτικής το οποίο συμπλήρωνε την κοινή δράση και την κοινή θέση: πρόκειται για την κοινή στρατηγική⁴². Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθόριζε ομόφωνα κοινές στρατηγικές στους τομείς όπου τα κράτη μέλη έχουν σημαντικά κοινά συμφέροντα. Οι κοινές στρατηγικές προσδιορίζουν τους στόχους, τη διάρκεια και τα μέσα που παρέχουν η Ένωση και τα κράτη μέλη. Με αυτήν την έννοια, αποτελεί το γενικό πλαίσιο για τις δράσεις των τριών πυλώνων της Ένωσης, γεγονός που εξασφάλιζε συνοχή στις εξωτερικές σχέσεις και επέτρεπε στο Συμβούλιο να εγκρίνει μια εφαρμογή μέσω κοινών δράσεων και θέσεων που έχουν ψηφισθεί με ειδική πλειοψηφία.

Το Συμβούλιο ήταν επίσης αρμόδιο να συστήνει κοινές στρατηγικές στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, πράγμα που συνέβη στην περίπτωση της Ρωσίας, της Ουκρανίας και της Μεσογείου τον Δεκέμβριο του 1998. Η πρώτη κοινή στρατηγική, δηλαδή η

⁴¹ Αυτά ήταν τα ουδέτερα κράτη (Αυστρία, Φιλανδία, Σουηδία, Ιρλανδία) και η Δανία και Βρετανία.

⁴² Γ. Κρανιδιώτης, Η πολιτική σημασία της Συνθήκης του Άμστερνταμ, *Το Βήμα*, Ιανουάριος 1999

στρατηγική της Ρωσίας, εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας έξι μήνες αργότερα.

Το Συμβούλιο είχε πλέον τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις οι οποίες, όπως οι κοινές θέσεις και οι κοινές δράσεις είναι δεσμευτικές για τα κράτη μέλη.

Ένα τελευταίο μέσο της ΚΕΠΠΑ είναι οι δηλώσεις οι οποίες εκφράζουν μια θέση της ΕΕ, ένα αίτημα ή μια προσδοκία της ΕΕ σε σχέση με τρίτη χώρα ή με ένα διεθνές ζήτημα που απασχολεί την Ένωση. Με τις δηλώσεις η ΕΕ έχει τη δυνατότητα να εκφράζεται άμεσα σχετικά με ένα θέμα που προκύπτει. Συνήθως έχουν τον τίτλο «Δήλωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης» όταν το Συμβούλιο συνέρχεται και αποφαινεται σχετικά με ένα διεθνές ζήτημα, ή «Δήλωση της Προεδρίας εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης» όταν δεν έχει συνέλθει το Συμβούλιο.

2.4 Η Γαλλοβρετανική προσέγγιση, οι εξελίξεις στα Βαλκάνια και η ενδυνάμωση της ΕΠΑΑ

Η Γαλλοβρετανική Σύνοδος Κορυφής στο Saint Malo (Δεκέμβριος 1998⁴³) αποτέλεσε σταθμό στην πρόοδο της Ευρωπαϊκής αμυντικής ατζέντας. Κατετέθησαν προτάσεις για βελτίωση των στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ και κυρίως για την ανάγκη ύπαρξης δυνατοτήτων της ΕΕ για αυτόνομη δράση. Δυστυχώς οι αεροπορικές επιχειρήσεις στο Κόσσοβο κατέδειξαν την ανισορροπία μεταξύ ΗΠΑ και Ευρώπης και την πολιτική και στρατιωτική εξάρτηση από τις ΗΠΑ. Εκτός αυτού, η εξάρτηση των Ευρωπαίων ήταν προφανής και κατά τις συζητήσεις για την επιλογή του τρόπου δράσεως (αεροπορικές επιχειρήσεις ή χρήση επίγειων δυνάμεων). Παρόλα αυτά στο Κόσσοβο παρουσιάστηκαν όλες οι αδυναμίες της ΕΕ, δίνοντας μια νέα ώθηση στην προσπάθεια ανάπτυξης των στρατιωτικών δυνατοτήτων.

Ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για την επίτευξη προόδου στην ΚΕΠΑΑ ήταν η αδυναμία της Βρετανίας και της Γαλλίας να γεφυρώσουν τις διαφορές τους επί του θέματος και να συμφωνήσουν στα βασικά προβλήματα. Ενώ το Παρίσι θεωρούσε ότι η ταχεία πρόοδος της ΚΕΠΑΑ θα αποτελέσει παράγοντα ενισχυτικό και ισορροπητικό στις

⁴³ Παράρτημα Γ

διατλαντικές σχέσεις, η Βρετανία, αντίθετα φοβόταν ότι η ανάπτυξη της ΚΕΠΑΑ θα απομόνωνε τις ΗΠΑ, οι οποίες πιθανόν να αποσύρονταν από το ΝΑΤΟ με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση ή και κατάρρευση του οργανισμού.

Από τα τέλη του 1998 η Βρετανία άρχισε να μεταβάλλει την στάση της, θεωρώντας ότι η διαμόρφωση του νέου περιβάλλοντος ασφαλείας και η αντιμετώπιση των νέων απειλών δεν απαιτούσαν μία αυστηρά Ευρωκεντρική ή Αμερικανοκεντρική επιλογή. Ακόμη και πριν το Saint Malo η Βρετανική κυβέρνηση είχε πάρει πλέον τις αποφάσεις της, υιοθετώντας την νέα Στρατηγική Αμυντική Αναθεώρηση της χώρας, η οποία εκτός των άλλων, αναφερόταν στον «ζωτικό ρόλο» της ΚΕΠΠΑ.⁴⁴

Οι αλλαγές στην Βρετανική συμπεριφορά, όσον αφορά την Ευρωπαϊκή ασφάλεια, κινητοποίησαν αμέσως τους Γάλλους οι οποίοι επιδίωκαν επί μακρόν την βελτίωση της συνεργασίας με τους Βρετανούς στον στρατιωτικό τομέα. Κατά αυτόν τον τρόπο προέκυψε η Γαλλοβρετανική επαναπροσέγγιση που οδήγησε στην Σύνοδο κορυφής του Saint Malo. Η Γαλλοβρετανική προσέγγιση κινητοποίησε προς την ίδια κατεύθυνση και τον άλλο ισχυρό Ευρωπαίο εταίρο, την Γερμανία. Η Γερμανική προεδρία στην ΕΕ και ΔΕΕ ταυτόχρονα κατά το πρώτο εξάμηνο του 1999 έδωσε την ευκαιρία στο Βερολίνο να δώσει νέα ώθηση στην ανάπτυξη αξιόπιστων επιχειρησιακών δυνατοτήτων της ΚΕΠΠΑ και να προετοιμάσει το έδαφος για τις απαιτούμενες θεσμικές αλλαγές στην οργανωτική δομή της ΕΕ.

Ταυτόχρονα, οι εξελίξεις στο Κόσσοβο έφεραν τις Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αντιμέτωπες με το γεγονός ότι ήταν στρατιωτικά ανίκανες να υποστηρίξουν περιφερειακές επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων, ακόμη και σε σχετικά μικρές αποστάσεις από το κέντρο της Ευρώπης. Η κρίση του Κοσσοβό αποτελέσει την καμπή στην ανάπτυξη της ΚΕΠΠΑ και ανάγκασε κυριολεκτικά την Ευρώπη να αναθεωρήσει τις δυνατότητες της ΕΕ και του ΝΑΤΟ στους σύνθετους τομείς της πρόληψης συγκρούσεων, διαχείρισης κρίσεων, ειρηνευτικών αποστολών και εξελισσόμενων εχθροπραξιών, ενώ ταυτόχρονα αναθεωρούσε και τις απόψεις της για την Ευρωπαϊκή άμυνα, με σκοπό την απόκτηση

⁴⁴ Η αλλαγή της στάσης του Βρετανού πρωθυπουργού φάνηκε καθαρά κατά την σύνοδο της ΕΕ στο Portsworth της Αυστρίας, τον Οκτώβριο του 1988, όπου εξέφρασε στους ομολόγους του την αναγκαιότητα ανάπτυξης μιας αμυντικής πολιτικής στην ΕΕ, αξιόπιστης στρατιωτικά, διακυβερνητικής και συμβατής με το ΝΑΤΟ. Σαν έναν από τους τρόπους επίτευξης των ανωτέρω κατέδειξε την ενίσχυση της ΕΤΑΑ στο ΝΑΤΟ και την διάλυση της ΔΕΕ και απορρόφηση των βασικών της λειτουργιών από την ΕΕ, τονίζοντας την ανάγκη δημιουργίας σύγχρονων και ευέλικτων Ευρωπαϊκών στρατιωτικών δυνάμεων.

δυνατότητας υποστήριξης των διπλωματικών της προσπαθειών με στρατιωτικά μέσα, χωρίς να υποβαθμισθεί ο ρόλος του NATO.

Ένα από τα μαθήματα του Κοσσόβου υπήρξε επίσης η αναγνώριση του γεγονότος ότι οι δεσμεύσεις των ΗΠΑ έναντι της Ευρώπης ήταν ασθενέστερες αυτών που αναμενόταν και ότι οι Αμερικάνοι ήταν απρόθυμοι ρισκάρουν τις ζωές τους σε συγκρούσεις στην Ευρώπη, όταν μάλιστα ήταν δυσδιάκριτα και τα εθνικά τους συμφέροντα. Υπήρξαν στιγμές όπου η Αμερικανική κυβέρνηση φαινόταν να ενδιαφέρεται περισσότερο για τις μεταστροφές της αμερικανικής κοινής γνώμης, όπως αυτές καταγράφονταν στις διάφορες σφυγμομετρήσεις, παρά για το κεφαλαιώδες ερώτημα της νίκης και κατά συνέπεια επιβίωσης του NATO, ως αμυντικού οργανισμού και φορέα συλλογικής άμυνας. Το μάθημα λοιπόν για τους Ευρωπαίους ήταν φανερό: ο ρόλος των ΗΠΑ για την διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας της Ευρωπαϊκής ηπείρου παραμένει κρίσιμος, για όσο διάστημα οι Ευρωπαίοι δεν αποφασίζουν να αναλάβουν περισσότερες ευθύνες για την άμυνα τους.

Η Γερμανική Προεδρία επέτρεψε τις μονομερείς και διμερείς πρωτοβουλίες των κρατών μελών σε μια θεσμική διαδικασία η οποία ολοκληρώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας (3 Ιουνίου 1999). Σε αυτό προσδιορίστηκε το πλαίσιο ανάπτυξης της ΕΠΑΑ, ως μέσου ενίσχυσης και εργαλείου υλοποίησης της ΚΕΠΠΑ. Επίσης αναγνωρίστηκε ότι η ΕΕ πρέπει να διαδραματίζει πλήρως το ρόλο της στη διεθνή σκηνή και ότι, προς το σκοπό αυτόν, πρέπει να της παρασχεθούν όλα τα απαιτούμενα μέσα και δυναμικό για να αναλάβει τις ευθύνες της για μια κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας. Για τον σκοπό αυτό αποφασίστηκε :

- σύγκληση τακτικών συναντήσεων του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων (ΣΓΥ)⁴⁵ με τη συμμετοχή των Υπουργών Αμύνης όταν το Συμβούλιο συζητά θέματα που άπτονται της ΕΠΑΑ
- σύσταση μόνιμης Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ), που θα ασχολείται με όλες τις πτυχές της ΚΕΠΠΑ συμπεριλαμβανομένης της ΕΠΑΑ

⁴⁵ Πρόκειται για το Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών της Ένωσης

- σύσταση Στρατιωτικής Επιτροπής της ΕΕ η οποία θα δίνει στρατιωτικές συμβουλές και θα υποβάλλει συστάσεις στην ΕΠΑ, ενός στρατιωτικού επιτελείου το οποίο θα έδινε στρατιωτικές γνώσεις και υποστήριξη στην την ΕΠΑΑ
- μεταφορά στην ΕΕ αρμοδιοτήτων και οργάνων της ΔΕΕ

- διορισμός Υπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ και Γενικού Γραμματέα της ΔΕΕ

Πριν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας ο νέος ρόλος της ΕΕ σε θέματα άμυνας είχε ήδη καταγραφεί σε διατλαντικό πλαίσιο. Στη Διάσκεψη Κορυφής του ΝΑΤΟ στην Ουάσιγκτον (24 Απριλίου 1999), η Συμμαχία έδειξε την αποφασιστικότητα των κρατών μελών της ΕΕ όσο και άλλων Ευρωπαίων Συμμάχων να κάνουν τα αναγκαία βήματα προκειμένου να ενδυναμώσουν τις αμυντικές τους δυνατότητες.

Τα συμπεράσματα της Κολωνίας αποτέλεσαν την βάση για την λεπτομερή εξέταση και απάντηση τεσσάρων θεμελιωδών πολιτικών ερωτημάτων με σοβαρές θεσμικές επιπλοκές που αφορούσαν το μέλλον της ΔΕΕ, τις απαιτούμενες δομές για την απρόσκοπτη ανάπτυξη της ΕΠΑΑ, τις σχέσεις της με το ΝΑΤΟ και την εμπλοκή των χωρών μη μελών της ΕΕ στην ΕΠΑΑ.⁴⁶ Οι απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα εδόθησαν σταδιακά μέσω της επιτευχθείσας προόδου κατά τις διαδοχικές προεδρίες και συμπεριλαμβάνονται στα συμπεράσματα των αντιστοίχων Ευρωπαϊκών Συμβουλίων.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι (Δεκέμβριος 1999) καθόρισε τις απαραίτητες δυνάμεις και μέσα αποκαλούμενος Γενικός Στρατιωτικός Στόχος ή Helsinki Headline Goal (HHG), προκειμένου να αποκτήσει η ΕΕ τις απαραίτητες στρατιωτικές ικανότητες που θα της επιτρέπουν να διεξάγει αποτελεσματικά επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων (αποστολές Petersberg), υπό τον πολιτικό έλεγχο και την στρατηγική διεύθυνση της. Ο Γενικός Στρατιωτικός Στόχος περιελάμβανε τα παρακάτω:

- Μέχρι το 2003 τα Κράτη-Μέλη να μπορούν να αναπτύσσουν γρήγορα και, στη συνέχεια, να διατηρούν δυνάμεις ικανές να εκτελούν το πλήρες φάσμα των

⁴⁶ Το ερώτημα αφορούσε τις οι τρίτες χώρες και ιδιαίτερα τις 6 χώρες - μέλη του ΝΑΤΟ, μη μέλη της ΕΕ (Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ισλανδία, Νορβηγία, Τουρκία) και τις υποψήφιες προς ένταξη στην ΕΕ χώρες (Βουλγαρία, Τσεχία, Κύπρος, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Σλοβακία, Σλοβενία, Πολωνία, Ρουμανία και Τουρκία).

αποστολών Petersberg, με επιχειρήσεις μέχρι επιπέδου σώματος στρατού 15 ταξιαρχιών ή 50.000-60.000 ανδρών.

- Οι δυνάμεις θα ήταν επιχειρησιακά αυτόνομες και θα διέθεταν το απαιτούμενο δυναμικό διοίκησης, ελέγχου και συλλογής πληροφοριών.
- Η δύναμη αυτή να μπορεί να αναπτύσσεται εντός 60 ημερών, έχοντας τη δυνατότητα παροχής μικρότερων στοιχείων ταχείας ανταπόκρισης.
- Να μπορεί η δύναμη να διατηρηθεί σε ανάπτυξη για ένα τουλάχιστον χρόνο.

Τον Μάρτιο του 2000 γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στην εμπλοκή των Υπουργών Άμυνας στις διαδικασίες της ΕΕ, όταν εξετάζονται θέματα της ΕΠΑΑ στα πλαίσια πάντα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων.

Τον Ιούνιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα διατύπωσε τις αρχές που θα διέπουν τις διαβουλεύσεις με το ΝΑΤΟ σε στρατιωτικά θέματα και καθόρισε τις απαραίτητες διαδικασίες υλοποίησης του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου.

Εδώ κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί, ότι μετά την πρόβλεψη της Συνθήκης του Άμστερνταμ, το εύρος των δραστηριοτήτων της ΔΕΕ περιορίστηκε σημαντικά. Υπογραμμίζεται βέβαια ότι, παρά τη συρρίκνωση των λειτουργιών της ΔΕΕ με την απορρόφησή τους από την ΕΕ, η τροποποιημένη Συνθήκη των Βρυξελλών παραμένει πάντοτε σε ισχύ - και θα εξακολουθήσει εφόσον τα Κράτη-Μέλη δεν την καταγγέλλουν όπως έχουν δικαίωμα.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (Δεκέμβριος 2000), βελτιώθηκαν και διευκρινίστηκαν οι ρυθμίσεις σχετικά με την άμυνα. Ειδικότερα, προβλέφθηκε η πλήρης λειτουργία των μονίμων πολιτικών και στρατιωτικών δομών. Έγινε αναφορά στο γενικό πλαίσιο που διέπει τις σχέσεις ΕΕ-ΝΑΤΟ, ορίστηκαν οι μόνιμες ρυθμίσεις συνεργασίας και διαβουλεύσεων μεταξύ των 2 Οργανισμών και καθορίστηκαν οι απαραίτητες ρυθμίσεις που θα επιτρέπουν τις διαβουλεύσεις και τη συμμετοχή άλλων χωρών (νατοϊκών μη μελών της ΕΕ, υποψηφίων για ένταξη στην ΕΕ και τρίτων χωρών), στο μηχανισμό διαχείρισης κρίσεων της Ένωσης.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, (Ιούνιος 2001), υιοθετήθηκε το πρόγραμμα για την πρόληψη των συγκρούσεων, το οποίο είναι πλέον από τους βασικούς στόχους των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ, συμπεριλαμβάνεται σε όλες τις πτυχές τους, συμπεριλαμβανομένης και της ΕΠΑΑ.

Έγινε απολογισμός της πορείας συμπλήρωσης του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου και υιοθετήθηκε σχέδιο για την καλύτερη οργάνωση της επόμενης Διάσκεψης για το θέμα. Αναφορικά με τις πολιτικές δυνατότητες χειρισμού κρίσεων, καθορίστηκαν το Σχέδιο Δράσης και νέοι συγκεκριμένοι στόχοι για το 2003. Τέλος υιοθετήθηκε η πολιτική ασκήσεων της ΕΕ και καταρτίστηκε το πρόγραμμα ασκήσεων.

Στη Διάσκεψη για τη Βελτίωση των Ικανοτήτων (Capabilities Improvement Conference) τον Νοέμβριο 2001, η οποία ήταν και η συνέχεια της πρώτης συναφούς Διάσκεψης για τη Δέσμευση για τις Ικανότητες, η ΕΕ σημείωσε πρόοδο στην υλοποίηση του κατευθυντηρίου στόχου του Ελσίνκι με την υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης για τις Ικανότητες (ECAP)⁴⁷, Αποφασίστηκε ότι η ανάπτυξη των στρατιωτικών ικανοτήτων πρέπει να ανταποκρίνεται στην αντιμετώπιση του συνόλου των επιχειρήσεων όλου του φάσματος των καθηκόντων Petersberg. Η εξέλιξη αυτή, ωστόσο, πρέπει να συνάδει με μία πραγματική στρατηγική εταιρική σχέση μεταξύ NATO και ΕΕ στη διαχείριση κρίσεων, λαμβάνοντας πάντα υπόψη την αυτονομία και των δυο οργανισμών στη λήψη αποφάσεων⁴⁸.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν (14-15 Δεκεμβρίου 2001), έκανε αναφορά στα αποτελέσματα των Διασκέψεων για τις δυνατότητες που πραγματοποιήθηκαν στις Βρυξέλλες (19 Νοεμβρίου 2001), όπου αναγνωρίστηκαν οι υπάρχουσες ελλείψεις και αποφασίστηκε σχέδιο δράσης για την κάλυψη τους. Σε επίσημη Διακήρυξη⁴⁹ για την επιχειρησιακή ετοιμότητα της RRF, παρόλο που δεν επετεύχθη η σχετική συμφωνία με το NATO, λόγω αντίρρησης της Ελλάδας για τη σχέση δύναμης με τη Συμμαχία. Στο Συμβούλιο τέθηκε προς διερεύνηση η πιθανότητα αναθεώρησης των καθηκόντων Petersberg. Αν και τέθηκε απλώς ως ερώτημα δίχως τη λήψη οριστικής απόφασης, η

⁴⁷ Στο επόμενο κεφάλαιο μελετάται η επίτευξη του στόχου του Ελσίνκι αναλυτικά

⁴⁸ Statement On Improving European Military Capabilities, 2001

⁴⁹ The Laaken Declaration, 2001

σημασία του ζητήματος ήταν μεγάλη και επηρέαζε την ίδια τη δομή και την υφή της ΕΠΑΑ και ιδιαίτερα της RRF η οποία σχεδιάστηκε ώστε να καλύπτει τα καθήκοντα Petersberg. Οι Δεκαπέντε περιόρισαν τις αμυντικές τους φιλοδοξίες όταν εξέφρασαν την υποστήριξή τους σε πολυεθνική δύναμη ασφάλειας που θα αναπτυσσόταν στο Αφγανιστάν⁵⁰. Δεν ήταν σαφές αν θα συμμετάσχουν ατομικά σε κρατικό επίπεδο ή ως ΕΕ, με το Βέλγιο να υπαναχωρεί σε σχετική απόφαση για συλλογική συμμετοχή της ΕΕ με αποτέλεσμα η διατύπωση της ΕΕ να είναι μάλλον ασαφής ως προς τον τρόπο συμμετοχής των κρατών μελών.

Σημαντικό σημείο αποτελεί η ανακήρυξη της μερικής επιχειρησιακής ικανότητας της ΕΕ, για μερικά είδη επιχειρήσεων χειρισμού κρίσεων. Έτσι αναγνωρίστηκε η ανάγκη περαιτέρω επαύξησης των επιχειρησιακών ικανοτήτων της Ένωσης προκειμένου αυτή καταστεί ικανή να αναλάβει το πλήρες φάσμα των αποστολών τύπου Petersberg.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης (Ιούνιος 2002), αξιοσημείωτο γεγονός αποτέλεσε η αναβάθμιση του ρόλου των Υπουργών Άμυνας με την δυνατότητα συμμετοχής τους στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (ΣΓΥ) το οποίο με την συμμετοχή αυτών και των Υπουργών Εξωτερικών μετονομάζεται πλέον σε Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων (ΣΓΥΕΣ).

Σημαντικός σταθμός στην εξέλιξη των σχέσεων ΕΕ-NATO αποτέλεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών (24-25 Οκτωβρίου 2002), στη διάρκεια του οποίου επήλθε τελικά συμφωνία μεταξύ των Κρατών-Μελών της Ένωσης η οποία ρύθμιζε τον τρόπο και τις διαδικασίες συμμετοχής των ευρωπαϊκών κρατών, μελών του NATO που δεν ανήκουν στην ΕΕ (γνωστοί και ως +6) στις ασκήσεις και τις αυτόνομες επιχειρήσεις της ΕΕ.

Στην Σύνοδο Κορυφής της Θεσσαλονίκης⁵¹ (Ιούνιος 2003), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανακήρυξε την πλήρη επιχειρησιακή ετοιμότητα της ΕΕ, για όλο το φάσμα των αποστολών Petersberg, παρά τους περιορισμούς που επιβάλλουν οι υπάρχουσες ελλείψεις του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου.

⁵⁰ H. Gartner, European Security before and after September 11, *European Forum Working Paper Series*, p. 25, 2002

⁵¹ Παράρτημα Δ

Έγινε αποδεκτό το Σχέδιο Συντάγματος για την ΕΕ. Παρουσιάστηκαν οι προτάσεις για το μέλλον της ΕΠΑΑ, που περιλαμβάνουν πρόταση για τροποποίηση των αποστολών Petersberg, την βελτίωση των διαδικασιών χειρισμού κρίσεων για επίτευξη αποτελεσματικότητας.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής των Βρυξελλών (Δεκέμβριος 2003), εγκρίθηκε η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας που επεξεργάστηκε ο Γενικός Γραμματέας/Υψηλός Εκπρόσωπος (ΓΓ/ΥΕ) σε εφαρμογή εντολής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης, γεγονός που έδωσε στην ΕΕ την δυνατότητα να αντιμετωπίσει καλύτερα τις παγκόσμιες προκλήσεις και κινδύνους και να αξιοποιήσει καλύτερα τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται.

Επιβεβαιώθηκε η ετοιμότητα της ΕΕ να αναλάβει αποστολή στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η οποία θα εμπεριέχει και στρατιωτική συνιστώσα, με προσφυγή σε μέσα και δυνατότητες του NATO, σύμφωνα με τις συμπεφωνημένες ρυθμίσεις «Berlin Plus»⁵².

⁵² Η Berlin plus ατζέντα μαζί με την Συμφωνία Ασφαλείας, την Διασύνδεση των Μηχανισμών Αναθεώρησης των δύο Οργανισμών και την Συνεργασία στον τομέα των ασκήσεων, αποτελούν το σύνολο του πλέγματος των σχέσεων ΕΕ-NATO, Η διευθέτηση αυτού θα επέτρεπε στην ΕΕ να αναλάβει και να φέρει σε πέρας επιχειρήσεις με προσφυγή σε μέσα και δυνατότητες του NATO, κάτω όμως από τον πολιτικό της έλεγχο και την στρατηγική της διεύθυνση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΕΠΠΑ-ΕΠΑΑ: ΤΙ ΕΠΙΤΕΥΧΘΗΚΕ;

3.1. Η επίτευξη του «Πρωταρχικού Στόχου του Ελσίνκι»⁵³

Σκοπός της πολιτικής άμυνας και ασφάλειας της Ευρώπης, δεν αποτελούσε αποκλειστικά η δημιουργία ευρωπαϊκού στρατού και η διαμόρφωση, προς το παρόν, μιας στρατιωτικής Ένωσης που θα λειτουργεί ως αντίβαρο στο NATO. Προβλεπόταν να το υποβοηθά στον τομέα διαχείρισης κρίσεων. Έχει διατυπωθεί ότι, η ανάπτυξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση δυνατοτήτων χειρισμού κρίσεων με στρατιωτικά μέσα δεν συνιστά δημιουργία στρατού. Επιπλέον τα Κράτη-Μέλη αποφασίζουν, για το εάν, το πότε, το πως και πόσες δυνάμεις θα συνεισφέρουν, ενώ το NATO παραμένει η βάση της συλλογικής άμυνας. Πρέπει όμως να επισημάνουμε ότι, για να αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση μια επιχείρηση χειρισμού κρίσεως, απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η συναίνεση του NATO για να χρησιμοποιήσει τις υποδομές του⁵⁴.

Μετά την υπογραφή της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο Μάαστριχτ το Δεκέμβριο του 1991 και με σκοπό την ύπαρξη συλλογικής μέριμνας για την ασφάλεια της και τη διαμόρφωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής, οι ηγέτες των κρατών μελών της αποφάσισαν τη δημιουργία μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), στα πλαίσια της οποίας διατυπώθηκε στο Ελσίνκι ο Γενικός Στρατιωτικός Στόχος (Helsinki Headline Goal), σύμφωνα με τον οποίο αποφασίστηκε:

- Η ανάπτυξη Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας, με κύριο στόχο την αντιμετώπιση κρίσεων.
- Η συγκρότηση, για το σκοπό αυτό, μιας κοινής ευρωπαϊκής δύναμης 60.000 ανδρών, με αντίστοιχες ναυτικές και αεροπορικές δυνάμεις.

⁵³ R. Schuwirth, Επιτυγχάνοντας τον κύριο στόχο του Ελσίνκι, *Δελτίο NATO*, 2002

⁵⁴ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι, *Συμπεράσματα Προεδρίας*, 10-11 Δεκεμβρίου 1999 http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/ec/00300-r1.gr9.htm

Η ανάπτυξη της Δύναμης αυτής βασίζεται σε εθνικές και πολυεθνικές δυνάμεις (ευρωπαϊκά σώματα), τις οποίες τα κράτη - μέλη θα έχουν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν (μεμονωμένα ή από κοινού) σε εθελοντική βάση⁵⁵.

Το κύριο χαρακτηριστικό της διαδικασίας που άρχισε στο Saint Malo είναι ότι η νέα ευρωπαϊκή αμυντική πρωτοβουλία ακολουθεί μια ρεαλιστική προσέγγιση και τοποθετεί τις αμυντικές δυνατότητες στην κορυφή των επιδιώξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά την σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι, την 10, 11 Δεκεμβρίου 1999, οι Ευρωπαίοι ηγέτες εφάρμοσαν στην πράξη την απόφαση τους για ουσιαστική ανάπτυξη της ΚΕΠΑΑ, την υιοθέτηση του στρατιωτικού στόχου της Ένωσης και την λήψη σειράς αποφάσεων που αφορούν:

α. Την έγκριση εκθέσεων σχετικά με την ανάπτυξη του δυναμικού στρατιωτικής και μη-στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, εντός των πλαισίων της ΚΕΠΑΑ, με σκοπό την πλήρη κάλυψη των αποστολών τύπου «Petersberg», που περιλαμβάνουν όλο το φάσμα των ενεργειών τόσο στην πρόληψη συγκρούσεων όσο και στην διαχείριση κρίσεων.

β. Την επιβεβαίωση της πρωταρχικότητας του NATO, ως φορέα της συλλογικής άμυνας και της σπουδαιότητας του για τη διαχείριση κρίσεων.

γ. Την αναγνώριση του ΟΑΣΕ, ως του κυρίου οργάνου για τη: διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας καθώς και τη στενή συνεργασία της Ένωσης τόσο με τον ΟΑΣΕ, όσο και με τα Ηνωμένα Έθνη και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

δ. Την δυνατότητα να είναι σε θέση τα κράτη-μέλη μέχρι το 2003 να αναπτύξουν δυνάμεις ανταποκρινόμενες στις αποστολές τύπου «Petersberg» συνολικού ύψους 50.000-60.000 ανδρών (έως 15 Ταξιαρχίες), με δυνατότητα διοικήσεως - ελέγχου και πληροφοριών, ανάπτυξης εντός 60 ημερών και για διάστημα ενός έτους, κατάλληλα υποστηριζόμενες από αεροπορικά και ναυτικά στοιχεία, καθώς και από ανάλογες εφεδρείες. Επίσης την προώθηση της ανάπτυξης των δυνατοτήτων της Ένωσης, όσον αφορά τα Συστήματα Διοικήσεως, Ελέγχου και Πληροφοριών καθώς και Στρατηγικών

⁵⁵ Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, *Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας*, <http://www.mod.gr/el/component/content/article/122-europe/673-eyrwpaiki-enwsi.html>

Μεταφορών, ενώ η περαιτέρω ανάπτυξη των δυνατοτήτων των μελών του NATO, θα επιτευχθεί μέσω της Πρωτοβουλίας των Αμυντικών Δυνατοτήτων (Defense Capabilities Initiative).

ε. Την συμμετοχή των Υπουργών Εθνικής Άμυνας στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, με σκοπό το καθορισμό και επεξεργασία των ανωτέρω στόχων.

στ. Την εξασφάλιση της αυτονομίας λήψεως αποφάσεων των Κρατών - Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης., παράλληλα με τη συνεργασία και αμοιβαία πληροφόρηση του NATO και των κρατών μη - μελών της, που ανήκουν στο NATO.

ζ. Τη δυνατότητα συμμετοχής σε επιχειρήσεις υπό την ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μη-μελών της.

η. Τη δυνατότητα συμμετοχής κρατών που ευρίσκονται σε πολιτικό διάλογο με την Ευρωπαϊκή Ένωση., όπως η Ρωσία, η Ουκρανία και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, όταν αποφασισθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

θ. Τον καθορισμό της λειτουργίας, της αποστολής και των καθηκόντων της ΕΠΑ, της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Στρατιωτικού Επιτελείου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά το επόμενο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα την 19 και 20 Ιουνίου 2000 ελήφθησαν περαιτέρω αποφάσεις, σχετικά με τα θέματα στρατιωτικής και μη-στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων, πρόληψης συγκρούσεων και των διαδικασιών για τη συμμετοχή σε αποστολές τύπου «Petersberg» κρατών μη - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης., ως ακολούθως:

α. Εξέταση δυνατότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ανταποκριθεί στα ακόλουθα ενδεικτικά σενάρια διαχείρισης κρίσεων:

1. Διαχωρισμός αντιμαχομένων με χρήση δυνάμεων (Separation of Parties by Force)
2. Διατήρηση ειρήνης (Peace Keeping)

3. Παροχή βοήθειας προς πολίτες με την διεξαγωγή ανθρωπιστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων εκκένωσης από περιοχές κρίσεων (Assistance to civilians / Humanitarian / Evacuation)

ε. Τα κράτη-μέλη του NATO που δεν είναι μέλη της ΕΕ, καθώς και οι υποψήφιοι για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση χώρες, θα αποτελούσαν μια ομάδα 15 κρατών που θα έχουν την δυνατότητα για διάλογο και συνεργασία με την Ένωση, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση θα τηρήσει την αυτονομία της στη λήψη αποφάσεων. Παράλληλα δημιουργούνται τακτικές διαβουλεύσεις τόσο με την ομάδα των «6» όσο και των «15» σαν σύνολο.

στ. Η διαμόρφωση μηχανισμού διαβουλεύσεων και συνεργασίας μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και NATO που θα στηρίζεται στην αρχή της αυτονομίας στην λήψη αποφάσεων και από τους δύο οργανισμούς.

ζ. Οι κάθε είδους συμφωνίες και διαβουλεύσεις ΔΕΕ και NATO θα γίνονται υπό το πρίσμα μελλοντικής μετεξέλιξης σε σχέσεις ΕΕ-NATO.

η. Απαιτούνται περαιτέρω διαβουλεύσεις για την επίτευξη συμφωνίας διάθεσης μέσων και δυνατοτήτων του NATO για την διεξαγωγή αυτόνομων επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

θ. Την διαμόρφωση των δυνατοτήτων ανάπτυξης αστυνομικών δυνάμεων, ύψους 5.000 ανδρών μέχρι το 2003, εκ των οποίων οι 1.000 άνδρες να είναι δυνατόν να αναπτυχθούν εντός 30 ημερών, προκειμένου να συνεισφέρουν σε διεθνείς επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων υπό την κατεύθυνση του ΟΗΕ ή του ΟΑΣΕ ή να εκτελέσουν μία αυτόνομη επιχείρηση της Ε.Ε, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης επιχείρησης διαχείρισης κρίσεως.

Οι αποφάσεις των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων επαναβεβαιώθηκαν κατά την διάρκεια της Διάσκεψης Δέσμευσης Δυνατοτήτων της Ε.Ε (Military Capabilities Commitment Conference) την 20 Νοεμβρίου 2000 όπου οι Υπουργοί Άμυνας των Κρατών-Μελών διαπίστωσαν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έχει την δυνατότητα να ανταποκριθεί σε αποστολές τύπου «Petersberg», έως το 2003.

Μετά την ολοκλήρωση και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και την υιοθέτηση της Συνθήκης της Νίκαιας στις 9 Δεκεμβρίου 2000, οριστικοποιήθηκαν μια σειρά από αλλαγές στην ΚΕΠΠΑ. Αυτές οι αλλαγές σηματοδότησαν τη διαμόρφωση μιας Ευρωπαϊκής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (ΕΠΑΑ), έτσι ώστε να ενισχυθεί ο ρόλος της ΚΕΠΠΑ στο διεθνές περιβάλλον, όπως παρακάτω:

α. Η Ε.Ε ανέλαβε τις λειτουργίες της ΔΕΕ που σχετίζονται με τη διαχείριση κρίσεων και την πρόληψη συγκρούσεων στα πλαίσια ανάληψης αποστολών τύπου «Petersberg».

β. Η ΔΕΕ παρέμεινε ο θεματοφύλακας του άρθρου V της τροποποιημένης Συνθήκης των Βρυξελλών για τα πλήρη μέλη της ΔΕΕ, ως ο Οργανισμός Συλλογικής Άμυνας. Επιπρόσθετα η Δυτικοευρωπαϊκή Ομάδα Εξοπλισμών και ο Δυτικοευρωπαϊκός Οργανισμός Εξοπλισμών συνέχισαν να υφίστανται στα πλαίσια της ΔΕΕ.

γ. Θεσμοθετήθηκε η διαδικασία ανάπτυξης στρατιωτικών δυνατοτήτων προκειμένου να είναι δυνατόν η ΕΕ να ανταποκριθεί σε αποστολές διαχείρισης και αποτροπής κρίσεων, σε όλο το εύρος των αποστολών τύπου «Petersberg», με την δημιουργία των απαραίτητων πολιτικών και στρατιωτικών δομών καθώς και την ανάπτυξη του Στρατιωτικού και Αστυνομικού στόχου, όπως προαναφέρθηκε.

3.2.a. Σύσταση και Λειτουργία της ΕΠΑΑ⁵⁶

Το σύνολο των μέσων, δυνατοτήτων και δομών της ΕΠΑΑ αποτελείται από δύο συνιστώσες:

- την διαχείριση κρίσεων (με στρατιωτικά ή πολιτικά μέσα)
- την πρόληψη των συγκρούσεων.

⁵⁶ Η ΕΠΑΑ (European Security and Defence Policy – ESDP) αποτελεί μια άκρως διακυβερνητική πολιτική που βασίζεται στη συναίνεση επειδή ακριβώς αφορά την επιχειρησιακή πτυχή της ΚΕΠΠΑ (Κοινή Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας). Η ΕΠΑΑ εφαρμόζεται σύμφωνα και με τις τελευταίες τροποποιήσεις που έχουν συμπεριληφθεί μετά την εφαρμογή της Συνθήκης Νίκαιας (1 Φεβρουαρίου 2003). Θα πρέπει να τονιστεί ότι μετά την ισχύ της Συνταγματικής Συνθήκης, η ΕΠΑΑ θα μετονομαστεί ΚΠΑΑ (Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας) τα χαρακτηριστικά της οποίας παρουσιάζουν, όπως προβλέπεται από τη Συνταγματική Συνθήκη, σημαντικές αλλαγές ως προς την εξελικτική πορεία της ΕΠΑΑ.

Για την δυνατότητα χειρισμού κρίσεων και την δυνατότητα επέμβασης της ΕΕ στην διεθνή σκηνή, αποφασίστηκε η δημιουργία καταλλήλων θεσμικών πολιτικό-στρατιωτικών οργάνων και η ανάπτυξη του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου⁵⁷ (ΓΣΣ). Έτσι συστάθηκαν κατάλληλες δομές για την ανάπτυξη των μηχανισμών, διαχείρισης κρίσεων, λήψης αποφάσεων και στρατηγικής διεύθυνσης των επιχειρήσεων και η δημιουργία δεξαμενής δυνάμεων. Για την διαχείριση κρίσεων, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας (Ιούνιος 1999), καθιερώθηκε το πλαίσιο ανάπτυξης της ΕΠΑΑ, σαν μέσο ενίσχυσης της ΚΕΠΠΑ. Στην Σύνοδο Κορυφής του Γκέτεμποργκ (Ιούνιος 2001), καθορίστηκαν οι απαιτήσεις για τον χειρισμό κρίσεων με πολιτικά μέσα και στην πρόληψη των συγκρούσεων.

1. Θεσμικά όργανα σχεδιασμού και λήψεως αποφάσεων

Σ' ότι αφορά την ΕΕ, τα καθήκοντα σχεδιασμού και λήψεως αποφάσεων για θέματα ΕΠΑΑ μοιράζονται στα παρακάτω όργανα:

i. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (ΕΣ).

Είναι το υψηλότερο θεσμικό πολιτικό όργανο αποτελούμενο από τους Αρχηγούς των κρατών ή Κυβερνήσεων των Κρατών-Μελών και τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Έχει την ευθύνη των αρχών της ΚΕΠΠΑ, τον καθορισμό των αρχών και των γενικών προσανατολισμών της ΕΠΑΑ, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων που έχουν συνέπειες στην άμυνα. Συνεδριάζει τουλάχιστον 4 φορές τον χρόνο και τα αποτελέσματα των Συνόδων Κορυφής είναι πολιτικά δεσμευτικά για τα Κράτη-Μέλη.

ii. Το Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών της Ένωσης

Το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Υποθέσεων (ΣΓΥΕΥ) αποτελεί το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων για θέματα ΚΕΠΠΑ-ΕΠΑΑ. Απαρτίζεται από τους

⁵⁷ Helsinki Headline Goal

υπουργούς εξωτερικών, τον ΓΓ/ΥΕ και τον Επίτροπο Εξωτερικών Σχέσεων. Όταν εξετάζονται θέματα με αμυντικές προεκτάσεις συμμετέχουν και οι υπουργοί άμυνας παρέχοντας γνώμη για τα θέματα αυτά. Το Συμβούλιο έχει την αρμοδιότητα να συνιστά κοινές στρατηγικές στο Ευρωπαϊκό συμβούλιο και να τις εφαρμόζει, υιοθετώντας κοινές δράσεις και κοινές θέσεις. Επίσης αποφασίζει την έναρξη και το τέλος μιας επιχείρησης κατόπιν συστάσεως της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας.

iii. Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας⁵⁸ (ΕΠΑ)

Είναι το όργανο που παρακολουθεί την διεθνή κατάσταση στους τομείς της ΚΕΠΠΑ και ΕΠΑΑ και συνεισφέρει στην διαμόρφωση της πολιτικής με την υποβολή των απόψεων της στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Υποθέσεων (ΣΓΥΕΥ). Σε περίπτωση στρατιωτικής επιχείρησης, ασκεί, υπό την εποπτεία του Συμβουλίου, τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση. Επιπλέον επιβλέπει την εφαρμογή της πολιτικής που έχει συμφωνηθεί, έχει κάτω από την επίβλεψη το Συμβούλιο την ευθύνη για την πολιτική διεύθυνση και την ανάπτυξης των Στρατιωτικών Δυνατοτήτων.

iv. Επιτροπή Χειρισμού Κρίσεων με Πολιτικά Μέσα

Αναφέρει στην ΕΠΑ και αντικείμενο της αποτελεί ο χειρισμός κρίσεων με πολιτικά μέσα.

v. Στρατιωτική Επιτροπή (ΣΕ)

Αποτελείται από τους Αρχηγούς των Γενικών Επιτελείων, εκπροσωπούμενους σε μόνιμη βάση από τους Στρατιωτικούς Αντιπροσώπους τους στις Βρυξέλλες. Συνεδριάζει σε επίπεδο Α/ΓΕΕΘΑ, κανονικά 2-4 φορές τον χρόνο, αλλά και έκτακτα αν απαιτηθεί

Παρέχει στρατιωτικές συμβουλές και υποβάλλει συστάσεις στην ΕΠΑ και στρατιωτικές κατευθύνσεις στο Στρατιωτικό Επιτελείο. Αξιολογεί επίσης τα σχέδια επιχειρήσεων, παρέχοντας στρατιωτική συμβουλή για αυτά.

⁵⁸ Μετά την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι του Δεκεμβρίου 1999 ενέκρινε τη σύσταση της COPS. Η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας είχε αρχικά προσωρινό χαρακτήρα αλλά απέκτησε μόνιμη μορφή μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας τον Δεκέμβριο του 2000.

vi. Στρατιωτικό Επιτελείο

Παρέχει στρατιωτικές γνώσεις και υποστήριξη σε θέματα ΕΠΑΑ, συμπεριλαμβανομένης της διεξαγωγής επιχειρήσεων χειρισμού κρίσεων. Είναι επιφορτισμένο με το έργο της έγκαιρης προειδοποίησης, της εκτίμησης καταστάσεων και του στρατηγικού προγραμματισμού. Δεν σχεδιάζει ούτε διεξάγει επιχειρήσεις, αλλά οι σχεδιαστικές του δραστηριότητες περιορίζονται στον καθορισμό των στρατιωτικών στρατηγικών στόχων. Η σχεδίαση και η διεύθυνση των επιχειρήσεων ανήκει στην ευθύνη του επιχειρησιακού Διοικητή και του αντίστοιχου στρατηγείου, το οποίο επιλέγεται με ευθύνη του Συμβουλίου και πρόταση της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας, από τα διατεθέντα στην ΕΕ.

vii. Υπατος Εκπρόσωπος της ΚΕΠΠΑ

Ο ρόλος του καθιερώθηκε με την Συνθήκη του Άμστερνταμ και ορίστηκε να κατέχει ταυτόχρονα και την θέση του Γενικού Γραμματέα της Γραμματείας του Συμβουλίου. Ήταν υπεύθυνος έναντι του ΣΓΥΕΣ για την διαχείριση των θεμάτων της ΚΕΠΠΑ και έτσι θεωρούνταν άτυπα ως ο Υπουργός Εξωτερικών και άμυνας της Ένωσης⁵⁹.

Η ιδέα για τη δημιουργία της θέσης του Υπατου Εκπροσώπου προτάθηκε κατ' αρχήν από τους Γάλλους⁶⁰. Η λειτουργία της θέσης αυτής εισήχθηκε από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ τον Ιούνιο 1997 ενώ οι διατάξεις που την αφορούν στην ουσία προστέθηκαν σε εκείνες που αφορούσαν στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου που προβλεπόταν αρχικά από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Μέχρι τότε ο Γενικός Γραμματέας του

⁵⁹ Με την έναρξη εφαρμογής ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου εκτελεί και τα καθήκοντα του Υπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ και επικουρεί το Συμβούλιο σε θέματα που αφορούν την ΚΕΠΠΑ συμβάλλοντας στη διατύπωση, στην προπαρασκευή και στην εφαρμογή των αποφάσεων. Όταν του ζητείται από την προεδρία, ενεργεί εξ ονόματος του Συμβουλίου, διεξάγοντας πολιτικό διάλογο με τρίτους, φροντίζοντας να βελτιώσει την ορατότητα και να αυξήσει τη συνοχή της ΚΕΠΠΑ. Η εξωτερική αντιπροσώπευση και η εφαρμογή της ΚΕΠΠΑ ενισχύονται ακόμη περισσότερο με τη εργασία της Τρίκας, που περιλαμβάνει τον υπουργό Εξωτερικών της χώρας που έχει την προεδρία της ΕΕ, τον Υπατο Εκπρόσωπο της ΚΕΠΠΑ, τον Επίτροπο που είναι υπεύθυνος για τις Εξωτερικές Σχέσεις και, εφόσον είναι αναγκαίο, έναν αντιπρόσωπο της χώρας που θα έχει στη συνέχεια την προεδρία της ΕΕ.

⁶⁰ J. Karp, S. Bowler, Broadening and Deepening or broadening versus deepening: the question Enlargement and Europe's hesitant Europeans, *European Journal of Political Research*, Vol.45, pp.369-390, 2006.

Συμβουλίου ήταν ο πρωταρχικός γραφειοκρατικός παράγοντας του Συμβουλίου ο οποίος συντόνιζε τις ποικίλες δραστηριότητες της Γραμματείας του Συμβουλίου, υποστηρίζοντας την εναλλασσόμενη προεδρία της Ένωσης σε καθημερινή βάση. Σύμφωνα με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, η εκάστοτε Προεδρία υποστηρίζονταν από το Γ.Γ. ο οποίος θα ασκούσε ταυτόχρονα το ρόλο του Ύπατου Αντιπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ (άρθρο 18.3). Αυτή η υποστήριξη (assistance), όπως προβλεπόταν, θα αφορούσε σε θέματα που εμπίπτουν στις δραστηριότητες της ΚΕΠΠΑ. Συγκεκριμένα, ο Ύπατος Εκπρόσωπος θα υποβοηθούσε συμβάλλοντας στο σχεδιασμό, στην προετοιμασία και την εφαρμογή αποφάσεων πολιτικής και αν χρειαζόταν θα πραγματοποιούσε πολιτικό διάλογο με τρίτα μέρη (άρθρο 26 Συνθήκης ΕΕ). Στο διάστημα μεταξύ Ιουνίου 1997 και της έναρξης εφαρμογής της αναθεωρημένης Συνθήκης τον Μάιο 1999, το όλο περιβάλλον άλλαξε. Μέχρι τότε η περιγραφή της θέσης (job description) ανταποκρίνονταν περισσότερο σε εκείνο ενός διπλωμάτη. Ωστόσο, οι σημαντικές πρωτοβουλίες που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια της Γαλλο-Βρετανικής συνάντησης στο St. Malo (Διακήρυξη St Malo), το Δεκέμβριο 1998, και κατόπιν το σοκ που δέχθηκε η ΕΕ την άνοιξη 1999 με τον πόλεμο στο Κοσσυφοπέδιο – και οι δύο σημαντικοί παράγοντες για την γέννηση της ΕΠΑΑ — έκαναν περισσότερο επιτακτική την ανάγκη αναβάθμισης της θέσης του Ύπατου Εκπροσώπου.

Σε αυτό το πλαίσιο, στο οποίο η ΚΕΠΠΑ διευρύνθηκε με την ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ) ενισχύθηκε και η απαίτηση για έναν πιο ενεργό ρόλο της ΕΕ στις διεθνείς κρίσεις. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Κολωνία αποφάσισε να συνδυάσει την έναρξη εφαρμογής μιας νέας πολιτικής με την ξεκάθαρη και ορατή αναβάθμιση της θέσης του Ύπατου Εκπροσώπου. Δεν ήταν τυχαίο λοιπόν το γεγονός ότι το Συμβούλιο επέλεξε τον έμπειρο Ισπανό πρώην Υπουργό Εξωτερικών Javier Solana Madariaga, που μόλις είχε αποχωρήσει από τη θέση του Γενικού Γραμματέα του ΝΑΤΟ.

viii. Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων

Οι τελικές αποφάσεις για θέματα ΚΕΠΠΑ-ΕΠΑΑ λαμβάνονται στα πλαίσια του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων (ΣΓΥΕΣ) και οι αποφάσεις για θέματα ΚΕΠΠΑ που έχουν στρατιωτικές ή αμυντικές προεκτάσεις, λαμβάνονται πάντοτε με ομοφωνία.

Επιπλέον το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία όταν υιοθετεί κοινές δράσεις, κοινές θέσεις ή λαμβάνει άλλη απόφαση με βάση κοινή στρατηγική και όταν υιοθετεί απόφαση που προβλέπει την εφαρμογή κοινής θέσης ή κοινής δράσης. Για τα λοιπά διαδικαστικά θέματα οι αποφάσεις λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία.

ix. Διαδικασία Σχεδιασμού

Με την εμφάνιση μιας κρίσης η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ) μέσω της Στρατιωτικής Επιτροπής, ζητά από το Στρατιωτικό Επιτελείο την έκδοση Εναρκτήριας Οδηγίας με την οποία προτείνεται ένας αριθμός επιλογών για την ενδεχόμενη επιχείρηση. Η Οδηγία αφού αξιολογηθεί από την Στρατιωτική Επιτροπή, υποβάλλεται στην Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, η οποία την οποία υποβάλλει στο Συμβούλιο, το οποίο θα λάβει την τελική απόφαση. Κατόπιν η Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας διατάσσει την έκδοση, από την Στρατιωτική Επιτροπή της Αρχικής Κατευθυντήριας Οδηγίας Σχεδιασμού για τον επιχειρησιακό Διοικητή.

2. Μέσα και Δυνατότητες Χειρισμού Κρίσεων

i. Στρατιωτικά μέσα

Ο Γενικός Στρατιωτικός Στόχος είχε προσδώσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση τις παρακάτω δυνατότητες χειρισμού κρίσεων με στρατιωτικά μέσα :

- Δημιουργία δύναμης 50.000-60.000 ανδρών (5 Ταξιαρχίες).
- Ανάπτυξη αυτής εντός 60 ημερών.
- Ανάπτυξη για εκτέλεση επιχειρήσεων τύπου Petersberg τουλάχιστον επί ένα έτος.
- Ανάπτυξη αντιστοίχων στοιχείων ναυτικών και αεροπορικών.

Στη Σύνοδο Κορυφής της Θεσσαλονίκης (Ιούνιος 2003), έγινε η ανακήρυξη της πλήρους επιχειρησιακής ικανότητας της ΕΕ, αναγνωρίζοντας την ύπαρξη ελλείψεων οι

οποίες περιορίζουν την δυνατότητα αυτή. Αυτές εντοπίζονται σε βασικούς στρατηγικούς τομείς όπως οι στρατηγικές θαλάσσιες και εναέριες μεταφορές, η διοίκηση-έλεγχος, επικοινωνίες και πληροφορίες.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέϊρα, η ΕΕ αναγνώρισε τους παρακάτω 4 τομείς, στους οποίους έπρεπε να αναπτύξει συγκεκριμένες δυνατότητες σε επιχειρήσεις του ΟΗΕ, του ΟΑΣΕ ή και ανάληψη αυτόνομα από αυτήν :

- Επιβολή του Νόμου.
- Ενίσχυση του Κράτους Δικαίου.
- Ενίσχυση της Διοικητικής Οργανώσεως Κράτους.
- Πολιτική Προστασία.

Δημιουργήθηκε η Επιτροπή Χειρισμού Κρίσεων με Πολιτικά Μέσα, η οποία είναι υπεύθυνη για τον χειρισμό των κρίσεων με πολιτικά μέσα. Στα πρότυπα του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου καθορίστηκε αντίστοιχος στόχος που περιλαμβάνει :

- Για την αστυνομική συνεργασία, διάθεση έως 5.000 αστυνομικών, για αποστολές, από αποκατάσταση της τάξης και εκπαίδευση των τοπικών αστυνομιών.
- Για την ενίσχυση του κράτους δικαίου, τη δυνατότητα διάθεσης έως 200 δικαστών, εισαγγελέων και άλλων εμπειρογνομόνων του τομέα.
- Για την πολιτική διοίκηση, η συγκρότηση κλάδου εμπειρογνομόνων δημόσιας διοίκησης, ικανής να αναπτυχθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα.
- Για την προστασία των πολιτών, η δυνατότητα διάθεσης έως 2000 ατόμων, ειδικών σε θέματα πολιτικής προστασίας.

3.2.b. Πρόληψη Συγκρούσεων

Αποτέλεσε την δεύτερη συνιστώσα της ΕΠΑΑ περί του συνόλου των μέτρων που αποσκοπούν στην πρόληψη εκδήλωσης ή αναζωπύρωσης μιας σύγκρουσης. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν ποικιλία μέτρων όπως οικονομικής ανασυγκρότησης, ανάπτυξης διαλόγου, αποκατάστασης σταθερότητας και εμπιστοσύνης, επίτευξης αφοπλισμού. Τέλος μπορεί να φθάσουν μέχρι την προληπτική ανάπτυξη δυνάμεων, με σκοπό την πρόληψη επέκτασης μιας διαμάχης σε επικείμενη σύγκρουση (όπως στην περίπτωση της ΠΓΔΜ το 1993).⁶¹

Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας επίτευξης του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου (ΓΣΣ) και παρά τις ελλείψεις που παρέμειναν σε συγκεκριμένους τομείς, στην Σύνοδο Κορυφής της Θεσσαλονίκης υπήρξε ομόφωνη εκτίμηση ότι η ΕΕ έχει την επιχειρησιακή ικανότητα να αναλάβει την διεξαγωγή επιχειρήσεων σε όλο το φάσμα των αποστολών Petersberg. Το γεγονός αυτό προσέδωσε στην Ευρωπαϊκή Ένωση δυνατότητα ταχείας αντίδρασης⁶².

3.2. c. Επιχειρησιακές Δυνατότητες

Διεξήχθη η άσκηση CME-02⁶³ (αυτόνομη της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και η CME/CMX-03⁶⁴ (κοινή με το NATO), ενώ εκπονήθηκε το πρόγραμμα ασκήσεων της ΕΕ για το χρονικό διάστημα 2004-2008.

⁶¹ Παραδείγματα είναι το Σύμφωνο Σταθερότητας στα Δυτικά Βαλκάνια, τα Stabilization and Association Agreement, η μεσολάβηση για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν κλπ.

⁶² Συμμετοχή Ελλάδας στον Γενικό Στρατιωτικό Στόχο Παράρτημα Ε

⁶³ Σκοπός της άσκησης είναι η δοκιμή και αξιολόγηση των διαδικασιών και δομών της ΕΕ σε θέματα διαχείρισης κρίσεων. Ο κύριος αντικειμενικός σκοπός είναι η δοκιμή του πλαισίου μέσα στο οποίο πρέπει να γίνει συντονισμός όλου του φάσματος των πολιτικών και στρατιωτικών οργάνων της ΕΕ, καθώς επίσης και η διασύνδεση μεταξύ των οργάνων της ΕΕ και των κρατών-μελών σε μία κατάσταση διαχείρισης κρίσης. Η άσκηση CME-02 βασίζεται σε ένα σενάριο υποθετικής κρίσης, το οποίο οδηγεί στην εξέταση διαφόρων επιλογών για μια πιθανή επιχείρηση διαχείρισης κρίσεως υπό το άρθρο 17.2 της συνθήκης της ΕΕ (ανθρωπιστικές και αποστολές διάσωσης, αποστολές διατήρησης ειρήνης καθώς και μαχίμων δυνάμεων σε περιπτώσεις διαχείρισης κρίσεων συμπεριλαμβανομένης και της οικοδόμησης της ειρήνης). Το σενάριο επικεντρώνεται στις φάσεις της διαχείρισης της κρίσεως που προηγείται της λήψης απόφασης για ανάληψη δράσης».

⁶⁴ Για πρώτη φορά στην ιστορία ΕΕ και NATO πραγματοποίησαν από τις 19 έως τις 25 Νοεμβρίου κοινή στρατιωτική άσκηση επί χάρτου με την επωνυμία «CME/CMX 03» και αντικείμενο τη δοκιμασία της μεταξύ τους στρατιωτικής και πολιτικής συνεργασίας σε περιόδους κρίσεων.

Συμφωνήθηκε η κοινή εκπαίδευση στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άρχισε ήδη να υλοποιείται, ενώ θεσπίστηκαν τα απαραίτητα στοιχεία διαλειτουργικότητας.

Σε πιστοποίηση της επιχειρησιακής της ικανότητας η ΕΕ έχει αναλάβει και φέρει σε πέρας μεγάλο φάσμα επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων. Τέτοιες είναι :

- Επιχειρήσεις χειρισμού κρίσεως με πολιτικά μέσα (EUPM στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη και PROXIMA στην ΠΓΔΜ)
- Η στρατιωτική επιχείρηση ARTEMIS, με χρήση μέσων και δυνατοτήτων της Ένωσης, στην Λ.Δ του Κογκό (Ιούνιος-Σεπτέμβριος 2003),
- Η στρατιωτική επιχείρηση CONCORDIA, με χρήση μέσων και δυνατοτήτων του NATO, στην ΠΓΔΜ (Μάρτιος-Δεκέμβριος 2003).
- Η στρατιωτική επιχείρηση ΑΛΘΑΙΑ στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη που από τον Δεκέμβριο 2004 αντικατέστησε την νατοϊκή SFOR .

Η ανάληψη των επιχειρήσεων, αποτέλεσε απόδειξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Ένωσης. Παράλληλα η επεξεργασία και εκμετάλλευση των συμπερασμάτων που εξήχθηκαν από αυτήν, χρησιμοποιήθηκαν για την βελτίωση των διαδικασιών σχεδίασης και εκτέλεσης των επιχειρήσεων.

3.3. Η διαμόρφωση της ΚΕΠΠΑ και της ΕΠΑΑ σε συνάρτηση με τις διεθνείς εξελίξεις

Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11/9 επηρέασε την διαμόρφωση του περιβάλλοντος ασφαλείας τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ευρώπη. Η ΕΕ αντέδρασε υιοθετώντας ενιαία στάση. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις οδήγησαν στο μετασχηματισμό της ατζέντας για την ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αποτέλεσμα να εστιάσουν σε διαπυλωνικά ζητήματα⁶⁵.

⁶⁵ S. Duke, *The EU and Crisis Management: Development and Prospects*, Maastricht, Maastricht : European Institute of Public Administration, 2002, σελ. 153.

Οι διεθνείς εξελίξεις αποτέλεσαν ίσως την κινητήρια δύναμη για την υλοποίηση μιας κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας αναδεικνύοντας την ανάγκη για επιτάχυνση της ολοκλήρωσης. Είναι αλήθεια ότι τόσο η ΚΕΠΠΑ όσο, και κυρίως, η ΕΠΠΑ αποτελούσαν το αδύνατο και ευαίσθητο σημείο της Ένωσης. Απέναντι στο χειρισμό κρίσεων και καταστάσεις εκτάκτων ανάγκης η Ευρώπη συνειδητοποίησε την αδυναμία της και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Γάνδης τον Οκτώβριο του 2001 υιοθέτησε την πρόταση για συνεκτική και συνολική ευρωπαϊκή διαχείριση κρίσεων, το Σχέδιο Διαχείρισης Κρίσεων (Crisis Management Concept, CMC)⁶⁶.

Από τον Ιανουάριο 2003, ξεκίνησαν οι πρώτες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ οι οποίες αποτελούσαν είτε αυτόνομες δράσεις της ΕΕ είτε δράσεις που ενσωμάτωναν τη χρήση μέσων και δυνατοτήτων του ΝΑΤΟ⁶⁷. Συγκεκριμένα, από τον Ιανουάριο του 2003 η Ένωση αναλαμβάνει την πρώτη ειρηνευτική αποστολή της (αστυνομικού χαρακτήρα) στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (EUPM) συνεχίζοντας την αποστολή του ΟΗΕ (UN International Police Task Force) που είχε καθοριστεί από το ειρηνευτικό σχέδιο του Ντέιτον/Παρισιού το 1995. Στόχος της αποστολής είναι η δημιουργία και ομαλή λειτουργία των θεσμών αστυνόμευσης του κράτους καθώς και η υποστήριξη και εκπαίδευση των αστυνομικών δυνάμεων σύμφωνα με τις Ευρωπαϊκές και διεθνείς πρακτικές. Η αποστολή αποτελείται από περίπου 500 αξιωματικούς της αστυνομίας από περισσότερες από τριάντα χώρες και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Επίσης, η Ένωση στις 2 Δεκεμβρίου του 2004 ανέλαβε τη διαδοχή της στρατιωτικής αποστολής του ΝΑΤΟ (Stabilization Force-SFOR) που είχε αναπτυχθεί στην περιοχή από το 1995.⁶⁸ Αυτή η αποστολή αποτελεί μια στρατιωτικού χαρακτήρα επιχείρηση με στόχο τη διατήρηση περιβάλλοντος ασφάλειας για τους πολίτες της χώρας. Η Ευρωπαϊκή αποστολή, γνωστή ως EUFOR-ALTHEA, αποτελείται από μια στρατιωτική δύναμη περίπου 7.000 ατόμων. Και οι δυο αποστολές της Ένωσης στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη λειτούργησαν στη βάση των ρυθμίσεων συνεργασίας με το ΝΑΤΟ (Berlin plus). Επίσης στις 12 Ιουνίου 2003 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε την ανάπτυξη της αποστολής στρατιωτικού χαρακτήρα στη περιοχή Bunia της Δημοκρατίας του Κονγκό διάρκειας λίγων μηνών (Σεπτέμβριο 2003) για την σταθεροποίηση της

⁶⁶ Το Σχέδιο Διαχείρισης Κρίσεων συνιστά ένα άλλο πρόσθετο βήμα στη διαμόρφωση της ΚΕΠΠΑ και προσδιορίζει το είδος των επιλογών, τον τρόπο δράσης, καθώς και το χρονικό πλαίσιο που πρέπει να λάβει υπόψη της η Επιτροπή Πολιτικής Ασφάλειας και βάσει των οποίων να αναπτύξει το Σχέδιο Δράσης για την αντιμετώπιση μίας κρίσης.

⁶⁷ A. Nowak, *Civilian crisis management: the EU way*, *Chailot Paper*, no.90, 2006

⁶⁸ Κατά τη διάρκεια του πρώτου χρόνου παραμονής, η πολυεθνική δύναμη του ΝΑΤΟ είχε αποκλειστικό ρόλο την εφαρμογή των στρατιωτικών διατάξεων της ειρηνευτικής Συμφωνίας του Ντέιτον/Παρισιού και για αυτό το λόγο ονομάζονται Implementation Force (IFOR).

περιοχής. Η Γαλλία αποτέλεσε το «κράτος πλαίσιο» για την υλοποίηση της συγκεκριμένης αποστολής. Τον Δεκέμβριο του 2004 το Συμβούλιο αποφάσισε τη σύσταση της μιας αστυνομικής αποστολής (30 ατόμων περίπου) η οποία θα αναπτύσσονταν τον επόμενο μήνα στη Κινσάσα της Δημοκρατίας του Κονγκό προκειμένου να συμβάλλει στη δημιουργία μιας Ολοκληρωμένης Αστυνομικής Μονάδας (Integrated Police Unit) που θα λειτουργεί σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα για τη διασφάλιση των κρατικών θεσμών και της εσωτερικής ασφάλειας της χώρας. Τελικά στις 30 Απριλίου 2005 ξεκίνησε η δράση της αστυνομικής επιχείρησης της ΕΕ στην Κινσάσα (EUPOL KINSHASA) που αποτέλεσε την πρώτη πολιτικού χαρακτήρα επιχείρηση διαχείρισης κρίσεως της Ένωσης στην Αφρική. Επίσης η Ένωση αποφάσισε την ανάπτυξη μιας δεύτερης επικουρικής αποστολής διάρκειας 12 μηνών που ξεκίνησε τον Ιούνιο 2005 στην Κινσάσα (EUSEC-R.D. CONGO) με σκοπό να διασφαλίσει την προώθηση πολιτικών συμβατών με την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, των δημοκρατικών αρχών, των αρχών χρηστής δημόσιας διοίκησης, της διαφάνειας και των αρχών του κράτους δικαίου.

Στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Ένωση έχει αναπτύξει δύο αποστολές. Η πρώτη αποστολή ήταν η επιχείρηση στρατιωτικού χαρακτήρα με την ονομασία CONCORDIA η οποία διαδέχθηκε τη στρατιωτική αποστολή του NATO. Σκοπός της αποστολής ήταν η συμβολή στη διατήρηση ενός περιβάλλοντος ασφάλειας στη χώρα που θα επέτρεπε την ομαλή εφαρμογή της Συμφωνίας ειρήνης της Αχρίδας που υπογράφηκε μεταξύ της Αλβανόφωνης μειονότητας και της Σλαβομακεδονικής κυβέρνησης τον Αύγουστο του 2001. Το Δεκέμβριο 2003, η Ένωση ανέπτυξε μια αστυνομική επιχείρηση στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, γνωστή ως EUPOL PROXIMA. Η αποστολή είχε στόχο τη διατήρηση της έννομης τάξης, την αντιμετώπιση στοιχείων του οργανωμένου εγκλήματος, την εκπαίδευση αστυνομικών δυνάμεων και συνοριοφυλάκων καθώς και τη διακρατική συνεργασία στα σχετικά θέματα. Η αποστολή αποτελείτο από περίπου 200 άτομα αστυνομικό και πολιτικό προσωπικό από χώρες της Ένωσης αλλά και άλλες χώρες. Η αποστολή είχε διάρκεια αρχικά ένα έτος και τερματίστηκε στις 15 Δεκεμβρίου του 2005. Για την Ένωση, η ανάπτυξη των επιχειρήσεων αυτών έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο ως προς την απόκτηση επιχειρησιακής εμπειρίας αλλά και ως πρακτική συνεργασίας με τις δομές του NATO. Επίσης, στις 16 Ιουλίου 2004, ξεκίνησε η αποστολή υποστήριξης του κράτους δικαίου στη Γεωργία (EUJUST Themis) διάρκειας ενός έτους, η οποία αποτέλεσε την απαρχή της συμβολής της

ΕΕ σε ζητήματα βελτίωσης του δικαστικού συστήματος και της εφαρμογής του κράτους δικαίου σε κράτη εκτός των συνόρων της Ένωσης. Αξίζει να σημειωθεί επίσης η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Φεβρουάριο του 2005 για την έναρξη (Ιούλιο 2005) μιας ετήσιας εκπαιδευτικής αποστολής για αξιωματούχους και ανώτερους δικαστικούς του Ιράκ σε ζητήματα κράτους δικαίου. Στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ, η Ένωση από τον Ιανουάριο του 2004 συνέβαλε υποβοηθητικά (σε στρατιωτικό και πολιτικό επίπεδο) στην αποστολή της Αφρικανικής Ένωσης στο Σουδάν.

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις μπορούν να αναπτύσσονται είτε με τη συμβολή Νατοϊκών δυνατοτήτων (υπηρεσίες υποστήριξης, στρατιωτικός εξοπλισμός και άλλες υπηρεσίες), όπως, π.χ., η επιχείρηση Concordia, στη βάση του πλαισίου συμφωνίας Berlin-Plus, είτε χωρίς τη συνδρομή του NATO, όπως, π.χ., η επιχείρηση Artemis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΕ ΚΑΙ NATO: ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

4.1. Τα πρώτα βήματα συνεργασίας ΕΕ και NATO

Η σύζευξη των σχέσεων του NATO με την ΕΕ άρχισε από την Σύνοδο του NATO στο Βερολίνο (Ιούνιος 1996) όπου τέθηκαν τα θεμέλια της Ευρωπαϊκής Ταυτότητας Ασφάλειας και Άμυνας, η οποία θα αποτελούσε τον Ευρωπαϊκό πυλώνα του NATO. Η θέση της Ουάσιγκτον σε μια τέτοια προοπτική ήταν θετική και ενθαρρυντική στον βαθμό που κάτι τέτοιο θα αναπτυσσόταν ελεγχόμενα στα πλαίσια του NATO.

Οι πρώτες προσπάθειες για την ΕΠΑΑ, δημιούργησαν πλήθος προβληματισμών για τις σχέσεις μεταξύ ΕΕ-NATO. Επικράτησε μια κατάσταση καχυποψίας, αντιθέσεων, ανησυχιών και αμφιβολιών. Όσοι συνηγορούν υπέρ μιας ευρύτερης και αποτελεσματικότερης ευρωπαϊκής ενοποίησης χαρακτήρισαν την ΕΠΑΑ ως αναγκαίο εργαλείο της Ευρώπης και ως ένα βήμα ουσιαστικής προσέγγισης μεταξύ των Κρατών-Μελών που θα δρούσε καταλυτικά στην προσπάθεια πολιτικής ενοποίησης. Οι Φιλονατοϊκοί, από την άλλη πλευρά, θεώρησαν την ΕΠΑΑ ως μια απειλή για την ενότητα της Συμμαχίας, έναν "Δούρειο Ίππο" ο οποίος θα υποβαθμίσει τον διατλαντικό δεσμό που προστάτεψε τις Ευρωπαϊκές δημοκρατίες και εγγυήθηκε την ασφάλεια και την πρόοδο της Ευρώπης.

Από την στιγμή που η ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία μπήκε σε δυναμική πορεία, η αντίδραση των ΗΠΑ, ήταν άμεση και ουσιαστική. Η Ουάσιγκτον φαινομενικά υποστηρίζει την διαδικασία, υπό τρεις προϋποθέσεις (καλούμενη πολιτική των τριών D⁶⁹):

- No duplication: την αποφυγή δημιουργίας δυνάμεων και απόκτησης μέσων, επιπλέον των υπαρχόντων εθνικών ή νατοϊκών.
- No decoupling: την αποφυγή αποδέσμευσης της ΕΠΑΑ από το NATO

⁶⁹ J. Howorth, *Security and Defence Policy in the European Union*. The European Union Series (Paperback 315pp ed.). Palgrave Macmillan, New York, 2007

- No discrimination: τον μη αποκλεισμό των ευρωπαϊκών μελών του NATO, μη μελών της ΕΕ, από την διαδικασία διαμόρφωσης της ΕΠΑΑ και την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή τους στις επιχειρήσεις διαχείρισεως κρίσεων της ΕΕ.

Στην Σύνοδο Κορυφής του NATO στην Ουάσιγκτον (Απρίλιος 1999), καθορίστηκαν τα 4 πεδία συνεργασίας ΕΕ-NATO τα οποία είναι γνωστά ως Berlin plus Ατζέντα και περιλαμβάνουν:

- Πρόσβαση της ΕΕ στις δυνατότητες σχεδίασης του NATO.
- Πρόσβαση σε μέσα και δυνατότητες του NATO.
- Καθορισμό των δομών διοικήσεως του NATO, που θα διατεθούν για επιχειρήσεις της ΕΕ.
- Προσαρμογή του Συστήματος Αμυντικής Σχεδίασης του NATO στην ΕΕ.

Η Berlin plus ατζέντα μαζί με την Συμφωνία Ασφαλείας, την Διασύνδεση των Μηχανισμών Αναθεώρησης των δύο Οργανισμών και την Συνεργασία στον τομέα των ασκήσεων, αποτελούν έτσι πλέον το σύνολο του πλέγματος των σχέσεων ΕΕ-NATO. Η διευθέτηση αυτού θα επέτρεπε στην ΕΕ να αναλάβει και να φέρει σε πέρας επιχειρήσεις με προσφυγή σε μέσα και δυνατότητες του NATO, κάτω όμως από τον πολιτικό της έλεγχο και την στρατηγική της διεύθυνση.

Το θεωρητικό σχήμα «ναι στην συνεργασία, όχι στην υποτέλεια» αποτέλεσε το σημείο εκκίνησης για ένα πλαίσιο ρυθμίσεων και διαβουλεύσεων που συμφωνήθηκαν από τους δύο οργανισμούς στην βάση των αρχών της Φέιρα που επιβεβαιώθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας. Οι αρχές αυτές είναι:

- i. Ανάπτυξη των διαβουλεύσεων και της συνεργασίας μεταξύ ΕΕ και NATO με πλήρη σεβασμό στην αυτονομία της ΕΕ στην λήψη αποφάσεων.

- ii. Η ΕΕ και το ΝΑΤΟ ανέλαβαν την περαιτέρω ανάπτυξη της συνεργασίας στον τομέα της στρατιωτικής διαχείρισης κρίσεων στην βάση των κοινών αξιών της ισότητας και του πνεύματος συνεργασίας.
- iii. Αν και ενισχύονται αμοιβαία στην διαχείριση κρίσεων, η ΕΕ και το ΝΑΤΟ είναι οργανισμοί διαφορετικού χαρακτήρα.
- iv. Οι ρυθμίσεις και οι τρόποι που αφορούν στις σχέσεις ΕΕ-ΝΑΤΟ θα αντικατοπτρίζουν το γεγονός της ισότητας μεταξύ των δύο οργανισμών (Equal Footing).
- v. Στις σχέσεις μεταξύ των δύο οργανισμών, δεν θα υπάρχουν διακρίσεις για κανένα από τα κράτη μέλη.

Στην Νίκαια οι ανωτέρω αρχές μεταφράσθηκαν σε μηχανισμούς αλληλοεπίδρασης και πρακτικής συνεργασίας μεταξύ των πολιτικών και στρατιωτικών οργάνων και των επιτελείων των δύο οργανισμών, σε όλα τα επίπεδα. Παρακάτω γίνεται διάκριση των ρυθμίσεων για περιόδους ειρήνης (routine period) και περιόδους κρίσεων:

α. Ειρηνική περίοδος:

Συμφωνήθηκε να γίνονται τουλάχιστον μια συνάντηση της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ) και του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου (ΝΑΤ) κατά την διάρκεια της κάθε προεδρίας (εξαμηνιαία) και μια συνάντηση σε υπουργικό επίπεδο.

Οι Στρατιωτικές Επιτροπές ΕΕ-ΝΑΤΟ θα συναντώνται όποτε απαιτείται και τουλάχιστον μια φορά κατά προεδρία. Θα υπάρχουν επίσης συναντήσεις υποδεέστερων ομάδων που θα συζητούν θέματα εσωτερικής ασφάλειας, στρατιωτικών στόχων, δυνατοτήτων, τρόπους προσφυγής της ΕΕ στα μέσα και δυνατότητες του ΝΑΤΟ.

Τακτικές επαφές μεταξύ των Γενικών Γραμματέων των δύο οργανισμών θα συνέβαλλαν στη διαφάνεια, ανταλλαγή πληροφοριών και κειμένων.

β. Περίοδος κρίσεων:

Κατά την εμφάνιση κάποιας κρίσης οι επαφές και συναντήσεις μεταξύ των δύο οργανισμών θα αυξάνονται, συμπεριλαμβανομένων και αυτών σε υπουργικό επίπεδο.

Η σειρά των γεγονότων εντός της ΕΕ θα είναι η ακόλουθη:

Έπειτα από αίτηση της ΕΠΑ, η Στρατιωτική Επιτροπή θα δώσει εντολή στο Στρατιωτικό Επιτελείο να προσδιορίσει και ιεραρχήσει τις Στρατηγικές Στρατιωτικές Επιλογές (Military Strategic Options). Μετά τον καθορισμό των αρχικών γενικών επιλογών, το Επιτελείο δύναται να χρησιμοποιήσει την επιβεβαιωμένη πρόσβαση στις δυνατότητες σχεδίασης του NATO, για την ανάλυση και λεπτομερή επεξεργασία αυτών των επιλογών.

Η συνεισφορά αυτή του NATO θα αξιολογείται από το Επιτελείο της ΕΕ, το οποίο επιφορτίζεται, εάν απαιτείται, με την συμπλήρωση της.

Εάν η ΕΕ προτίθεται να υιοθετήσει επιλογή που θα επιβάλλει την προσφυγή σε προσδιορισμένα εκ των προτέρων μέσα και δυνατότητες του NATO, η ΕΠΑ θα ενημερώνει κατάλληλα το NAC.

Εάν τελικά αποφασισθεί η χρήση Νατοϊκών μέσων, οι δύο οργανισμοί θα χρησιμοποιήσουν μια σειρά λεπτομερών επιχειρησιακών διαδικασιών.

Ο ανωτέρω μηχανισμός διαβουλεύσεων, εάν είχε εφαρμοσθεί από τους δύο οργανισμούς με εποικοδομητικό πνεύμα και σεβασμό στις βασικές αρχές της αυτονομίας και της ακεραιότητας στην λήψη αποφάσεων, θα βοηθούσε σημαντικά την συνεργασία και διαφάνεια μεταξύ των οργανισμών καθώς και στην ενίσχυση του διατλαντικού δεσμού. Φυσικά, αυτό προϋπόθετε την στενή εμπλοκή όλων των Ευρωπαίων συμμάχων που δεν είναι μέλη της ΕΕ και όλων των υποψηφίων προς ένταξη χωρών.

Η ισορροπία στις σχέσεις των δύο οργανισμών φαίνεται να είναι εύθραυστη, επηρεαζόμενη σαφώς από την διαφορετικότητα αντιλήψεων ευρωπαϊκών κρατών με τις ΗΠΑ. Οι διαφωνίες για με τον τρόπο χειρισμού της Ιρακινής κρίσης αλλά και οι αντιρρήσεις των ΗΠΑ έναντι της πρωτοβουλίας των 4 για περαιτέρω προώθηση της ΕΠΑΑ, είχαν αντίκτυπο στις διατλαντικές σχέσεις, επηρεάζοντας τις σχέσεις των δύο οργανισμών.

4.2. Κοινός Στόχος: Ισορροπημένη Διατλαντική Συνεργασία

Αναμφισβήτητα υπάρχει ένα ευρύ φάσμα απόψεων για τη στρατηγική τοποθέτηση της ΚΕΠΑΑ ως προς τη διατλαντική σύμπραξη και το NATO. Στο ένα άκρο του φάσματος, βρίσκεται η Ευρωπαϊκή άμυνα εκτός διατλαντικού πλαισίου. Η πλέον ακραία θέση, μια καθαρά Ευρωπαϊκή άμυνα που θα ενεργεί ανεξάρτητα, η ακόμη περισσότερο, χωρίς την αμυντική συνδρομή των ΗΠΑ στη Δυτική Ευρώπη. Στο άλλο άκρο του φάσματος, έχουμε μία υπέρ-Ατλαντική προοπτική, στην οποία οι Ευρωπαίοι καλούνται να συνεισφέρουν περισσότερο στη Συμμαχία, αλλά χωρίς να έχουν καθοριστικό λόγο στη σχεδίαση της στρατηγικής της ή στη διεξαγωγή των επιχειρήσεων. Με αυτή την προσέγγιση, στο NATO υπάρχει μόνο ένας πραγματικός «παίχτης», που επεκτείνει τη προστασία του, με αντάλλαγμα οι Ευρωπαίοι να αγοράζουν Αμερικανικά όπλα και να ακολουθούν Αμερικανικές αποφάσεις και στρατηγικές επιλογές.⁷⁰

Ανάμεσα στα δύο άκρα υπάρχει ποικιλία απόψεων, για παράδειγμα: η ΕΠΑΑ ως εγγυητική πολιτική σε περίπτωση που οι ΗΠΑ αποφασίσουν να μην εμπλακούν σε μία κρίση, η ΕΠΑΑ ως μέσο απόκτησης μεγαλύτερου μεριδίου ευθύνης και ως κινητήριο μοχλός στη διατλαντική διαδικασία λήψης αποφάσεων, η ΕΠΑΑ ως εργαλείο κατανομής εργασίας στη Συμμαχία. Το πώς θα προσδιοριστεί το περιεχόμενο και η ουσία αυτής της σχέσης συνεργασίας παραμένει το θεμελιώδες ερώτημα, είκοσι τέσσερα χρόνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.

Οι Ευρωπαίοι τις περασμένες δεκαετίες είχαν υιοθετήσει τη θέση «take it all», αναφορικά με την Αμερικανική υπεροχή μέσα στο NATO. Από την μία πλευρά υπήρχε απέχθεια για την Αμερικανική ισχύ και «υπεροχή» στις υποθέσεις της Παλαιάς Ηπείρου. Από την άλλη, οι Ευρωπαίοι δεν ήταν καθόλου ενθουσιώδεις να χτίσουν τη δική τους ισχύ, ειδικά -παραδόξως- λόγω της ανησυχίας τους ότι η Ουάσινγκτον θα χρησιμοποιούσε τον μεγαλύτερο ρόλο και συνεισφορά της Ευρώπης στη Συμμαχία, ως δικαιολογία και αιτία για να μειώσει τη εμπλοκή των ΗΠΑ στην Ευρωπαϊκή ασφάλεια και άμυνα.

Η Αμερικανική στάση ως προς το ρόλο των Ευρωπαίων μέσα στο NATO υπήρξε εξίσου αμφίδρομη. Οι ΗΠΑ υπήρξαν πολύ διστακτικές να μοιράσουν την ισχύ και την

⁷⁰ Puch, ed., *European Security in Transition*, Manchester University Press, 1998

ευθύνη μέσα στην Ευρώπη, επιμένοντας στην απόλυτη υπεροχή του NATO στα θέματα Ευρωπαϊκής ασφάλειας και έτσι στη δική τους συνεχή εξάρχουσα ηγεσία. Ασφαλώς κάθε επιπλέον Ευρωπαϊκή συνεισφορά στη κατανομή του βάρους είναι ευπρόσδεκτη ως προσπάθεια ενίσχυσης του NATO. Παρ' όλα αυτά, θεωρούν προβληματικό το ενδεχόμενο να συνδέσει η ΕΕ την ενισχυμένη δυνατότητα της με απαίτηση για μεγαλύτερη επιρροή στις πολιτικές και επιχειρησιακές αποφάσεις στο πλαίσιο της διατλαντικής συνεργασίας ή / και στο NATO.⁷¹

Μία ρεαλιστική άποψη αποτελούσε ότι αν η ΕΕ πετύχαινε στον τομέα της ΚΕΠΑΑ, τότε η αλλαγή κέντρου βάρους στη Συμμαχία θεωρείται αναπόφευκτη. Η μελλοντική πρόκληση για τις ΗΠΑ και την Ευρώπη είναι να κατορθώσουν να επιλύσουν τα συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, κατά τρόπο ώστε να εξισορροπηθεί εκ νέου η σχέση τους, μακριά από την Ευρωπαϊκή εξάρτηση και την Αμερικανική κυριαρχία, σε μία σχεδόν ισότιμη συνεργασία. Η επίτευξη αυτού του σκοπού δεν είναι εύκολη. Για την Ευρώπη απαιτεί διάθεση περισσότερων πόρων και διεύρυνση του στρατηγικού οράματος. Για την Αμερική σημαίνει μοίρασμα όχι μόνο βαρών, αλλά ισχύος, ευθύνης και εξουσίας.

Αναμφίβολα, οι σχέσεις μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και μίας πραγματικά ίσης Ευρώπης θα είναι αρκετά διαφορετικές ποιοτικά από τις διατλαντικές σχέσεις που επικράτησαν κατά τις περασμένες δεκαετίες. Όπως είχε προβλέψει ο Κίσινγκερ στα μέσα της δεκαετίας του '60, παρότι τελικά μπορεί να αποδειχθεί πως άξιζε το τίμημα, οι ΗΠΑ θα χρειαστούν να αποδεχθούν μία εξισορροπημένη συνεργασία, αν η Ευρώπη επιτύχει μία πολιτική και νομισματική ενοποίηση. Ήταν λάθος, είπε ο Κίσινγκερ, να υποθέσουμε ότι *«η Ευρώπη θα ενωθεί προκειμένου να μοιραστεί τις εξουσίες μας ή ότι θα ήταν ικανοποιημένη με έναν υποκατάστατο ρόλο μόλις θα έχει τα μέσα να υλοποιήσει τις απόψεις της. Το μεγαλύτερο κίνητρο της Ευρώπης ώστε να αναλάβει μεγαλύτερο συνεργατικό ρόλο στις υποθέσεις της Δύσης, θα ήταν η ικανοποίηση των δικών της διακριτικών σκοπών»*.⁷²

⁷¹ Ν.. Μουζέλης, Ευρώπη Εναντίον Αμερικής, *Το Βήμα*, 26 Ιαν 03

⁷² Χ. Κίσιντζερ, *ΗΠΑ: Αυτοκρατορία ή ηγετική δύναμη*, Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη, 1996, σελ. 244

4.3. Το Αμερικανικό ενδιαφέρον προς τους Ευρωπαίους και τα σημεία σύγκλισης των Συνόδων του NATO

Οι Σύνοδοι του NATO σε Πράγα και Κοπεγχάγη έθεσαν το νέο πλαίσιο συνεργασίας και προώθησαν νέες πολιτικές πρωτοβουλίες για την εμβάθυνση της συνεργασίας ΗΠΑ-ΕΕ⁷³.

Η Σύνοδος του NATO στην Πράγα τον Νοέμβριο του 2002 σηματοδότησε την αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος της αμερικανικής πλευράς για το ρόλο του NATO. Με την απόφαση της ένταξης των επτά νέων μελών στη Συμμαχία, τα οποία άνηκαν στο αντίπαλο δέος κατά την Ψυχροπολεμική περίοδο, σφράγισε το αμερικανικό ενδιαφέρον⁷⁴.

Οι δύο νέες πρωτοβουλίες της Πράγας αντικατοπτρίζουν τις αποφάσεις σχετικά με τις στρατιωτικές ικανότητες των Ευρωπαίων

- i. Τη Δέσμευση για τις Στρατιωτικές Ικανότητες της Πράγας (Prague Capabilities Commitment, PPC) η οποία αποτελεί την συνέχεια της πρωτοβουλίας του 1999 της DCI για την αναπροσαρμογή των στρατιωτικών δυνάμεων
- ii. Τη σύσταση της Δύναμης Ταχείας Επέμβασης του NATO (NATO Response Force, NRF), μια ισχυρή δύναμη κρούσης απέναντι στις νέες απειλές

Η PCC δεσμεύει τους Νατοϊκούς συμμάχους να αναπτύξουν τις στρατιωτικές τους ικανότητες, αν όχι σε όλο το εύρος, αλλά έστω σε εξειδικευμένους τομείς. Ειδικότερα, αφορά ένα περιορισμένο σύνολο στρατιωτικών δυνατοτήτων που συγχρόνως επιτρέπει στα μέλη να εστιάσουν και να εξειδικεύσουν στον τομέα των στρατιωτικών ικανοτήτων που μπορούν πραγματικά να αναπτύξουν (niche capabilities).

⁷³ C. F. Burwell, *The "Enlargement" Summits of Prague and Copenhagen: Setting an Agenda for Transatlantic Relations*, Proceedings of the Washington Conference held by the East European Studies program at the Woodrow Wilson Center (joint program with the Stanley Foundation Euro-Atlantic Initiatives program), *The Transatlantic Relation, Problems and Prospects*, Part II, 2003, pp. 45-58

⁷⁴ Στην πρώτη φάση της διεύρυνσης το 1999, με την προσχώρηση της Πολωνίας, της Τσεχίας και της Ουγγαρίας οι εκπρόσωποι του NATO θεώρησαν ότι η διεύρυνση θα βοηθούσε στην εδραίωση ενός κλίματος σταθερότητας και ασφάλειας στην περιοχή, ενώ από την πλευρά τους οι χώρες αυτές επιθυμούσαν την ένταξή τους λόγω ενός αισθήματος ανασφάλειας που συνδεόταν με το φόβο μίας μελλοντικής ρωσικής εισβολής. <http://www.nato.int/docu/update/2004/04-april/e0402a.htm>

Στην Σύνοδο της Κοπεγχάγης, ένα μήνα μετά, συνεχίστηκε η διεύρυνση με την είσοδο δέκα νέων κρατών: Κύπρος, Εσθονία, Λιθουανία, Λετονία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχία, Σλοβακία και Σλοβενία) με την ένταξη τους να πραγματοποιείται τον Μάιο του 2004.

Το χάσμα όμως ανάμεσα στις δύο πλευρές, NATO – ΕΕ, φάνηκε σταδιακά να βαθαίνει και οι διαφοροποιήσεις των μέχρι τότε πρόσφατα αρμονικά συνεργαζόμενων εταίρων πολλαπλασιάστηκαν και έγιναν ουσιαστικότερες⁷⁵. Αποκορύφωμα αποτελεί η διατλαντική κρίση αναφορικά με τον πόλεμο του Ιράκ, και πιο συγκεκριμένα την ανάληψη μονομερούς στρατιωτικής δράσης από τις ΗΠΑ, εκτός του πλαισίου του ΟΗΕ. Η κρίση αυτή δεν αποτέλεσε απλώς μία ένδειξη ή έκφραση των διατλαντικών αποκλίσεων αλλά συμπεριλαμβάνει δομικά στοιχεία διαφοροποίησης των εταίρων της ευρωατλαντικής σχέσης. Το καίριο ερώτημα που συνίσταται την σημερινή εποχή είναι κατά πόσον οι διαφορές τους έχουν χαρακτήρα μόνιμο και δομικό ή πρόσκαιρο και περιστασιακό⁷⁶;

4.4 Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Ασφάλειας στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής στρατηγικής

Οι διαφωνίες στο εσωτερικό της ΕΕ λόγω της κρίσης στο Ιράκ, σε συνδυασμό με τις εμφανείς ελλείψεις στρατιωτικών ικανοτήτων και εντέλει στρατηγικής σκέψης και κατεύθυνσης ήταν τα αρνητικά αίτια μιας θετικής κίνησης προς την αμυντική ολοκλήρωση της ΕΕ. Το κείμενο του Υπατου Εκπροσώπου «Μία ασφαλής Ευρώπη σε έναν καλύτερο κόσμο» συνιστά την πρώτη ολοκληρωμένη απόπειρα χάραξης ευρωπαϊκής στρατηγικής⁷⁷. Το κείμενο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας συζητήθηκε και, στην ουσία, συμφωνήθηκε κατά την σύνοδο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας υπό σύνθεση Πολιτικών Διευθυντών τον Νοέμβριο του 2003. Η συζήτηση των Πολιτικών Διευθυντών επιβεβαίωσε την εντύπωση ότι το κείμενο Solana, τυγχάνει σε γενικές γραμμές ευρείας αποδοχής αν μη τι άλλο διότι αποτέλεσε κοινή συνισταμένη μεταξύ εκείνων που επιθυμούν πλήρη ταύτιση της εξωτερικής δράσης της ΕΕ με εκείνη των ΗΠΑ και αυτών που τάσσονται υπέρ της χάραξης πιο αυτόνομης ευρωπαϊκής πορείας στη διεθνή σκηνή.

⁷⁵ N. Neuwahl, The Atlantic Alliance: For Better or for Wars, *European Foreign Affairs Reviews*, Vol. 8, No.4, 2003, pp. 427 – 434.

⁷⁶ D. Nelson, Transatlantic Transmutations, *The Washington Quarterly*, Vol. 25, No. 4, 2002, p.p. 51 – 66

⁷⁷ J.A. Solana, *Secure Europe in a Better World*, European Council, Thessaloniki, 20.06.2004, <http://ue.eu.int/newsroom> Το κείμενο παρουσιάστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης, του Ιουνίου 2003 και υιοθετήθηκε στην επόμενο Σύνοδο Κορυφής στη Ρώμη, Δεκέμβριο 2003.

Στόχος του κειμένου ήταν να προτείνει μια κοινή θεώρηση της ΕΕ στις νέες διεθνείς απειλές ενισχύοντας το συντονισμό της ΚΕΠΠΑ. Το κείμενο στρατηγικής καθιστά την ΕΕ παγκόσμιο δρώντα στην διεθνή ασφάλεια, αφού παρουσίασε μια κοινή ευρωπαϊκή απάντηση στις διεθνείς απειλές ασφαλείας⁷⁸. Καταθέτει συγκεκριμένη πρόταση ως προς τους στρατηγικούς στόχους της Ένωσης και τις επιπτώσεις στις πολιτικές της. Αντίστοιχα στρατηγικά σχέδια έχουν εκπονήσει το ΝΑΤΟ (Στρατηγικό Σχέδιο) και οι ΗΠΑ (National Security Strategy). Οι διαφορές ήταν εμφανείς και καταδεικνύουν διαφορετικούς προσανατολισμούς, αντιλήψεις και θεωρήσεις. Η Ευρώπη έθεσε τρεις στρατηγικούς στόχους για την προστασία της από τις απειλές:

- i. Αντιμετώπιση απειλών
- ii. Ασφάλεια στην περιφέρεια της
- iii. Διασφάλιση της διεθνούς τάξης βάσει αποτελεσματικής πολυμέρειας: μέτρα δικαστικά και συνεργασία με ΝΑΤΟ και ΗΠΑ, άσκηση πολιτικών, επεμβάσεις σε περιφερειακές συγκρούσεις αποτελούν τα «όλα» της ασφάλειας της ΕΕ.

Εντούτοις παρατηρούνται κάποιες τροποποιήσεις σε επίπεδο διατύπωσης, οι οποίες αμβλύνουν σε κάποιο βαθμό τα σημεία διαφωνίας μεταξύ των κρατών μελών («pre-emptive engagement», «failing states», «international terrorism», «news threats»)

Παρά τις όποιες τροποποιήσεις, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας επιχείρησε να παρακολουθήσει τις προτεραιότητες που έχουν θέσει οι ΗΠΑ στον τομέα της ασφάλειας ήτοι καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπλα μαζικής καταστροφής και «αποτυχημένα κράτη». Με τον τρόπο αυτό, η ΕΣΑ κωδικοποίησε μεν ορισμένες βασικές αρχές επί των οποίων εδράζονται η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και η ΚΕΠΠΑ, συγχρόνως όμως αποτέλεσε σαφή απόπειρα γεφύρωσης του χάσματος που δημιουργήθηκε στις διατλαντικές σχέσεις με τον πόλεμο στο Ιράκ.

⁷⁸ M. Gubert, *A European Strategic Concept – Defence Aspects*, Report Submitted on behalf of the Defence Committee, by Mr Gubert Rapporteur, Assembly of WEU, 49th Session, Document A/1841, 1, December, 2003, http://assembly-weu.itnetwork.fr/en/documents/sessions_ordinaires/rpt/

Φάνηκε επίσης η πάγια θέση της Ευρώπης περί σεβασμού του ΟΗΕ, του Διεθνούς Δικαίου και πρακτικής όπως επίσης και η συνεργασία όλων των σημαντικών παικτών, στην αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων και των αναδυομένων απειλών⁷⁹. Σε αντιδιαστολή με την αμερικανική θέση περί προληπτικής επίθεσης, υιοθετείται ο όρος προληπτική δράση. Η διαφορά στους όρους είναι ότι στην πρώτη περίπτωση έχουμε επίθεση για πρόληψη ήδη υπαρκτής απειλής, ενώ στην δεύτερη έχουμε εκδήλωση προληπτικών ενεργειών, με σκοπό να μην εκδηλωθεί απειλή ή κρίση⁸⁰.

Η υιοθέτηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας, από την Ευρωπαϊκή Ένωση λίγους μόλις μήνες μετά την αντιμετώπιση της ιρακινής κρίσης, αποδεικνύει την απόφαση της να αναλάβει τις ευθύνες της έναντι της διεθνούς κοινότητας. Ταυτόχρονα έδωσε το στίγμα της διαφορετικότητας των αντιλήψεων ανάμεσα στην Καντιανή Ευρώπη και την Χομπσιανή Αμερική⁸¹.

4.5 Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με Διεθνείς Οργανισμούς και το Διεθνές Δίκαιο

Το ερώτημα εστιάζεται στο αν η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί αναγκαία την ύπαρξη απόφασης των αρμοδίων διεθνών Οργανισμών (ΟΗΕ ή ΟΑΣΕ), ως προϋπόθεση για ανάληψη μιας επιχείρησης διαχείριση κρίσεων.

⁷⁹ Π. Τσάκωνας, Το χάσμα προσδοκιών-πραγματικότητας και το μετέωρο βήμα της ευρωπαϊκής άμυνας, *Περιοδικό Γεωστρατηγική, Δημοσίευση Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων*, 12/2003.

⁸⁰ J. Howorth, *Security and Defence Policy in the European Union*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2007, σελ 103 - 105

⁸¹ Όταν η Ευρώπη κάνει βήματα προς την πολιτική ολοκλήρωση, συναντά την αντίδραση των ΗΠΑ, ενώ από την άλλη πλευρά, όταν η Ευρώπη κάνει βήματα προς τα πίσω, κατηγορείται για έλλειψη βούλησης. Η Χομπσιανή Αμερική που δίνει έμφαση στην ισχύ ως μέσο επίλυσης των διεθνών διαφορών βλέπει με σκεπτικισμό και καχυποψία την Καντιανή Ευρώπη, με την έμφαση στους διεθνείς θεσμούς και την πολυμερή διπλωματία. Από την άλλη πλευρά, η σταδιακή σκλήρυνση της στάσης των ΗΠΑ, μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου, και τα στοιχεία της μονομέρειας και του ηγεμονισμού στην αμερικανική εξωτερική πολιτική δημιούργησαν αντιδράσεις σε πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, και δρομολόγησαν φυγόκεντρες τάσεις στον ευρωατλαντικό χώρο. Οι τεράστιες πιέσεις που δέχθηκε η Ευρώπη, μετά την 11η Σεπτεμβρίου για την εναρμόνιση της πολιτικής της κατά της τρομοκρατίας με αυτήν των ΗΠΑ, η καχυποψία της Αμερικής απέναντι σε οποιαδήποτε προσπάθεια αυτονομίας της ευρωπαϊκής άμυνας από το ατλαντικό πλαίσιο, οι δηλώσεις Ράμσφελντ για «παλαιά» και «νέα» Ευρώπη, και η παράλληλη διεύρυνση του NATO και της ΕΕ, με τη «νέα Ευρώπη» να θεωρεί την Ουάσιγκτον και όχι τις Βρυξέλλες σημείο αναφοράς, δημιούργησαν εντάσεις και επιβεβαίωσαν την πάγια προτίμηση των ΗΠΑ σε μια πιο χαλαρή Ευρώπη, με πολλά κέντρα αποφάσεων, στην οποία μπορούν ευκολότερα να ασκήσουν επιρροή. Το νέο δόγμα του «προληπτικού πολέμου» και η εφαρμογή του δόγματος αυτού όχι μόνον σε τρομοκρατικές ομάδες και οργανώσεις αλλά και σε ορθολογικούς κρατικούς δρώντες, σηματοδότησε, για πολλούς ευρωπαίους, την έξαρση του αμερικανικού ηγεμονισμού, που ενέχει τον κίνδυνο της αποσταθεροποίησης του διεθνούς συστήματος. Κ. Αρβανιτόπουλος, Η Χομπσιανή Αμερική και η Καντιανή Ευρώπη, *Εφημερίδα Ημερησία*, 03/2003,

Όπως προκύπτει από το κείμενο της Συνθήκης, η ΕΕ αναγνωρίζει την πρωταρχική ευθύνη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Επίσης ένας από τους στόχους της ΚΕΠΠΑ, αποτέλεσε η διατήρηση της ειρήνης και η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, καθώς και σύμφωνα με τις αρχές της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους του Χάρτη των Παρισίων. Προκειμένου η ΕΕ να αναλάβει μια επιχείρηση θέτει πλέον σαν προϋπόθεση, ή την ύπαρξη απόφασης Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, ή την πρόσκληση του ιδίου του κράτους, για περίπτωση κάποιας καταστροφής.

Όσον αφορά στο θέμα σεβασμού του Διεθνούς Δικαίου η ΕΕ το σέβεται και το αποδεικνύει στην πράξη, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ.⁸² Ο σταθεροποιητικός και πρωταγωνιστικός ρόλος τον οποίο επέλεξε η Ένωση να διαδραματίσει, την αναγκάζει να πρωτοστατήσει στην προώθηση και την ενίσχυση των διεθνών νομικών δεσμών, εξασφαλίζοντας έτσι ένα σταθερό διεθνές πολύ-πολικό σύστημα, άσχετα εάν αυτό, πιθανώς αύξησε τις υπερατλαντικές εντάσεις.

Στην πράξη όπως αποδείχτηκε κατά τις κρίσεις στο Κοσσυφοπέδιο ή το Ιράκ, η ΕΕ επέδειξε σταθερή στάση υποστηρίζοντας τον ενεργό ρόλο του ΟΗΕ, καθώς και τις πρωτοβουλίες που αυτός ανέπτυξε, παρά την διαφοροποίηση ορισμένων κρατών μελών που συντάχθηκαν με τις ΗΠΑ.

Η διαφοροποίηση αυτή, και ιδίως η τελευταία, προκάλεσε τριβή με τις ΗΠΑ και έθεσε τις διατλαντικές-νατοϊκές σχέσεις σε νέες βάσεις. Διαφορετική είναι επίσης η προσέγγιση της ΕΕ σχετικά με την ενδεχόμενη χρήση βίας για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και των λεγομένων κρατών ταραξιών. Αξία για την Ευρώπη έχει η συναίνεση, ο διάλογος, η διαπραγμάτευση, η πειθώ, η διπλωματία, η οικονομική βοήθεια, και τέλος ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου.⁸³ Έμπρακτα αποδείχτηκε αυτό με την διαμεσολάβηση της Ένωσης που οδήγησε στην εκτόνωση της κρίσης για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν τον Δεκέμβριο του 2003.

⁸² Α. Κιντής, *Η ΕΠΑΑ και η ασφάλεια της Ευρωατλαντικής σχέσης*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2004 σελ. 103

⁸³ Α. Κιντής, *Η ΕΠΑΑ και η ασφάλεια της Ευρωατλαντικής σχέσης*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2004 σελ. 107

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ

5.1. Οι εξελίξεις και η πορεία προς την Λισσαβώνα

Βασική σκέψη που οδήγησε στην διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης ήταν αναμφισβήτητη η επιθυμία αποφυγής ενός νέου πολέμου⁸⁴. Η λογική της άμυνας αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη της διαδικασίας ενοποίησης. Η πρώτη προσπάθεια που ξεκίνησε με την ίδρυση της Δυτικής Ένωσης, αφορούσε κυρίως αμυντική ενοποίηση και δεν ήταν τίποτα παραπάνω από επέκταση της Άγγλο-γαλλικής Συνθήκης συμμαχίας και αλληλοβοήθειας της Δουνκέρκης του 1947 και προς τις χώρες της BENELUX. Όμως τα ισχυρά δομημένα έθνη κράτη δεν ήταν διατεθειμένα να απεμπολήσουν ζωτικά κυριαρχικά δικαιώματα, παραχωρώντας την άσκηση τους στα κεντρικά όργανα της Ένωσης.

Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι ακόμα και η υπέρμαχος της αυτόνομης αμυντικά και πολιτικά Ευρώπης Γαλλία και εναντιώθηκε σε προσπάθεια ομοσπονδοποίησης του τομέα εξωτερικών και άμυνας (από παράδειγμα η απόρριψη του σχεδίου Pleven), αλλά και τάχθηκε υπέρ της ενίσχυσης της διακυβερνητικότητας με ουσιαστική ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις διαπραγματεύσεις αναθεώρησης της Συνθήκης του Μάαστριχ.⁸⁵

Από τα παραπάνω συνεπάγεται μια διαχρονική επιφυλακτικότητα των κρατών μελών έναντι της όποιας προοπτικής ενίσχυσης των κεντρικών αρμοδιοτήτων της Ένωσης στους ευαίσθητους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της άμυνας⁸⁶.

Σημείο ενδιαφέροντος αποτελεί η τεράστια διάσταση απόψεων και αντιλήψεων που υπήρχε και υπάρχει ανάμεσα στα κράτη μέλη, ιδίως σήμερα στην ΕΕ των 28 πλέον, σχετικά με την δομή την έκταση αλλά και την φύση της Ευρωπαϊκής Άμυνας και

⁸⁴ J. Achrens, H. Hoen, R. Ohr, Deepening Integration in an Enlarged EU: a Club-theoretical Perspective, *European Integration*, Vol.27, No.4, pp. 417-439, 2004

⁸⁵ Π. Ιωακειμίδης, *Η αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχ*, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1995 σ. 30

⁸⁶ J. Sperling, *Two Tiers or Two Speeds? The European Security Order and the Enlargement of the European Union and NATO*, Manchester University Press, Manchester 2000.

Ασφάλειας. Η σημαντική απόκλιση απόψεων των Φεντεραλιστών με τους υποστηρικτές του Διακυβερνητικού μοντέλου και ανάμεσα στους Ευρωπαϊστές, τους Ατλαντιστές και τους Ουδέτερους δεν αφήνει πολλά περιθώρια εξεύρεσης λύσεων που θα οδηγούσαν σε πρακτικά αποτελέσματα.

Η επέκταση της διευρυμένης συνεργασίας, και στον τομέα της ΚΕΠΠΑ, με την αναθεώρηση της Συνθήκης της ΕΕ στην Νίκαια αποτέλεσε προοίμιο της προσπάθειας δημιουργίας της Ευρώπης των πολλών ταχυτήτων.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο διακρατικός χαρακτήρας στο θεσμικό υπόβαθρο οικοδόμησης της ΕΠΑΑ, σε συνδυασμό με την διάσταση απόψεων και ιδεολογιών που την αφορούν, αποτέλεσαν σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα των εξελίξεων. Επιπλέον παρατηρήθηκε η διαχρονική τάση δημιουργίας διευθυντηρίου από ομάδα κρατών μελών που θα καθοδηγούν τις εξελίξεις. Η τάση αυτή δημιούργησε μια δυναμική που αποσκοπούσε στην υπέρβαση των προβλημάτων που ταλανίζουν την εξελικτική πορεία της ΕΠΑΑ, η οποία όμως εμπερικλείει και υπαρκτά προβλήματα διατάραξης της αρχής ισότητας των εταίρων, με αποτέλεσμα να απειλούνται τα συμφέροντα των μικρών χωρών της Ένωσης.

5.2. Η κρίση του Ιράκ καταδεικνύει το χάσμα απόψεων εντός της Ε.Ε.

Η κρίση του Ιράκ επιβεβαίωσε την ύπαρξη δύο προοπτικών στην καρδιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης: της Ευρωπαϊκής και της Ατλαντικής⁸⁷. Η έκκληση της Γαλλίας, Γερμανίας, Βελγίου, Λουξεμβούργου τον Απρίλιο του 2003 στο αποκορύφωμα της κρίσης στο Ιράκ να δημιουργήσουν ανεξάρτητο σχεδιασμό στην ΕΕ για στρατιωτικές επιχειρήσεις δείχνει την δυσaréσκεια με τις χώρες της Αμερικής. Αντιμέτωπες βρέθηκαν η Μεγάλη Βρετανία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία που υποστήριζαν την Αμερική. Έτσι το NATO παρέμεινε βασικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής στρατηγικής που διαβεβαιώνει την συνεχιζόμενη Αμερικανική εμπλοκή στην Ευρώπη ενώ συνεισφέρει στην περαιτέρω ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και Άμυνας.

⁸⁷ M. Kaldor & A. Salmon, *Military Force and European Strategy, Survival: Global Politics and Strategy*, Vol. 48, Issue 1, pp. 19-34, 2006

Συγκεκριμένα, από την έναρξη της κρίσης η ΕΕ έμεινε στη πιστή πολιτική της, και καταδίκασε την έλλειψη συνεργασίας της Βαγδάτης. Με πρωτοβουλία της Ελληνικής προεδρίας το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (ΣΓΥ) της 27 Ιανουαρίου 2003 υιοθέτησε κοινή θέση και έβαζε δύο παραμέτρους. Την συμμόρφωση του Ιράκ με το ψήφισμα 1441, και την διευθέτηση της διένεξης δια της διπλωματικής οδού. Όμως κατά παράβαση της Συνθήκης της ΕΕ 8 ευρωπαίοι ηγέτες⁸⁸ υπέγραψαν κοινή διακήρυξη εκφράζοντας την υποστήριξη τους στις ΗΠΑ και στα σχέδιά τους για άμεση επέμβαση χωρίς προηγούμενο ψήφισμα του ΟΗΕ. Η ενέργεια αυτή έκανε σαφή την βαθιά διαιρεμένη Ευρώπη και αποκάλυψε ότι η ΚΕΠΠΑ-ΕΠΑΑ δεν επέτρεπε στην ΕΕ να ανταποκριθεί στις περιστάσεις.

Οι διαφωνίες έφεραν στην επιφάνεια την δυσλειτουργία και της ΕΠΑΑ τόσο στον τρόπο όσο και στην φύση λειτουργία της οι οποίες επικεντρώνονται σε 3 τομείς⁸⁹:

- i. Στην σχέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις ΗΠΑ, ουσιαστικά δηλαδή τις σχέσεις ΕΠΑΑ - NATO.
- ii. Στον ακριβή σκοπό της ΕΠΑΑ
- iii. Στον ρόλο των τριών μεγαλύτερων κρατών, Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία.

Οι Βρετανοί επιθυμούσαν η ΕΠΑΑ να χτιστεί πάνω στο NATO και να λειτουργήσει συμπληρωματικά και όχι αυτόνομα ή ανεξάρτητα όπως επιθυμούσαν οι Γάλλοι. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της διαφωνίας, την φύση της ΕΠΑΑ, το ζητούμενο ήταν αν αναπτυσσόταν ως ένας εκτελεστικός βραχίονας που θα περιοριζόταν σε ειρηνευτικές περιοχές στην περιφέρεια της Ευρώπης ή θα αποκτούσε παγκόσμια εμβέλεια προβολής ισχύος. Το τρίτο ζήτημα αφορούσε τον συσχετισμό διαμόρφωσης των αποφάσεων καθώς οι μεσαίες δυνάμεις, Ισπανία, Ιταλία, Ολλανδία, αλλά και η γραφειοκρατία των Βρυξελλών δυσανασχετούσαν την άτυπη πρωτοκαθεδρία των τριών ισχυρότερων κρατών.

Η Γαλλία είδε την κρίση στο Ιράκ ως μία μοναδική ευκαιρία για να αυτονομηθεί η εξωτερική πολιτικής της Ε.Ε. ενώ από την άλλη η Βρετανία επέμεινε στην στρατηγική συνεργασία της Ε.Ε. με τις ΗΠΑ. Με άξονα την στάση στην επικείμενη επέμβαση στο

⁸⁸ Ήταν οι ηγέτες της Βρετανίας, Ισπανίας, Πορτογαλίας, Ιταλίας, Ουγγαρίας, Πολωνίας, Δανίας και Τσεχίας.

⁸⁹ A. Menon, From Crisis to Catharsis, *International Affairs*, Vol. 80, Issue 4, pp. 631-648, July 2004

Ιράκ δημιουργήθηκαν ο δύο τάσεις η μία η οποία ήταν υπέρ της επέμβασης και η άλλη η οποία ήταν κατά. Την διχόνοια αυτή, εκμεταλλεύτηκαν οι ΗΠΑ, με τον Ράμσφελντ να κάνει λόγο για παλαιά και νέα Ευρώπη.

Αποδείχτηκε ότι το θεσμικό σύστημα που προβλέπουν οι Συνθήκες για την ΚΕΠΠΑ - ΕΠΑΑ, δεν λειτουργεί σε συνθήκες κρίσης, επειδή οι Συνθήκες δεν είναι αυστηρά δεσμευτικές για τα κράτη μέλη. Έγινε σαφές ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρξει ΕΠΠΑ, σε μια διευρυμένη Ευρώπη των, τότε, 25, όταν η πολιτική αυτή θα έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα των ΗΠΑ αλλά και του ΝΑΤΟ. Διαφάνηκε τέλος ότι, η διεύρυνση κατέστησε δύσκολη έως αδύνατη την πολιτική ένωση, στοιχείο της οποίας είναι η διαμόρφωση κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής⁹⁰.

Για πολλούς το προαναφερόμενο γεγονός αποτέλεσε τους "τίτλους τέλους" της ΚΕΠΠΑ, για άλλους όμως ανέδειξε την ανάγκη επιτάχυνσης της πολιτικής και αμυντικής ενοποίησης⁹¹. Σίγουρα η Ένωση έδειξε για μια ακόμα φορά αδυναμία να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά μια κρίση. Έτσι οι εξελίξεις φαίνεται να είχαν και θετικές επιδράσεις στις εξελίξεις της ΕΠΑΑ, υποχρεώνοντας την Ευρώπη να δει η ΕΕ τον εαυτό της στον καθρέφτη και να κάνει νέες προσπάθειες όπως αυτή της πρωτοβουλίας των 4⁹².

Είναι επίσης χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η ΕΠΑΑ, μεσούσης της κρίσης του Ιράκ, αποκτά επιχειρησιακές δυνατότητες. Αν και η πρώτη αποστολή στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι ήσσονος σημασίας και η φύση της ήταν περισσότερο πολιτική (αστυνομικής φύσεως) και όχι στρατιωτική αποτέλεσε το προοίμιο της ενεργής φάσης της ΕΠΑΑ. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η δεύτερη επιχείρηση στη FYROM, στρατιωτικής φύσεως, αλλά μικρής κλίμακας ενώ η τρίτη λαμβάνει χώρα στο Κονγκό με την πλειοψηφία των δυνάμεων να αποτελείται από Γαλλικά στρατεύματα. Η ΕΠΠΑ σταδιακά απέκτησε επιχειρησιακές δυνατότητες, οι οποίες με την πάροδο του χρόνου

⁹⁰ Π. Ιωακειμίδης, Ενισχυμένη πολιτική συνεργασία για την Ευρώπη, *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 5 Απριλίου 2003, σελ. 19

⁹¹ Ι. Παπαντωνίου, Η ευρωπαϊκή ασφάλεια, *Το Βήμα της Κυριακής*, 4 Μαΐου 2003, σ. Α 21

⁹² Μ. Παπακωνσταντής, Η κρίση στο Ιράκ και η ΚΕΠΠΑ, *Εξωτερικά Θέματα*, Ιούλιος 2003

αναβαθμίστηκαν σε ποιότητα αλλά ο χώρος δράσης επεκτάθηκε από την Ευρωπαϊκή περιφέρεια στην Αφρική με φανερό στοιχείο το κενό «βούλησης – εφαρμογής»⁹³.

Στην πραγματικότητα, υπήρξε επαναπροσδιορισμός των ευρωατλαντικών σχέσεων⁹⁴. Μετά την έξαρση των διαφωνιών, επέρχεται μία διάθεση για συμβιβαστική προσέγγιση τόσο από την πλευρά της Βρετανίας όσο και από την πλευρά της Γερμανίας η οποία πρωταγωνιστεί στην επίτευξη συμβιβαστικής λύσης. Σύμφωνα λοιπόν με αυτήν την λύση που επιτεύχθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νάπολης, συμφωνήθηκε η αυτόνομη δράση μίας ευρωπαϊκής στρατιωτικής και πολιτικής ασφάλειας η οποία όμως θα διατηρούσε στενή σχέση με τον NATO μέσω της SHAPE⁹⁵ και θα είναι επιφορτισμένη να διαμορφώνει την κοινή δράση για επιχειρήσεις της ΕΕ με την βοήθεια του NATO επικυρώνοντας στην ουσία την Berlin Plus Agenda. Η τελική συμφωνία κρίνεται ότι είναι περισσότερο προς τα συμφέροντα της Βρετανίας και γενικότερα των κρατών εκείνων που προτιμούσαν την ενεργότερη συμμετοχή μέσω του NATO.

5.3. Η πρωτοβουλία των 4 για ενίσχυση της ΕΠΑΑ

Στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα, αποτέλεσμα της διάστασης απόψεων που σημειώθηκε εκδηλώθηκε η πρωτοβουλία για ενίσχυση της ΕΠΑΑ. Η πρωτοβουλία αποσκοπούσε, στο να αποκτήσει η Ε.Ε. ενεργότερη εξωτερική και αμυντική πολιτική, ικανή να εκφράζεται πλέον αποτελεσματικά ιδίως σε καταστάσεις κρίσεων, και υποστηρίχτηκε από Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, και Λουξεμβούργο. Η Ελλάδα λόγω άσκησης της Προεδρίας της ΕΕ, τήρησε λεπτές ισορροπίες.

⁹³ Οι επιχειρήσεις πραγματώνουν την απόφαση, βούληση της ΕΕ να προχωρήσει στη διαμόρφωση μιας κοινής πολιτικής διαχείρισης κρίσης με υψηλό στρατηγικό σκοπό, την παροχή ασφάλειας και την ανάληψη πρωταγωνιστικού ρόλου στην παγκόσμια πολιτική. Έχουν όμως περιορισμένους στόχους και μέσα. Φανερώνεται μέσα από αυτές ουσιαστικά ένα κενό «βούλησης – εφαρμογής», μια καθοριστική διάσταση μεταξύ της πολιτικής βούλησης της ΕΕ να αναλάβει δράσεις επιβολής ή διατήρησης της ειρήνης και του επιχειρησιακού τρόπου με τον οποίο εφαρμόζονται αυτές οι δράσεις στο πεδίο (εξαρτώμενες από την κοινή θέληση και πρωτοβουλία των μεγάλων κρατών-μελών της ΕΕ). Έτσι οι επιχειρήσεις ειρήνης της ΕΠΑΑ χωρίς ρίσκο και καταδικασμένες να επιτύχουν - δεν έχουν αποκτήσει έναν υπερβατικό μετα-εθνικό χαρακτήρα που να αρμόζει σε μια μετα-κρατική διεθνική οντότητα πολιτικής και αμυντικής ολοκλήρωσης. Αντίθετα, αντανακλούν και αναπαράγουν την ιδιόμορφη διαλεκτική υπερεθνικότητας και διακυβερνητισμού που εξακολουθεί από τότε που τέθηκε σε κίνηση να καθορίζει τη δυναμική της ευρωπαϊκής συσσωμάτωσης. Επιπρόσθετα, αν και ευδόκιμη η συνεργασία, υπήρχε τριβή μεταξύ ΕΕ και NATO στις στρατιωτικές επιχειρήσεις χωρίς το NATO να αποχωρήσει από τα Σκόπια και την Βοσνία μετά την περάτωση των επιχειρήσεων του. Βλ. Νικόλαος Τζιφάκης - Ευστάθιος Τ. Φακιολάς, *Οι Επιχειρήσεις Ειρήνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Δυτικά Βαλκάνια*, Ελληνική Εταιρεία Πολιτικής Επιστήμης, Τεύχος 28, Νοέμβριος 2006

⁹⁴ A. Menon, From Crisis to Catharsis, *International Affairs*, Vol. 80, Issue 4, pp. 631-648, July 2004

⁹⁵ Supreme Headquarters Allied Powers Europe

Οι αποφάσεις που λήφθηκαν στην διάρκεια της Συνόδου των 4 στις 29 Απριλίου 2003 στις Βρυξέλλες, περιείχαν προτάσεις σε πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο, ενδεικτικές των προθέσεων των τεσσάρων χωρών που αποτελούν από τότε τον σκληρό πυρήνα οικοδόμησης της ευρωπαϊκής άμυνας. Αυτές ήταν οι παρακάτω:

- Συμπερίληψη στο σχέδιο Ευρωπαϊκού Συντάγματος θεμάτων όπως, η δυνατότητα ενισχυμένης συνεργασίας άμυνας, η αναθεώρηση των αποστολών Τύπου Petersberg, η δημιουργία Ευρωπαϊκού Οργανισμού για ανάπτυξη στρατιωτικών δυνατοτήτων και η δημιουργία Ευρωπαϊκού Κολεγίου άμυνας.
- Δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ασφάλειας και Άμυνας ανοικτής σε όσα κράτη μέλη το επιθυμούν. Συμμετοχή σε αυτή θα προϋποθέτει αποδοχή της ρήτρας αλληλεγγύης εναντίον κάθε μορφής απειλής, εναρμονισμός θέσεων για θέματα άμυνας και ασφάλειας, συντονισμός προσπάθειών ανάπτυξης στρατιωτικών δυνατοτήτων, συμμετοχή σε ανάπτυξη κοινών ευρωπαϊκών εξοπλιστικών προγραμμάτων.
- Άμεση υλοποίηση στον στρατιωτικό τομέα, πρωτοβουλιών όπως, η ανάπτυξη ευρωπαϊκής δύναμης ταχείας αντίδρασης με πυρήνα την Γαλλο-γερμανική Ταξιαρχία, δημιουργία Ευρωπαϊκής Διοίκησης Στρατηγικών Αερομεταφορών, ανάπτυξη κοινών δυνατοτήτων προστασίας από διάφορες ουσίες και η λειτουργία ευρωπαϊκών κέντρων στρατιωτικής εκπαιδύσεως.
- Τέλος προτάθηκε η λειτουργία Ευρωπαϊκού Πυρήνα Σχεδιάσεως και Διεξαγωγής Επιχειρήσεων και η δημιουργία πολυεθνικού διακλαδικού στρατηγείου με δυνατότητες αναπτύξεως.

Η πρωτοβουλία αυτή, δεν ήταν η πρώτη του είδους. Ήταν όμως η πρώτη φορά που προβλήθηκε κάτι τέτοιο σαν σαφέστατη συνέπεια της σοβαρής διάστασης απόψεων ανάμεσα σε ΕΕ και ΗΠΑ αλλά και ανάμεσα στα κράτη μέλη.

Αν και στο σύνολο του κειμένου της ανακοίνωσης υπήρχε μια προσπάθεια τήρησης λεπτών ισορροπιών αναφορικά με τις σχέσεις ΕΕ-NATO, εντούτοις περιείχε ένα

σαφές αντιαμερικανικό μήνυμα που συνοδεύτηκε από το μπλοκάρισμα αποστολής Νατοϊκών μέσων προς βοήθεια της Τουρκίας. Αξιοσημείωτο σημείο αποτέλεσε το γεγονός ότι, για πρώτη φορά υπήρξε σύμπραξη της Γερμανίας σε πολιτικό σχήμα κατά των ΗΠΑ. Τέλος δόθηκε το στίγμα προς κάθε αποδέκτη ότι σε μια διευρυμένη και ανομοιογενή Ευρώπη των 25, υπάρχει η δυνατότητα να αναληφθεί μια αξιόπιστη προσπάθεια με σκοπό την αμυντική ενοποίηση, έστω και με την απουσία σημαντικών εταίρων όπως της Βρετανίας.

5.4. Η Διακυβερνητική της Ρώμης - Σχέδιο του Ευρωπαϊκού συντάγματος

Ο τότε μετασχηματισμός της ΕΕ σε Ένωση των 25, επέβαλλε την επανεξέταση των στόχων και μεθόδων, όπως επίσης και τον επαναπροσδιορισμό του υφιστάμενου θεσμικού και πολιτικού της πλαισίου⁹⁶. Σε συνέχεια των παραπάνω, δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Συνέλευση, προκειμένου να προετοιμάσει τις εργασίες της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, η οποία θα μελετούσε τις επιπτώσεις της διεύρυνσης και θα έδινε νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή ενοποιητική προσπάθεια.

Η Συνέλευση, συνεδρίαζε από τον Φεβρουάριο 2002 έως και τον Ιούνιο 2003 και στην διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης υπέβαλλε το προσχέδιο Συνθήκης για την θέσπιση Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Η λεπτομερής εξέτασή του αποτελεί αντικείμενο της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, η οποία ξεκίνησε τις εργασίες της στη Ρώμη στις 4 Οκτ 2003. Παρά τις σύντονες προσπάθειες, οι εργασίες της δεν οδήγησαν σε συμφωνία⁹⁷. Αμφιλεγόμενα σημεία, για τα οποία αντέδρασαν κυρίως Ισπανία και Πολωνία, αποτέλεσαν τα θέματα, της σύνθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της κατανομής του αριθμού των επιτρόπων, της κατανομής του αριθμού των ψήφων ανά Κρατών-Μελών και ο ορισμός και το πεδίο εφαρμογής της ειδικής πλειοψηφίας. Έτσι στην Σύνοδο Κορυφής των Βρυξελλών, 12-13 Δεκεμβρίου 2003, το θέμα παραπέμφθηκε στην Ιρλανδική προεδρία. Στην εαρινή Σύνοδο Κορυφής στις 25 Μαρτίου 2004, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όρισε ως καταληκτικό χρονικό όριο επίτευξης συμφωνίας μέχρι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου.

⁹⁶ R. Baldwin, C. Wyplosz, *The economics of European integration*, Maidenhead McGraw-Hill Higher Education, May 2012, σελ. 154-156

⁹⁷ Δ. Στεφάνου - Γ. Πετρουλάκης, *Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης, 2005

Οι προβλέψεις του προσχεδίου Συντάγματος για την ΕΠΑΑ, δεν αναφέρονται στην δημιουργία ή ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής δύναμης, πλέον των όσων έχουν επιτευχθεί μέχρι τώρα με την ανάπτυξη του Γενικού Στρατιωτικού Στόχου.

Συγκεκριμένα το προσχέδιο προέβλεπε:

- i. Δημιουργία νέας θέσης, αυτή του Υπουργού Εξωτερικών της Ένωσης υπεύθυνου για τις εξωτερικές σχέσεις και την ΕΠΑΑ,
- ii. Μόνιμο Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, γεγονός που θα συμβάλλει στην εξασφάλιση της συνέχειας των εργασιών της Ένωσης,
- iii. Δεν εκδίδονται ευρωπαϊκοί νόμοι ή νόμοι-πλαίσια για θέματα ΕΠΑΑ,
- iv. Δέσμευση των κρατών μελών να βελτιώσουν τις στρατιωτικές τους δυνατότητες και προβλέπει την δημιουργία Ευρωπαϊκού Οργανισμού Εξοπλισμών, Έρευνας και Στρατιωτικών Δυνατοτήτων,
- v. Θεσμοθέτηση συνεργασίας για θέματα ΕΠΑΑ, μεταξύ των κρατών μελών που πληρούν υψηλά κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων. Αυτό διευκολύνει την ευελιξία αλλά ευνοεί την δημιουργία πυρήνων πολλών ταχυτήτων,
- vi. Δυνατότητα στενότερης συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών σε θέματα αμοιβαίας άμυνας, και ρήτρας αμοιβαίας βοήθειας και συνδρομής εφόσον δεχτεί ένοπλη επίθεση στο έδαφος του,
- vii. Καθιέρωση ρήτρας αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών και της ΕΕ μόνον όμως εάν ένα κράτος μέλος δεχτεί τρομοκρατική επίθεση, ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή.

Για να τεθεί σε ισχύ η συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, έπρεπε να επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη, με βάση τους ισχύοντες συνταγματικούς κανόνες τους, δηλαδή μέσω επικύρωσης από το κοινοβούλιο ή μέσω δημοψηφίσματος.

Το κείμενο του Συντάγματος προέβλεπε ότι η διαδικασία επικύρωσης θα διαρκούσε δύο χρόνια και ότι το Σύνταγμα θα ετίθετο σε ισχύ το αργότερο την 1η Νοεμβρίου 2006.

Εξαιτίας των δυσκολιών που αντιμετώπισαν ορισμένα κράτη μέλη όσον αφορά την επικύρωση, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων αποφάσισαν, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 16ης και 17ης Ιουνίου 2005, να δρομολογήσουν μια «περίοδο προβληματισμού⁹⁸» σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης. Η περίοδος αυτή αναμενόταν να καταστήσει δυνατή τη διεξαγωγή μιας ευρείας συζήτησης με τους Ευρωπαίους πολίτες.

Κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης και 22ας Ιουνίου 2007, οι Ευρωπαίοι ιθύνοντες κατέληξαν σε συμβιβασμό. Δόθηκε εντολή για τη σύγκληση μιας Διακυβερνητικής Διάσκεψης με σκοπό την οριστικοποίηση και την έκδοση μιας «μεταρρυθμιστικής συνθήκης» για την Ευρωπαϊκή Ένωση και όχι Συντάγματος. Το τελικό κείμενο της συνθήκης στο οποίο κατέληξε η Διακυβερνητική Διάσκεψη εγκρίθηκε στη διάρκεια της άτυπης συνόδου κορυφής που πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβόνα στις 18 και 19 Οκτωβρίου. Η Συνθήκη της Λισσαβώνας υπογράφηκε από τα κράτη μέλη στις 13 Δεκεμβρίου 2007. Οι αλλαγές και τα νέα δεδομένα που έφερε στην Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια αναλύονται στην κάτωθι ενότητα.

5.5. Η Συνθήκη της Λισσαβώνας

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας η οποία υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 από τα 27 κράτη μέλη, φέρνει σημαντικές θεσμικές αλλαγές. Παρέχει τη νομική και πολιτική βάση ώστε να επιτευχθεί και να αποκτήσει κατ' αυτόν τον τρόπο η Ένωση μία «πολιτική κλίμακας» (politics of scale) που θα της επιτρέψει να διαδραματίσει έναν πιο ενεργό ρόλο, αντάξιο των προσδοκιών της. Η νέα Μεταρρυθμιστική Συνθήκη διατηρεί τις διατάξεις/άρθρα για την ΕΠΑΑ/ΚΠΑΑ που εισήγαγε η Συνταγματική Συνθήκη με δύο αλλαγές:

⁹⁸G. Contogeorgis, *L'Europe et le monde: civilisation et pluralisme culturel*, Paris: L'Harmattan, 2011.

- i. Ο Υπουργός Εξωτερικών μετονομάζεται σε Υπατο Εκπρόσωπο της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας
- ii. Επισυνάπτονται όχι μόνο μία αλλά δύο νέες Δηλώσεις (13 και 14) που υπογραμμίζουν ότι οι νέες διατάξεις δεν επηρεάζουν την ευθύνη των κρατών μελών, όπως αυτή υφίσταται σήμερα, σχετικά με τη χάραξη και την άσκηση της εξωτερικής τους πολιτικής, ούτε την εθνική τους εκπροσώπηση σε τρίτες χώρες και σε διεθνείς οργανισμούς ούτε θίγουν τον ειδικό χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και της άμυνας των κρατών μελών ή την πρωταρχική ευθύνη του Συμβουλίου Ασφαλείας και των κρατών μελών του για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας⁹⁹.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη, η ΚΕΠΠΑ έχει τους παρακάτω θεμελιώδεις στόχους¹⁰⁰:

- i. την εδραίωση και στήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των αρχών του διεθνούς δικαίου,
- ii. τη διατήρηση της ειρήνης, την πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τους στόχους και τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και σύμφωνα με τις αρχές της τελικής πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους του Χάρτη του Παρισιού, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αφορούν τα εξωτερικά σύνορα,
- iii. την προώθηση, στις αναπτυσσόμενες χώρες, της αειφόρου ανάπτυξης από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη, με πρωταρχικό στόχο την εξάλειψη της φτώχειας,
- iv. την προώθηση της ενσωμάτωσης όλων των χωρών στην παγκόσμια οικονομία, μεταξύ άλλων και μέσω της προοδευτικής κατάργησης των περιορισμών του διεθνούς εμπορίου,

⁹⁹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Συνθήκη της Λισσαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, C 306, 17 Δεκεμβρίου 2007: Δήλωση 13, σελ. 255

¹⁰⁰ F. Moustakis and P. Violakis, *European Security and Defence Policy Deceleration: An Assessment of the ESDP Strategy*, *European Security*, Vol. 17, no. 4, pp. 422, 2009

- v. τη συμβολή στην ανάπτυξη διεθνών μέτρων για τη διαφύλαξη και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και την αειφόρο διαχείριση των παγκόσμιων φυσικών πόρων, με στόχο τη διασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης,
- vi. την παροχή συνδρομής σε πληθυσμούς, χώρες και περιοχές που αντιμετωπίζουν φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, και
- vii. την προώθηση διεθνούς συστήματος που θεμελιώνεται στην ενισχυμένη πολυμερή συνεργασία και τη χρηστή παγκόσμια διακυβέρνηση.

Γενικά, ορίζονται οι επιδιώξεις της ΕΕ μέσω της ΚΕΠΠΑ σε 3 βασικές κατηγορίες για τα ευρωπαϊκά συμφέροντα:

- i. Ζωτικά: Κρίσιμα για τη λειτουργία της ΕΕ
- ii. Στοιχειώδη: Σημαντικά αλλά όχι κρίσιμα
- iii. Γενικά: Προθέσεις δρώντος να επέμβει

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) αντικαθιστά την πρώην Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ). Η συνθήκη της Λισσαβώνας προβαίνει σε αυτή την αλλαγή ονομασίας, ενώ συγχρόνως αφιερώνει στην εν λόγω πολιτική ένα νέο τμήμα στο πλαίσιο των ιδρυτικών Συνθηκών. Με τον τρόπο αυτό, η συνθήκη της Λισσαβώνας σηματοδοτεί τη σημασία και την ιδιαιτερότητα της ΚΠΑΑ, η οποία συνεχίζει, ωστόσο, να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ).

Πέραν αυτής της νέας αναγνώρισης, η συνθήκη της Λισσαβώνας προβλέπει, επίσης, νέες διατάξεις, οι οποίες στοχεύουν στην ανάπτυξη της ΚΠΑΑ. Οι κυριότερες καινοτομίες στοχεύουν στον προοδευτικό προσδιορισμό μίας κοινής ευρωπαϊκής άμυνας¹⁰¹.

¹⁰¹S. Ganzle, Grimm Sven, D. Makhan (eds), *The European Union and global development: an 'enlightened superpower' in the making?*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire; New York: Palgrave Macmillan, 2012.

Τα κράτη μέλη μπορούν, έτσι, να συμμετέχουν σε στρατιωτικές ή ανθρωπιστικές αποστολές, και στο εξής δεσμεύονται από ρήτρα αλληλεγγύης¹⁰² σε θέματα ευρωπαϊκής άμυνας. Επίσης, διαθέτουν τα μέσα για μία πιο στενή συνεργασία στον τομέα αυτό, ιδιαιτέρως στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας¹⁰³ ή με τη δημιουργία μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας.

Καθώς οι προηγούμενες Συνθήκες διαδέχονταν η μία την άλλη, η ΚΠΑΑ έχει παραμείνει ένα θέμα, ουσιαστικά, διακυβερνητικό. Το Συμβούλιο της ΕΕ εκδίδει απόφαση σχετικά, κυρίως, με ομοφωνία. Άλλωστε, τη χρηματοδότηση και τα επιχειρησιακά μέσα των αποστολών, που διεξάγονται στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, τα παρέχουν τα κράτη μέλη.

Για πρώτη φορά προβλέπεται ρήτρα αμοιβαίας άμυνας που συνδέει τα κράτη μέλη της ΕΕ¹⁰⁴. Επομένως, το κράτος μέλος που δέχεται ένοπλη επίθεση στην επικράτειά του, μπορεί να υπολογίζει στη βοήθεια και τη συνδρομή των άλλων κρατών μελών, τα οποία οφείλουν να το συνδράμουν.

Δύο περιορισμοί έρχονται να μετριάσουν την ισχύ αυτής της ρήτρας:

- η ρήτρα αμοιβαίας άμυνας δεν επηρεάζει την πολιτική ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών, κυρίως αυτών που είναι παραδοσιακά ουδέτερα,
- η ρήτρα αμοιβαίας άμυνας δεν επηρεάζει τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο της οργάνωσης της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού (ΝΑΤΟ).

¹⁰² Άρθρο I-43: Η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού με πνεύμα αλληλεγγύης εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή

¹⁰³ Η συνθήκη της Λισσαβόνας επεκτείνει και επεξηγεί περαιτέρω τις αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας. Κύριος στόχος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας είναι να βελτιώσει τις στρατιωτικές δυνατότητες των κρατών μελών. Για το σκοπό αυτό οφείλει να καθορίσει κοινούς στόχους για τα κράτη μέλη σε θέματα στρατιωτικών δυνατοτήτων, να δημιουργεί προγράμματα και να εξασφαλίζει τη διαχείρισή τους, προκειμένου να εκπληρώσει τους στόχους που έχει θέσει, να εναρμονίσει τις επιχειρησιακές ανάγκες των κρατών μελών και να βελτιώσει, έτσι, τις μεθόδους προμηθειών στρατιωτικού εξοπλισμού, να διαχειρίζεται τις ερευνητικές δραστηριότητες σε θέματα αμυντικής τεχνολογίας, να συμβάλλει στην ενίσχυση της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης του αμυντικού τομέα και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των στρατιωτικών δαπανών.

¹⁰⁴ Γ. Π. Γεωργίου – Κ. Αγαπίου-Ιωσηφίδου – Κ. Χατζησάββας, *Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας: Το νέο περιβάλλον μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας*, Υπουργείο Άμυνας Κύπρου, 2012

Επίσης αναγνωρίζει την ενδεχόμενη παρέμβαση πολυεθνικών δυνάμεων, κατά την εφαρμογή της ΚΠΑΑ¹⁰⁵. Οι δυνάμεις αυτές είναι αποτέλεσμα της στρατιωτικής συμμαχίας μεταξύ ορισμένων κρατών μελών, τα οποία αποφάσισαν να συνδυάσουν τις δυνατότητες, τον εξοπλισμό και τις δυνάμεις τους. Οι κύριες "Euroforces" είναι:

- η Eurofor, που συγκεντρώνει χερσαίες δυνάμεις της Ισπανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Πορτογαλίας·
- η Eurocorps, που συγκεντρώνει χερσαίες δυνάμεις της Γερμανίας, του Βελγίου, της Ισπανίας, της Γαλλίας και του Λουξεμβούργου·
- η Euromarfor, που συγκεντρώνει ναυτικές δυνάμεις της Ισπανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Πορτογαλίας·
- η Ευρωπαϊκή Ομάδα Αεροπορίας, που συγκεντρώνει αεροπορικές δυνάμεις της Γερμανίας, του Βελγίου, της Ισπανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, των Κάτω Χωρών και του Ηνωμένου Βασιλείου.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία αφού καταρρίπτεται η «ομοφωνία» σε θέματα άμυνας από την εποχή της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Εντούτοις τα κριτήρια για τη συμμετοχή σε αυτήν είναι αρκετά ασαφή και αφήνουν περιθώρια ποικίλων ερμηνειών αφού πέραν της δέσμευσης στον τομέα των στρατιωτικών δυνατοτήτων δεν αναφέρεται κάποιο άλλο. Πρόκειται περισσότερο για πολιτική βούληση παρά για πλήρωση συγκεκριμένων κριτηρίων όπως στην περίπτωση της Οικονομική και Νομισματικής Ένωσης.

Οι ρυθμίσεις της Συνθήκης της Λισσαβώνας ανταποκρίνονται στις καινοτομίες που εισήγαγε το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα με ορισμένες εξαιρέσεις που οφείλονται στη βούληση ορισμένων κρατών μελών να τροποποιηθεί η ορολογία συνταγματικού χαρακτήρα. Η νέα Συνθήκη αναδεικνύει το ζήτημα της κοινής ασφάλειας και άμυνας σε κεντρικό άξονα της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής. Η Συνθήκη της Λισσαβώνας αποτελεί τη σοβαρότερη μεταρρυθμιστική προσπάθεια έπειτα από την απόρριψη της Συνταγματικής Συνθήκης. Με

¹⁰⁵ Ibid

μία φράση, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στην πορεία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης¹⁰⁶ που «ανοίγει δρόμους»¹⁰⁷.

Την ίδια στιγμή όμως, τον Μάρτιο 2012 στην Κοπεγχάγη, τέθηκε το θέμα της ανάγκης μιας νέας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας¹⁰⁸. Το κύριο επιχείρημα είναι ότι η στρατηγική του 2003 διαμορφώθηκε σε ένα άλλο περιβάλλον σε σχέση με τις νέες απειλές, μέσα και σκοπούς τα οποία πρέπει να συνδεθούν με τα τωρινά συμφέροντα της Ένωσης¹⁰⁹. Η Υπατος Εκπρόσωπος Catherine Ashton δεν συμφώνησε με την άποψη αυτή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση του 2013 διαφέρει από εκείνη του 2003 με 15 κράτη μέλη έναντι στην σημερινή με 28. Σήμερα η Ένωση έχει νομική προσωπικότητα με μεγάλες συνέπειες και μπορεί διεθνώς να υπερασπιστεί τα συμφέροντά της.

¹⁰⁶ Ομιλία Υφυπουργού Εξωτερικών κ. Βαληνάκη στην 1^η συνεδρίαση Ειδικής Επιτροπής της Βουλής για εξέταση σχεδίου νόμου για κύρωση της Συνθήκης της Λισσαβώνας, Αθήνα Απρίλιος 2008

¹⁰⁷ Κ. Σημίτης, *Η Ευρωπαϊκή πρόκληση και η νέα Συνθήκη της Λισσαβώνας*, Ομιλία Cambridge 31/01/2008

¹⁰⁸ S. Biscop, *Towards a Civil – Military Strategy for CSDP, Europe Deploys*, Egmont Paper 49, pp. 1-45, Royal Institute for International Relations, June 2011.

¹⁰⁹ J. J. Anderson, *The European Security Strategy; Reinvigorate revise or reinvent?*, *UI Occasional Papers*, Swedish Institute of International Affairs, no.7pp. 22-24, July 2011

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Άμυνας και Ασφάλειας εξαρτάται αποφασιστικά σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική θέληση των κρατών μελών της Ένωσης, ειδικότερα των μεγαλύτερων, αποδίδοντας την έναν διακυβερνητικό χαρακτήρα. Πολιτικά και οικονομικά προβλήματα, τα οποία αποτελούν τον ανασχετικό παράγοντα προς την εκπλήρωση των στόχων της Ένωσης στον τομέα της ασφάλειας και του κοινού οράματος προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, παραμένουν ανεπίλυτα.

Οι επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες χαρακτηρίζονται ως περιστασιακές χωρίς καθορισμένους μακροπρόθεσμους γεωστρατηγικούς στόχους, αποδίδουν και αποκαλύπτουν την έλλειψη μιας συνολικής στρατηγικής έννοιας για τη διαχείριση κρίσεων. Η υιοθέτηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας ήταν ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση αλλά το πλαίσιο της δεν αντιπροσώπευε τις φιλοδοξίες για τη μελλοντική διαμόρφωση της παγκόσμιας σκηνής. Την ίδια στιγμή υποστηρίζεται ότι η συνεργασία και η σχέση ΕΕ και NATO, παρόλο που μεταξύ τους υπάρχουν δομικές διαφορές και διαφορετικός προσανατολισμός, θα μπορούσε να ειπωθεί ως «κοινότητα» και όχι ανταγωνιστικά στο πλαίσιο της διατλαντικής ισορροπίας αποτελώντας στρατηγικό συμφέρον για την ΕΕ¹¹⁰.

Ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Δεκέμβριο 2013, το οποίο και θα αποτελέσει κομβικό ορόσημο ως προς την εξέταση των πολιτικών στρατηγικής της Ένωσης, η Ευρώπη θα πρέπει να εστιαστεί στο αμφιλεγόμενο χάσμα μεταξύ φιλοδοξιών και δυνατοτήτων ή όπως ο Christopher Hill το απέδωσε το 1993 σε άρθρο του το «Κενό Ικανοτήτων – Προσδοκιών»¹¹¹. Η Ευρώπη διαθέτει τις απαιτούμενες ικανότητες και τους θεσμούς αλλά ακόμη είναι ανίκανη να ακολουθήσει και να προσφέρει τη συντονισμένη εξωτερική πολιτική που αναμένεται και αυτό λόγω του ότι ο χαρακτήρας της παραμένει διακυβερνητικός¹¹², όπως προαναφέρθηκε, και οι αποφάσεις της λαμβάνονται με

¹¹⁰ Διττός ρόλος του NATO: Συνιστά μέσο αύξησης της επιρροής των Ευρωπαίων στις ΗΠΑ και ταυτοχρόνως σταδιακής σύγκλισης των ικανοτήτων τους. Βλ. Al. Minuto – Rizzo, NATO's Transformation and New Partnerships: The Mediterranean, *Mediterranean Quarterly*, Vol.18, no.3, pp. 1-13, 2007

¹¹¹ A. Toje, The Consensus – Expectations Gap: Explaining Europe's Ineffective Foreign Policy, *Security Dialogue*, Vol.39, no.1, pp. 194-210, February 2008

¹¹² Η συζήτηση για το χάσμα προσδοκιών – ικανοτήτων της ΕΕ έχει την ρίζα της σε μελέτη των Bull και Kahler το 1982 αναφέροντας δύο κεντρικές έννοιες: actorness και presence. Με την έννοια actorness νοείται

ομοφωνία με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων που θα μπορούσαν να ξεπεράσουν διαφωνίες μεταξύ των κρατών μελών¹¹³.

Είναι αλήθεια ότι μέχρι σήμερα παρατηρείται σημαντική μείωση του κενού ικανοτήτων – προσδοκιών. Από το 1998 που ιδρύθηκε η ΕΠΑΑ και μετά την Συνθήκη της Λισσαβόνας το 2007 και την εφαρμογή της ΚΠΑΑ, η Ένωση έχει καταβάλει αξιοσημείωτες προσπάθειες προκειμένου να διαρθρωθεί η οικονομία, η διπλωματία και οι στρατιωτικές ικανότητες των κρατών μελών με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορέσουν να ενεργοποιηθούν μέσα σε ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Ένα πρωταρχικό πρόβλημα αποτελεί και η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων όπου σύμφωνα με την Συνθήκη της ΕΕ τα κόστη των στρατιωτικών επιχειρήσεων είτε επιβαρύνουν τα κράτη μέλη σύμφωνα με το ΑΕΠ είτε το Συμβούλιο. Οι πόροι NATO και ΕΕ είναι περιορισμένοι με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η πλήρης επικάλυψη και ο διαχωρισμός τους. Αναδεικνύεται επομένως η ανάγκη καταμερισμού ο οποίος θα λειτουργήσει εξισορροπητικά και θα διευκολύνει τη λειτουργικότητα αρχικά μεταξύ των κρατών μελών και δευτερευόντως μεταξύ των δύο αμυντικών οργανισμών.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του ερχόμενου Δεκεμβρίου προμηνύει και υποθάλπει τις ελπίδες προς την ανάγκη επανεκκίνησης της ΚΠΑΑ. Παρά τις προσδοκίες που δημιούργησε η υιοθέτηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας και τις προβλέψεις της Συνθήκης της Λισσαβόνας, η πολιτική αυτή παραμένει σε εμβρυακό στάδιο λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης εκ μέρους των κρατών μελών, δεν ανταποκρίνεται στις νέες προκλήσεις των καιρών και πλήττει την αξιοπιστία της Ευρωπαϊκής Ένωσης διεθνώς¹¹⁴.

Τον Μάρτιο του 2013, ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Herman Van Rompuy, στην ομιλία του στην ετήσια διάσκεψη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας «Η

η διακυβερνητική φύση της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ και με τον έννοια presence επικεντρώνεται στην μεταβλητή και πολυδιάστατη παρουσία της Ένωσης στην διεθνή κοινότητα.

¹¹³ Ο μηχανισμός συναίνεσης εξηγεί την εθελοντική προσέγγιση που η ίδια η ΕΕ επιτρέπει το cherry – pick μεταξύ των θεμάτων της διεθνούς ατζέντας, επιλέγοντας αυτά που ευνοούν την συναίνεση. Η τάση είναι ότι όσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο δέσμευσης, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα επίτευξης συναίνεσης.

¹¹⁴ Εισήγηση Μαριλένα Κοππά, εισηγήτρια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ΚΠΑΑ, Διεθνές Συνέδριο Ιδρύματος Konrad Adenauer και European Security Round Table, “Προοπτικές της ΚΠΑΑ”, Βρυξέλλες, Ιούνιος 2013

Ευρωπαϊκή Άμυνα έχει σημασία» έθεσε σε ρεαλιστική βάση την υπάρχουσα κατάσταση στον τομέα της Ευρωπαϊκής Άμυνας και Ασφάλειας: «Στο νέο στρατηγικό περιβάλλον οφείλουμε να είμαστε σε θέση να εκπληρώνουμε τις υποχρεώσεις μας. Προς τούτο, έχουμε τη στήριξη του πιο έμπιστου συμμάχου μας, των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες διέρχονται επίσης μια φάση επανατοποθέτησης. Είμαστε υπεύθυνοι για τη δική μας ασφάλεια και παράλληλα πρέπει να συμβάλλουμε και στην ασφάλεια της γειτονιάς μας. Διαθέτουμε όμως τα μέσα;»¹¹⁵.

Η Ευρώπη των 28 θα κληθεί να απαντήσει τον Δεκέμβριο εάν τελικά μπορεί να ξεπεράσει κάθε χάσμα ικανοτήτων και προσδοκιών και να αντικρίσει ρεαλιστικά τις απαιτήσεις και υποχρεώσεις των καιρών. Το σίγουρο είναι ότι αυτή η απάντηση θα δοθεί σε πλήρη συνεργασία και συνεννόηση με τον «έμπιστο σύμμαχο» των Ηνωμένων Πολιτειών και ιδίως του NATO.

Την ίδια ώρα μάλιστα που ο Γενικός Γραμματέας του NATO, Anders Fogh Rasmussen, στις 2 Σεπτεμβρίου 2013 να απευθύνει έκκληση προς τις ευρωπαϊκές χώρες να ενισχύσουν τη συνεργασία τους σε αμυντικά ζητήματα¹¹⁶. Ο επικεφαλής του NATO συμμετείχε στην άτυπη συνάντηση των Ευρωπαίων Υπουργών Άμυνας στη Λιθουανία, 5 – 6 Σεπτεμβρίου, κατά την διάρκεια της οποίας συζητήθηκε το έγγραφο πολιτικής¹¹⁷ που κατατέθηκε από την Κομισιόν τον Ιούλιο, το οποίο θέτει ως κύριο θέμα την επανεκκίνηση της βιομηχανικής συνεργασίας στην άμυνα, περιλαμβάνοντας μη επανδρωμένα τηλεκατευθυνόμενα αεροσκάφη, ένας τομέας που υστερεί η Ευρώπη συγκριτικά με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ. Στη Σύνοδο Κορυφής του Δεκεμβρίου στις Βρυξέλλες, οι ηγέτες της ΕΕ θα επανέλθουν στο θέμα αποφασίζοντας εάν θα προωθήσουν τις πρωτοβουλίες αμυντικής συνεργασίας. Από την πλευρά του το NATO, βρίσκεται με το βλέμμα στραμμένο στην Συρία και αντιμέτωπο με σημαντικές προκλήσεις ασφάλειας. Όπως δήλωσε και Rasmussen “ μια ισχυρή Ευρώπη συνιστά μια ισχυρή Συμμαχία καθώς και

¹¹⁵ Ομιλία Προέδρου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Herman Van Rompuy, *Η Άμυνα στην Ευρώπη: Ρεαλιστική Πορεία Προς τα Εμπρός*, Ετήσια Διάσκεψη Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, Βρυξέλλες, PRESSE 127, PR PCE 68, 21 Μαρτίου 2013, Παράρτημα ΣΤ

¹¹⁶ Euractiv.gr, *Στενότερη ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία ζητά το NATO*, 03/09/2013, <http://euractiv.gr/thesmika-themata/stenoteri-eyropaiki-amyntiki-synergasia-zita-nato>

¹¹⁷ European Commission, *Towards a more competitive and efficient defence and security sector*, 24/07/2013, <http://new.eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0542>

μια στενότερη συνεργασία στην άμυνα, διασφαλίζοντας η Ευρώπη ταυτοχρόνως την μελλοντική της ασφάλεια”.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- **Βαληνάκης Ι.**, *Η Ευρωπαϊκή Πολιτική και Αμυντική Συνεργασία: Η Ελλάδα απέναντι στη νέα ευρωπαϊκή “αρχιτεκτονική”*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης, 1991
- **Βαλντέν Σ., Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ.** (επιμ.), *Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Θεσμικές πολιτικές και οικονομικές πτυχές*, β’ έκδοση, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1999.
- **Δημόπουλος Γ., Μπαλτάς Ν., Χασσίδ Ι.** (επιμ.), *Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές* Αθήνα, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, 2006
- **ΕΠΥΕΘΑ**, *Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Διεθνείς Οργανισμοί*, Αθήνα, ΕΠΥΕΘΑ, 1999
- **Ιωακειμίδης Π.Κ.**, *Η Συνθήκη του Άμστερνταμ*, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1998,
- **του ιδίου**, *Το Μέλλον της Ευρώπης. Η Προοπτική της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας και η Ελλάδα*, Αθήνα, Ι. Σιδέρη, 2000.
- **του ιδίου**, *Η Συνθήκη της Νίκαιας και το Μέλλον της Ευρώπης*, Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 2001
- **του ιδίου**, *Η Συνθήκη της Λισσαβόνας: Παρουσίαση, Ανάλυση, Αξιολόγηση*, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 2008
- **του ιδίου**, *Οι εξωτερικές οικονομικές σχέσεις και πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1999
- **του ιδίου**, *Η Αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχ*, Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1995
- **Κιντής Α.**, *ΕΠΑΑ και η ασφάλεια της Ευρωατλαντικής σχέσης*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2004
- **Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας**, *Λουξεμβούργο: Έκδοση της Υπηρεσίας Επισημών Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, 2002
- **Ντάλης Σ.**, *Από το Άμστερνταμ στη Νίκαια, Η Ευρώπη και η Ελλάδα στη νέα εποχή*, Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική, 2000

- **του ιδίου**, *Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας σε Σταυροδρόμι: Η Σημασία της για την Παγκόσμια και Περιφερειακή Ασφάλεια*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, 2004
- **του ιδίου** (επιμέλεια) *Οι Διατλαντικές Σχέσεις: Συνεργασία ή Ανταγωνισμός;*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2004
- **Παρίσης Ι.**, *Ευρωπαϊκή Άμυνα*, Αθήνα, Εκδόσεις Επικοινωνίες ΑΕ, 2003
- **Ρουμελιώτης Π. Β.**, *Ευρωπαϊκή Οικονομική Διακυβέρνηση*, Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη, 2000.
- **Στεφάνου Κ.**, *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Τόμος Α'. Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά μετά το Άμστερνταμ*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1999
- **Τσούκαλης Α.**, *Ποια Ευρώπη;* Αθήνα, Εκδόσεις Ποταμός, 2004
- **του ιδίου**, *Η Νέα Ευρωπαϊκή Οικονομία: Η πολιτική και η οικονομική διάσταση της ολοκλήρωσης, μτφρ. Από την αγγλική*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1993

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- **Bretherton C., Vogler J.**, *The European Union as a Global Actor*, London, Routledge, 1999.
- **Contogeorgis G.**, *L'Europe et le monde: civilisation et pluralisme culturel*, Paris: L'Harmattan, 2011.
- **Deutsch K.**, *Political Community and the North Atlantic Area*, Princeton, University Press, 1957.
- **Duke S.**, *The Elusive Quest for European Security*, London, MacMillan, 2000.
- **EU Crisis Response Capability**, *Βρυξέλλες: International Crisis Group*, 2001
- **Haas R. N.**, *The Reluctant Sheriff. The US after the Cold War, ΗΠΑ, Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων*, 1997
- **Hix S.**, *The Political System of the European Union*, London, Palgrave MacMillan, 2005
- **Milward A.S.**, *Western Europe and the United States: The Uncertain Alliance*, University of Manchester Institute, Allen & Unwin, 1984.

- **Moravcsik A.**, *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*, Ithaca, Cornell University Press, 1998.
- **Palmer J.**, *Europe without America? The Crisis in Atlantic Relations*, Oxford University Press, 1988.
- **Pelkmans J.**, *European Integration -Methods and Economic Analysis*, London, Second Edition, Longman, 2001.
- **Puch**, *European Security in Transition*, Manchester, Manchester University Press, 1998
- **Sperling J.**, *Two Tiers or Two Speeds? The European Security Order and the Enlargement of the European Union and NATO*, Manchester, Manchester University Press, 2000.
- **Sloan R. S.**, *Towards a New Transatlantic Bargain*, London, McMillan Press Ltd, 1996
- **Suggestions for Procedures for Coherent, Comprehensive EU Crisis Management**, Επίσημο Έγγραφο του Συμβουλίου της ΕΕ, 15841/02, 19/12/02 *EUMC Handbook*», Εσωτερικό έγγραφο του Συμβουλίου της ΕΕ, 01/127 rev1, Αυγ. 2001

Άρθρα

Ελληνικά

- **Ιωακειμίδης Π.**, Ενισχυμένη πολιτική συνεργασία για την Ευρώπη, *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 5 Απρ 2003: 19
- **Ιωάννου Κ.**, Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Το Σύνταγμα*, Τεύχος 1, 1993: 37
- **Μπέλλου Φ.**, Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη Νοτιανατολική Ευρώπη: από τη διαχείριση κρίσεων στην ενσωμάτωση, *Αγορά Χωρίς Σύννορα*, Τόμος 11 (2), 2005: 132-156
- **Παπακωνσταντής Μ.**, Η κρίση στο Ιράκ και η ΚΕΠΠΑ, *Εξωτερικά Θέματα*, Ιουλ 2003: 75-77

- **Τσάκωνας Π.**, Το χάσμα προσδοκιών-πραγματικότητας και το μετέωρο βήμα της ευρωπαϊκής άμυνας, *Γεωστρατηγική*, Τεύχος 3, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος, 2003: 84-88, Δημοσίευση Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων 12/2003

Ξενογλωσσά

- **Achrens J., Hoen H., Ohr R.**, Deepening Integration in an Enlarged EU: a Club-theoretical Perspective, *European Integration*, Vol.27, No.4, pp. 417-439, 2004.
- **Ames P.**, Clinton urges NATO-EU cooperation to deal with 21st century threats, *Europolitics* , February 2010, <http://bit.ly/IwK9nU>
- **Anderson J. J.** , The European Security Strategy; Reinvigorate revise or reinvent?, *UI Occasional Papers*, Nr. 7, Swedish Institute of International Affairs, pp. 22-24, July 2011, <http://bit.ly/IyM2Ab>
- **Asmus R. D.**, Europe's Eastern Promise, *Foreign Affairs-Council on Foreign Relations*, January 2008, <http://fam.ag/2pi9px>
- **Biscop S. & Coelmont J.** , Towards a Civil – Military Strategy for CSDP, Egmont Paper 49, *Europe Deploys*, pp. 1-45, Royal Institute for International Relations, June 2011, <http://bit.ly/1ipvo6S>
- **Faber A.**, Theoretical Approaches to EU Deepening and Widening: A Multi-disciplinary Overview and some Tentative (Hypo)theses, *EU-Constructing Europe Network*, October 2006, <http://bit.ly/1j7gKyW>
- **Hunter R. E.**, NATO at Fifty: Maximizing NATO:A Relevant Alliance Knows How to Reach, *Foreign Affairs- Council on Foreign Relations*, May/June 1999, <http://fam.ag/187rRmV>
- **Jachtenfuchs M.**, Deepening and widening integration theory, *Journal of European Public Policy*, 9:4, pp. 650-657, 2002
- **Kaldor M. & Salmon A.**, Military Force and European Strategy, *Survival*:

- **Karp J., Bowler S.**, Broadening and Deepening or broadening versus deepening: the question Enlargement and Europe's hesitant Europeans, *European Journal of Political Research*, Vol.45, pp. 369-390, 2006.
- **Kramer H.**, Political and Economic Perspectives of the EU Eastern Enlargement, *Austrian Economic Quarterly*, pp. 31-40, 1999.
- **Marks G., Hooghe L., Blank K.**, European Integration from the 1980s: State-centric v. Multi-level Governance, *Journal of Common Market Studies*, Vol. 34, No.3, pp. 341-378, 1996, <http://bit.ly/1bbtZXI>
- **Menon A.**, From Crisis to Catharsis, *International Affairs*, Vol. 80, Issue 4, pp. 631-648, July 2004
- **Nugent N.**, The Deepening and Widening of the European Community: Recent Evolution, Maastricht and Beyond, *Journal of Common Market Studies*, Vol.30, No.3, pp. 311-328, September 1992.
- **Podraza A.**, Central Europe in the process of European Integration: a comparative study of strategies towards deepening and widening of the European Union, *Research Support Scheme*, pp. 102-104, 2000 <http://bit.ly/1fVP14v>
- **Preston J.**, Obstacles to EU Enlargement: The Classical Community Method and Prospects for a wider Europe, *Journal of Common Market Studies*, Vol.33, No.3, pp. 451-463. 1995.
- **Sjursen H., Carlsnaes W., White B.**, EU Security and Defence, *Contemporary European Foreign Policy*, Working Paper 10/04, 2004.
- **Tewes H.**, Between Deepening and Widening: Role Conflict in Germany's Enlargement Policy, *West European Politics*, Vol.21:2, pp. 117-133, 1998
- **Toje A.**, The Consensus – Expectations Gap: Explaining Europe's Ineffective Foreign Policy, *Security Dialogue*, Vol.39, no.1, pp. 194-210, February 2008

- **Treverton F. G.** , America's Stakes and Choices in Europe, *Survival*, Vol. 34, no. 3, pp. 119-135, Autumn 1992.
- **Van Brabant J.**, EU Widening and Deepening -Are these goals reconcilable?, *Most* 11, pp. 113-141, 2001.
- **Violakis P and Moustakis F.**, European Security and Defence Policy Deceleration: An Assessment of the ESDP Strategy, *European Security*, Vol. 17, no. 4, pp. 421-433, 2009

WEB SOURCES

EU & EUROPEAN PARLIAMENT

- www.europa.eu
- http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t18/t18_07.htm
- http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/031-49487-047-02-08-903-20090213STO49398-2009-16-02-2009/default_el.htm
- http://www.europarl.europa.eu/news/expert/briefing_page/49052-047-02-08-20090210BRI49051-16-02-2009-2009/default_p001c002_el.htm
- <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2009-0033+0+DOC+XML+V0//EL>
- <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+AGENDA+20090218+SIT+DOC+XML+V0//EL>
- http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/031-67972-025-01-05-903-20100125IPR67971-25-01-2010-2010-false/default_en.htm

NATO

- <http://www.nato.int/docu/comm/1999/9904-wsh/9904-wsh.htm>
- http://www.nato.int/cps/en/SID-EBB5D7B4-FA906515/natolive/news_59337.htm?selectedLocale=en
- http://www.nato.int/cps/en/SID-EBB5D7B4-FA906515/natolive/news_46509.htm?selectedLocale=en
- http://www.nato.int/cps/en/SID-EBB5D7B4-FA906515/natolive/news_48811.htm?selectedLocale=en
- http://www.nato.int/cps/en/SID-EBB5D7B4-FA906515/natolive/news_8134.htm?selectedLocale=en
- http://www.nato.int/cps/en/SID-EBB5D7B4-FA906515/natolive/official_texts_8443.htm?selectedLocale=en
- http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49217.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Διατάξεις σχετικά με μια Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας

Άρθρο 11

1. Η Ένωση καθορίζει και εφαρμόζει μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας η οποία καλύπτει όλους τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας και της οποίας στόχοι είναι:

- η διαφύλαξη των κοινών αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων, της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της Ένωσης σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών,
- η ενίσχυση της ασφαλείας της Ένωσης υπό όλες τις μορφές της,
- η διατήρηση της ειρήνης και η ενίσχυση της διεθνούς ασφαλείας, σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και σύμφωνα με τις αρχές της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και τους στόχους του Χάρτη των Παρισίων, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που αφορούν τα εξωτερικά σύνορα,
- η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας,
- η ανάπτυξη και η εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.

2. Τα κράτη μέλη υποστηρίζουν ενεργά και ανεπιφυλάκτως την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας της Ένωσης, με πνεύμα πίστης και αμοιβαίας αλληλεγγύης.

Τα κράτη μέλη εργάζονται ομού για την ενίσχυση και ανάπτυξη της αμοιβαίας πολιτικής τους αλληλεγγύης. Απέχουν από κάθε δράση αντίθετη προς τα συμφέροντα της Ένωσης ή ικανή να θίξει την αποτελεσματικότητά της ως συνεκτικής δύναμης στις διεθνείς σχέσεις.

Το Συμβούλιο μεριμνά για την τήρηση αυτών των αρχών.

Άρθρο 12

Η Ένωση επιδιώκει τους στόχους που καθορίζονται στο άρθρο 11:

- καθορίζοντας τις αρχές και τους γενικούς προσανατολισμούς για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας,
- αποφασίζοντας για κοινές στρατηγικές,
- υιοθετώντας κοινές δράσεις,
- υιοθετώντας κοινές θέσεις,
- ενισχύοντας τη συστηματική συνεργασία μεταξύ κρατών μελών για την άσκηση της πολιτικής τους.

Άρθρο 13

1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καθορίζει τις αρχές και τους γενικούς προσανατολισμούς της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων που έχουν συνέπειες στην άμυνα.

2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίζει για κοινές στρατηγικές οι οποίες θα εφαρμόζονται από την Ένωση, στους τομείς στους οποίους τα κράτη μέλη έχουν σημαντικά κοινά συμφέροντα.

Οι κοινές στρατηγικές καθορίζουν τους στόχους τους, τη διάρκειά τους και τα μέσα που πρέπει να παρέχονται από την Ένωση και τα κράτη μέλη.

3. Το Συμβούλιο λαμβάνει τις απαραίτητες αποφάσεις για τον καθορισμό και την εφαρμογή της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας βάσει των γενικών προσανατολισμών που καθορίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Το Συμβούλιο συνιστά κοινές στρατηγικές στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και τις εφαρμόζει, ιδίως υιοθετώντας κοινές δράσεις και κοινές θέσεις.

Το Συμβούλιο μεριμνά για την ενότητα, τη συνοχή και την αποτελεσματικότητα της δράσης της Ένωσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Βασική Ορολογία της Ευρωπαϊκής Άμυνας¹¹⁸

1	+ 6	Είναι οι Ευρωπαϊκές χώρες που είναι μέλη του NATO αλλά όχι της ΕΕ. (Ισλανδία , Νορβηγία, Ουγγαρία, Πολωνία, Τουρκία και Τσεχία). Μετά την απόφαση για διεύρυνση του NATO και την υπογραφή (Απρ 2003) της Συνθήκης προσχώρησης στην ΕΕ της Ουγγαρίας, Πολωνίας και Τσεχίας το σχήμα περιλαμβάνει 5 ευρωπαίους συμμάχους (Ισλανδία , Νορβηγία, Τουρκία, Βουλγαρία και Ρουμανία).
2	+15 (6+9)	Είναι οι έξι προαναφερόμενες χώρες και οι εννιά Ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες έχουν συνδεθεί με την ΕΕ με το καθεστώς της υπονήφιας για ένταξη χώρας.(Βουλγαρία, Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία) Μετά την προσχώρηση στην ΕΕ των 10 υπονηφίων προς ένταξη χωρών, στο σχήμα παραμένουν 5 χώρες (Ισλανδία , Νορβηγία, Τουρκία, Βουλγαρία και Ρουμανία).
3	Berlin Plus	Στη σύνοδο κορυφής της Ουάσιγκτον (1999) αποφασίσθηκε η περαιτέρω ανάπτυξη της ESDI για την υποστήριξη των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων που θα αναλάβει η ΕΕ. Βασικό πυρήνα των σχέσεων ΕΕ-NATO, όσον αφορά στην ΚΕΠΑΑ, αποτελεί η λεγόμενη Berlin Plus Agenda δηλαδή οι τέσσερις άξονες που ορίζονται στην παράγραφο 10 του τελικού ανακοινωθέντος (Washington Summit Communiqué) και αναφέρονται: Στην εξασφάλιση πρόσβασης της ΕΕ σε δυνατότητα επιχειρησιακής σχεδίασης του NATO. Στη διάθεση στην ΕΕ προεπιλεγμένων μέσων και δυνατοτήτων του NATO. Στον καθορισμό των επιλογών Ευρωπαϊκής Διοίκησης για επιχειρήσεις ΕΕ και στον ρόλο που θα έχει ο DSACEUR. Στην προσαρμογή της αμυντικής σχεδίασης του NATO με σκοπό να συμπεριλάβει την περίπτωση διάθεσης νατοϊκών δυνάμεων στις

¹¹⁸ Στοιχεία και πληροφορίες αντλήθηκαν από: **Παρίσης Ι.** , *Ευρωπαϊκή Άμυνα*, Εκδόσεις Επικοινωνίες ΑΕ, Αθήνα 2003

		επιχειρήσεις της ΕΕ.
4	Capability Development Mechanism (CDM)	Ο Μηχανισμός Ανάπτυξης Δυνατοτήτων αφορά στην καθιέρωση διαδικασιών αμυντικής σχεδίασης στα πλαίσια της ΕΕ και στην διασύνδεση των αντιστοίχων μηχανισμών ΕΕ – NATO. Αποτελείται από τρία κεφάλαια που περιγράφουν τον εσωτερικό μηχανισμό της ΕΕ (τα οποία έχουν ήδη συμφωνηθεί) ενώ το τέταρτο κεφάλαιο (που διαπραγματεύεται τη διασύνδεση των μηχανισμών των δύο οργανισμών) δεν γίνεται αποδεκτό προς το παρόν από τη χώρα μας λόγω διαφορετικών απόψεων όσον αφορά στις αρμοδιότητες του συντονιστικού οργάνου και στην εμπλοκή των +6 στην αξιολόγηση και αποδοχή των συνεισφορών των κρατών μελών της ΕΕ.
5	Civilian Aspects of Crises Management	Στο <u>Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της ΦΕΪΡΑ</u>, η ΕΕ αναγνώρισε τους παρακάτω τομείς, ως τομείς προτεραιότητας, στους οποίους έπρεπε να αναπτύξει συγκεκριμένες δυνατότητες για συμμετοχή σε επιχειρήσεις υπό την διεύθυνση του ΟΗΕ, του ΟΑΣΕ ή και ανάληψη αυτόνομων επιχειρήσεων: Επιβολή του Νόμου (Policing), Ενίσχυση του Κράτους Δικαίου (Strengthening the rule of law) Ενίσχυση της Διοικητικής Οργανώσεως σε ένα Κράτος (Strengthening civilian administration) Πολιτική Προστασία (Civil protection). Σε συνέχεια των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της ΦΕΪΡΑ, δημιουργήθηκε με απόφαση του Συμβουλίου στις 22 Μαΐου 2000 η Επιτροπή Χειρισμού Κρίσεων με Πολιτικά Μέσα, η οποία άρχισε τις εργασίες της με προτεραιότητα την απόκτηση ικανότητας επιβολής του Νόμου (Policing). Ο χειρισμός κρίσεων με πολιτικά μέσα ανήκει στον 2^ο Πυλώνα της πολιτικής της ΕΕ και είναι μια από τις συνιστώσες της ΕΠΑΑ (ESDP). Διεξάγεται κάτω από την εποπτεία και έλεγχο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, κυρίως σε σύνθεση Υπουργών Εξωτερικών (General Affairs Council), το οποίο συνεδριάζει κανονικά μια φορά το μήνα.
6	CIVCOM (Committee of	Είναι η Επιτροπή που διαχειρίζεται τον χειρισμό κρίσεων με πολιτικά μέσα (συμπεριλαμβανομένων και αστυνομικών). Αναφέρει στην PSC

	Civilian Aspects of Crisis Management)	και ανήκει στο 2^ο Πυλώνα της ΕΕ. Το έργο της περιλαμβάνει : Επιβολή του Νόμου (Policing), Ενίσχυση του Κράτους Δικαίου (Strengthening the rule of law) Ενίσχυση της Διοικητικής Οργανώσεως σε ένα Κράτος (Strengthening civilian administration) Πολιτική Προστασία (Civil protection). Η λήψη απόφασης στα πλαίσια της Επιτροπής Χειρισμού Κρίσεων με Πολιτικά Μέσα, ακολουθεί τον κανόνα που ισχύει για τον 2^ο Πυλώνα και απαιτεί πάντοτε ομοφωνία. Ισχύει βέβαια και εδώ η φόρμουλα της δημιουργικής αποχής.
7	CME/CMX-03	Αποτέλεσε κοινή άσκηση χειρισμού κρίσεων ΕΕ-NATO.
8	CME	Άσκηση χειρισμού κρίσεων της ΕΕ.
9	Common Foreign and Security Policy (CFSP-ΚΕΠΠΑ)	Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ-CFSP), καθιερώθηκε με τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Treaty on European Union – TEU), που υπογράφηκε στο Μάαστριχ, το Δεκέμβριο 1991. Οι Ευρωπαίοι ηγέτες, αναγνωρίζοντας ότι το ζητούμενο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την ύπαρξη συλλογικής μέριμνας για την ασφάλεια της Ευρώπης, αποφάσισαν τη δημιουργία της CFSP. Στην παράγραφο 11 της Συνθήκης καθορίζεται ότι οι στόχοι της είναι : Η διαφύλαξη των κοινών αξιών, των θεμελιωδών συμφερόντων και της ανεξαρτησίας της ΕΕ, η διατήρηση της ειρήνης και η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, η ανάπτυξη και η εδραίωση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, καθώς και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών. Η CFSP είναι βασικός πυλώνας της ΕΕ και καλύπτει όλους τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής συμπεριλαμβανομένης και της ασφάλειας. Υλοποιείται με την κοινή στρατηγική που καθιερώνεται από τα κράτη μέλη, με την υιοθέτηση κοινών θέσεων από αυτά και τέλος με την κοινή δράση που αποφασίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και αφορά πολιτική, οικονομική, ανθρωπιστική, στρατιωτική ή αστυνομική δράση.

10	Constructive Abstention	Είναι η λεγόμενη φόρμουλα της δημιουργικής αποχής. Καθιερώθηκε με την Συνθήκη Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συνθήκη του Άμστερνταμ άρθρο 23), με απώτερο σκοπό να αποφευχθεί μπλοκάρισμα της ανάληψης δράσης από την ΕΕ. Σύμφωνα με αυτήν την αρχή, ένα Κ-Μ έχει το δικαίωμα να απέχει από την ψηφοφορία χωρίς να διαταράσσεται η ομοφωνία. Έτσι δεν εμποδίζεται η λήψη απόφασης αλλά και το Κ-Μ δεν δεσμεύεται να την εφαρμόσει.
11	Comité de Représentants Permanents (COREPER)	Είναι το Συμβούλιο των Μονίμων Αντιπροσώπων των χωρών στην ΕΕ. Προετοιμάζει τις συσκέψεις του Συμβουλίου για όλα τα θέματα εκτός των αγροτικών για τα οποία υπάρχει ειδική επιτροπή. Υπάρχουν δύο συνθέσεις του COREPER. COREPER II. Αποτελείται από τους πρέσβεις Μονίμους Αντιπροσώπους των Κ-Μ στην ΕΕ και ασχολείται με θέματα πολιτικού, εμπορικού, οικονομικού και θεσμικού χαρακτήρα. Η ομάδα ANTICI προετοιμάζει την σύσκεψη του COREPER II και συντονίζει τα θέματα. COREPER I. Αποτελείται από τους βοηθούς Μονίμους Αντιπροσώπους και ασχολείται με τεχνικά θέματα. Τα θέματα της ημερήσιας διάταξης στο COREPER διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: Κατηγορία I: Περιλαμβάνει τα θέματα που έχουν ήδη συμφωνηθεί σε κατώτερα όργανα. Αυτά θα αποτελέσουν τα θέματα κατηγορίας Α για την ημερήσια διάταξη του Council. Κατηγορία II: Περιλαμβάνει τα θέματα επί των οποίων απαιτείται συζήτηση και εξεύρεση συμφωνίας. Αυτά είναι δυνατόν να συμπεριληφθούν στην κατηγορία Α για την ημερήσια διάταξη του Council εφόσον εξευρεθεί λύση στα πλαίσια του COREPER. Σε αντίθετη περίπτωση θα αποτελέσουν την κατηγορία Β αυτής.
12	Διαδικασία Λήψεως	Τα θέματα υποβάλλονται στο Συμβούλιο (που συνέρχεται με μορφή ανάλογα με το θέμα που θα εξετασθεί π.χ για θέματα εξωτερικών σχέσεων οι ΥΠΕΞ) όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται με : Ομοφωνία για θέματα θεσμικού χαρακτήρα (τροποποίηση Συνθηκών, προσχώρηση νέων μελών) και τομείς ιδιαίτερα ευαίσθητους όπως η

	Αποφάσεων	κοινή εξωτερική πολιτική και η φορολογία. Ειδική πλειοψηφία (τουλάχιστον 62 ψήφους επί συνόλου 87 ήτοι το 71% του συνόλου των ψήφων) για θέματα όπως μέτρα, κατά της απάτης, για την διαφάνεια, τελωνειακή συνεργασία, έρευνα, απασχόληση, ισότητα ανδρών – γυναικών. Ο αριθμός των ψήφων είναι με βάση τον πληθυσμό της χώρας και κατανέμονται όπως παρακάτω: Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία και Ην. Βασίλειο, 10. Ισπανία, 8. Βέλγιο, Ελλάδα, Ολλανδία και Πορτογαλία, 5. Αυστρία και Σουηδία, 4. Δανία, Ιρλανδία και Φιλανδία, 3 Λουξεμβούργο 2. Απλή πλειοψηφία στις λοιπές περιπτώσεις. Στον 2^ο Πυλώνα οι αποφάσεις, σύμφωνα με το άρθρο 23 της Συνθήκης της ΕΕ, λαμβάνονται πάντοτε με ομοφωνία. Με απώτερο σκοπό να αποφευχθεί μπλοκάρισμα της ανάληψης δράσης από την ΕΕ, καθιερώθηκε με την Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης η φόρμουλα της “δημιουργικής αποχής”
13	Eu-led Operations	Είναι οι επιχειρήσεις που μπορεί να αναλάβει η ΕΕ, υπό τον πολιτικό της έλεγχο και την στρατηγική της διεύθυνση και διακρίνονται σε δύο είδη : Επιχειρήσεις με προσφυγή σε μέσα και δυνατότητες του NATO (EU – led Operations with recourse to NATO assets and Capabilities) Αυτόνομες επιχειρήσεις (EU-led Autonomous Operations).
14	EU Military Committee (EUMC)	Η EUMC είναι το ανώτατο στρατιωτικό όργανο στα πλαίσια του Συμβουλίου, αποτελείται από τους Αρχηγούς ΓΕΕΘΑ των 15 κρατών μελών, εκπροσωπούμενους από τους στρατιωτικούς αντιπροσώπους τους (MILREPs). Η EUMC συνεδριάζει σε επίπεδο Α/ΓΕΕΘΑ όπως και όταν απαιτείται (συνήθως 1-2 φορές το εξάμηνο). Η επιτροπή αυτή παρέχει στρατιωτικές συμβουλές και υποβάλλει συστάσεις στην Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (PSC), δίνει επίσης στρατιωτικές κατευθύνσεις στο Στρατιωτικό Επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUMS).
15	EU Military Committee Working Group	Είναι υποβοηθητικό όργανο της EUMC. Αποτελείται από τους Αναπληρωτές Στρατιωτικούς Αντιπροσώπους και ενισχύεται κατά καιρούς εφόσον υπάρχει ανάγκη με ειδικούς από τις πρωτεύουσες.

	(EUMCwg)	Παίρνει οδηγίες και υποβάλλει τις εργασίες του στην EUMC.
16	EU Military Staff (EUMS)	Αποστολή του Στρατιωτικού Επιτελείου της ΕΕ είναι, η έγκαιρη προειδοποίηση, η εκτίμηση της κατάστασης και ο στρατηγικός προγραμματισμός όπως επίσης και η υλοποίηση αποφάσεων και πολιτικών, σύμφωνα με τις οδηγίες της Στρατιωτικής Επιτροπής της ΕΕ. Κάτω από την στρατιωτική καθοδήγηση της Στρατιωτικής Επιτροπής, στην οποία και αναφέρεται, παρέχει εξειδικευμένες στρατιωτικές συμβουλές στα όργανα της Ένωσης, και ιδίως στο Γενικό Γραμματέα /Υπατο Εκπρόσωπο (κ. Σολάνα). Απαρτίζεται από αποσπασμένο προσωπικό προερχόμενο από τα κράτη μέλη (Κ-Μ). Ο Δντής του επιλέγεται ανά τριετία. Τονίζεται ότι δεν έχει λόγω αποστολής δυνατότητες σχεδιασμού και διεύθυνσης επιχειρήσεων.
17	European Council	Είναι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Αποτελεί το υψηλότερο πολιτικό όργανο της Ένωσης και αποτελείται από τους Αρχηγούς των κρατών ή Κυβερνήσεων των Κρατών-Μελών και τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Κανονικά συνέρχεται περί το τέλος κάθε προεδρίας (Σύνοδος Κορυφής) αλλά μπορεί να συνέλθει συχνότερα αλλά και έκτακτα αν απαιτηθεί. Συνήθως υπάρχει και μια άτυπη Σύνοδος του οργάνου αυτού στα μέσα περίπου της διάρκειας κάθε προεδρίας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαράζει τις κοινές Στρατηγικές (Common strategies), καθορίζει σε γενικές γραμμές την πολιτική και ταυτόχρονα δίνει ώθηση για τα διάφορα θέματα (μεταξύ αυτών και για την CFSP). Τα αποτελέσματα των Συνόδων Κορυφής, χαρακτηρίζονται ως Συμπεράσματα (conclusions) και αποτελούν πολιτική δέσμευση για τις χώρες μέλη της ΕΕ.
18	European Capability Action Plan (ECAP)	Στη Σύνοδο της ΕΕ στο Laeken (14-15 Δεκ 2001), υιοθετήθηκε το ECAP το οποίο παρέχει οδηγίες για την εξάλειψη των ελλείψεων σε μέσα και δυνατότητες που περιλαμβάνονται στον Γενικό Στρατιωτικό Στόχο (Headline Goal). Η Ισπανική Προεδρία, για υλοποίηση της απόφασης, έθεσε σε εφαρμογή τη διαδικασία, με την οποία δημιουργήθηκαν τελικά 19 ομάδες εργασίας (panels), που εξετάζουν λύσεις για την εξάλειψη της συγκεκριμένης έλλειψης που ανέλαβαν

		και θα υποβάλλουν προτάσεις για το σκοπό αυτό.
19	Council of the European Union	Το Συμβούλιο της ΕΕ, αποτελεί το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων στην ΕΕ. Συγκεντρώνει του υπουργούς των Κ-Μ, ανάλογα με το θέμα που είναι γραμμένο στην ημερήσια διάταξη. (πχ ECOFIN όταν συγκεντρώνει τους υπουργούς οικονομικών και εθνικής οικονομίας, GAC όταν συγκεντρώνει τους Υπουργούς Εξωτερικών κλπ). Τα θέματα που το απασχολούν διαιρούνται σε δύο κατηγορίες: Κατηγορία "Α", θέματα για τα οποία ήδη έχει υπάρξει συμφωνία σε χαμηλότερου επιπέδου ομάδες εργασίας. Οι Υπουργοί απλά επισημοποιούν την απόφαση χωρίς να διεξαχθεί συζήτηση επ' αυτών. Κατηγορία "Β", θέματα για τα οποία απαιτείται συζήτηση και πιθανόν διαπραγμάτευση μεταξύ των Υπουργών. Το Συμβούλιο συνέρχεται κανονικά μία φορά το μήνα αλλά και έκτακτα εάν και όποτε απαιτηθεί.
20	ECAP Panels	Ομάδες εργασίας που αποτελούνται από εκπροσώπους των Κ-Μ επί εθελοντικής βάσεως και ασχολούνται με την ανάλυση των ελλείψεων και την πρόταση λύσεων για εξάλειψή τους. Το καθεστώς συμμετοχής είναι είτε ως Led Nation, είτε ως Active Participant, είτε ως Observer. Τα Panels είναι 19 και η χώρα μας είναι Led Nation στο Ro-Ro General Shipping Cargo ενώ συμμετέχει σε άλλα 8.
21	European Security and Defense Policy (ESDP-ΕΠΙΑ)	Ο όρος Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΙΑ-ESDP), συναντάται πρώτη φορά στη Συνθήκη του Μάαστριχ (παράγραφος 17). Εκεί αναφέρεται ότι "η CFSP πρέπει να περιλάβει όλα τα θέματα σχετικά με την ασφάλεια της ΕΕ, συμπεριλαμβάνοντας το υπό ανάπτυξη θέμα της ESDP, η οποία θα μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη κοινής άμυνας εφόσον το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίσει σχετικά". Στη σύνοδο κορυφής της Κολωνίας (1999), προσδιορίστηκε ο στόχος της ESDP για υποστήριξη της CFSP, η οποία είναι απαραίτητο στοιχείο για την υλοποίηση της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η ESDP είναι υποσύνολο της CFSP και περιλαμβάνει το στρατιωτικό σκέλος του χειρισμού κρίσεων που φέρεται σε πέρας με τις αποστολές τύπου Petersburg.

22	European Security and Defense Identity (ESDI)	Ανακοινώθηκε στη Σύνοδο του NATO στο Βερολίνο (1996), και προβλέπει την ανάπτυξη μέσα στους κόλπους της Συμμαχίας, της πρωτοβουλίας ESDI, η οποία σε συνδυασμό με το Combined Joint Task Force (CJTF) Concept είχε σκοπό τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για τη διάθεση στρατιωτικών δυνάμεων του NATO ικανών να ενεργήσουν κάτω από τον πολιτικό έλεγχο και τη στρατηγική διεύθυνση της τότε ΔΕΕ.
23	European Union Police Mission (EUPM)	Είναι η αστυνομική επιχείρηση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη σε συνέχεια αντίστοιχης αποστολής υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Η Εντολή (mandate) για την αποστολή του ΟΗΕ στην περιοχή (International Police Task Force-IPTF), έληξε την 31 Δεκ 2002 και την ευθύνη της επιχείρησης από 1 Ιαν 2003 είχε αναλάβει η ΕΕ. Είναι επιχείρηση πολιτικού χειρισμού κρίσεως και αποτελούσε αρμοδιότητα του ΥΠΕΞ και του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, την δε διαχείριση της ανέλαβε η CIVCOM. Συμμετείχαμε με 10 αστυνομικούς.
24	Fact Finding Mission (FFM)	Είναι Ad hoc Ομάδα που περιλαμβάνει εμπειρογνώμονες επί διαφόρων θεμάτων και η οποία προαποστέλλεται σε μια υπό κρίση περιοχή όπου υπάρχει το ενδεχόμενο να επέμβει η ΕΕ, με σκοπό να δώσει στα όργανα της ΕΕ πληροφορίες και εκτιμήσεις για την κατάσταση ή να φέρει σε πέρας όποια άλλη αποστολή της ανατεθεί.
25	Framework Nation	Είναι K-M ή ομάδα K-M που εθελοντικά αναλαμβάνουν και το Συμβούλιο το εγκρίνει να αναλάβουν ειδικές υπευθυνότητες για τη διεξαγωγή μιας επιχείρησης.
26	Force Headquarters (FHQ)	Το δεύτερο επίπεδο στρατηγείων της ΕΕ.
27	General Affairs Council (GAC)	Είναι το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και αποτελείται από τους Υπουργούς εξωτερικών της ΕΕ. Συνέρχεται τακτικά μία φορά το μήνα στις Βρυξέλλες, αλλά και έκτακτα εφόσον απαιτηθεί. Ασχολείται με θέματα εξωτερικών σχέσεων αλλά και ασφάλειας.
28	Headline Goal (HG)	Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Helsinki (10 –11 Δεκ 1999), τέθηκε από τα κράτη - μέλη, ο παρακάτω Στρατιωτικός στόχος με σκοπό την ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων :

		Μέχρι το έτος 2003, συνεργαζόμενοι σε εθελοντική βάση ήταν σε θέση να αναπτύξουν ταχέως και να διατηρήσουν δυνάμεις μέχρι επιπέδου Σώματος (50.000 – 60.000 προσωπικό) ικανές να φέρουν σε πέρας το πλήρες φάσμα των αποστολών Petersberg, συμπεριλαμβανομένων και των πλέον απαιτητικών από αυτές. Οι δυνάμεις αυτές θα πρέπει να ήταν αυτόνομες, με τις απαραίτητες δυνατότητες διοικήσεως, ελέγχου και πληροφοριών, διοικητική υποστήριξη, άλλες υπηρεσίες υποστήριξης μάχης και, εάν απαιτείται, αεροπορικά και ναυτικά στοιχεία. Τα κράτη – μέλη θα πρέπει να δύνανται να αναπτύξουν πλήρως τις δυνάμεις αυτές σε διάστημα 60 ημερών, και επιπροσθέτως να δύνανται εξ' αυτών να παράσχουν μικρότερα στοιχεία ταχείας αντίδρασης με πολύ υψηλή ετοιμότητα. Θα πρέπει επίσης τα κράτη μέλη να είναι ικανά να διατηρήσουν σε ανάπτυξη τις παραπάνω δυνάμεις για τουλάχιστον ένα έτος. Αυτό θα απαιτήσει επιπρόσθετες δυνάμεις (και στοιχεία υποστήριξης) σε χαμηλότερη ετοιμότητα για αντικατάσταση των αρχικών δυνάμεων.
29	Helsinki Headline Catalogue (HHC)	Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φεΐρα (19-20 Ιουνίου 2000) κάλεσε το προσωρινό Στρατιωτικό Όργανο (Interim Military Body-iMB) σε συνεργασία με την προσωρινή Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (iPSC) και μετά την επαφή με Νατοϊκούς αξιωματούχους, να καθορίσει επακριβώς, τα απαραίτητα Στρατιωτικά μέσα και δυνατότητες, που απαιτείται να έχει στη διάθεση της η ΕΕ για την εκπλήρωση των αποστολών που θα κληθεί να αναλάβει. Το αποτέλεσμα της έρευνας αυτής ήταν η σύσταση καταλόγου, γνωστού ως Helsinki Headline Catalogue (HHC), που περιέχει τις απαιτήσεις σε Δυνάμεις και Μέσα και αποτέλεσε την βάση για την αρχική πρόταση για συνεισφορά δυνάμεων και μέσων από τα Κράτη-μέλη.
30	Helsinki Force Catalogue (HFC)	Κατά την Capabilities Commitment Conference-CIC (21 Νοε 2000), τα κράτη μέλη ανακοίνωσαν την, σε εθελοντική βάση, συνεισφορά τους στις απαιτήσεις που προβλέπει ο HHC. Το σύνολο των συνεισφορών συγκεντρώθηκαν σε κατάλογο, υπό την ονομασία Helsinki Force Catalogue (HFC) και περιλαμβάνει τις προσφερθείσες από τα Κ-Μ Δυνάμεις και Μέσα για κάλυψη των απαιτήσεων της ΕΕ

		που περιλαμβάνονται στον πιο πάνω αναφερόμενο κατάλογο HHC. Αναθεώρηση του καταλόγου μας οδηγεί σε άλλον νεότερο που αναφέρεται με την μορφή πχ HFC-2003 (το 2003 ήταν το έτος αναθεώρησης του).
31	Helsinki Force Catalogue Supplement. (HFC Sup)	Με παράλληλη με την πιο πάνω διαδικασία προσέφεραν δυνάμεις και οι τρίτες χώρες (+6, +15) που δεν είναι K-M της ΕΕ. Οι συνεισφορές τους συγκεντρώθηκαν σε ξεχωριστό κατάλογο (HFC Supplement). Οι προσφορές των τρίτων χωρών θεωρούνται συμπληρωματικές, καθόσον η επαύξηση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων της ΕΕ, αποτελεί κύρια ευθύνη των K-M της.
32	Helsinki Progress Catalogue (HPC)	Είναι ο κατάλογος στον οποίο καταγράφονται οι διαφορές μεταξύ, των προβλεπομένων από τον HHC απαιτήσεων σε δυνάμεις και μέσα και των συνεισφορών που έχουν διατεθεί από τα κράτη μέλη και περιλαμβάνονται στον HFC. Σε αυτόν αναφέρονται συνεπώς οι ελλείψεις (Shortfalls) για την εκπλήρωση του Helsinki Headline Goal. Αναπροσαρμόζεται μετά από κάθε Capability Commitment Conference και αποτέλεσε την βάση εργασίας των ECAP panels.
33	Headline Goal Task Force (HTF)	Ομάδα εργασίας που αποτελείται από εκπροσώπους των κρατών μελών και ασχολείται με την μελέτη τρόπων επίτευξης του Headline Goal (HG). Κύριο έργο της είναι η ανάλυση των ελλείψεων και των επιπτώσεων που αυτές έχουν στην επιχειρησιακή ικανότητα της ΕΕ εισηγούμενη μέτρα στην Στρατιωτική Επιτροπή. Την προεδρία ασκεί Αξκός από την προεδρεύουσα στην ΕΕ χώρα και διαθέτει 8 υποομάδες εργασίας (land, maritime, air, command and control, operational analysis, ISTAR, logistics και ιεράρχησης αδυναμιών).
34	Headline Goal Task Force Plus (HTF +)	Είναι η προαναφερόμενη Ομάδα εργασίας ενισχυμένη περιοδικά με εμπειρογνώμονες από το NATO για υποβοήθηση του έργου της (σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Φεΐρα). Σκοπός είναι η εκμετάλλευση της υπάρχουσας νατοϊκής εμπειρίας.
35	Member State Led Operation	Είναι επιχείρηση ταχείας αντίδρασης την οποία μπορεί να αναλάβει ένα ή περισσότερα K-M υπό την πρωτοκαθεδρία ενός K-M το οποίο θα διαθέτει τον όγκο των μέσων και δυνάμεων. Απαιτείται η έγκριση της ΕΕ. Η επιχείρηση θα μπορεί να μετεξελιχθεί στην συνέχεια σε EU-

		led.
36	Operational Headquarters (OHQs)	Είναι το ανώτατο επίπεδο Διοικήσεως στην ΕΕ (Στρατηγικό επίπεδο). Για τις επιχειρησιακές ανάγκες της ΕΕ, διατίθενται πέντε επιχειρησιακά στρατηγεία (Operational HQs-OHQs) από τα παρακάτω κράτη-μέλη, Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία , Μεγάλη Βρετανία και Ελλάδα (το στρατηγείο του Γ'ΣΣ).
37	Petersberg Missions	Είναι οι αποστολές που θα αναλάβει να φέρει σε πέρας η ΕΕ. Είναι αποστολές διαχείρισης κρίσεων και παροχής στα πλαίσια αυτών ανθρωπιστικής βοήθειας. Περιλαμβάνουν : Ανθρωπιστικές αποστολές, και αποστολές διάσωσης και εκκένωσης, Αποστολές διατήρησης της ειρήνης, Αποστολές χειρισμού κρίσεων περιλαμβανόμενης και της επιβολής ειρήνης.
38	Policy Pillars	Οι Πολιτικές της ΕΕ περιελάμβαναν ένα ευρύτατο φάσμα που κατανεμόταν σε τρεις πυλώνες. Πρώτος πυλώνας: Άπτεται των θεμάτων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και διέπεται από τη Συνθήκη ίδρυσης της ΕΚΑΧ, της EURATOM και της ΕΟΚ. Περιλαμβάνει την ενιαία αγορά, την οικονομική και νομισματική ένωση και αριθμό δευτερευουσών πολιτικών. Δεύτερος πυλώνας: Άπτεται των θεμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διέπεται από τη Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Treaty of the EU-TEU). Περιλαμβάνει την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ-CFSP). Τρίτος πυλώνας: Περιλαμβάνει τη συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων συμπεριλαμβανομένων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων..
39	Political and Security Committee (PSC) ή COPS	Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ). Αποτελεί «τροποποίηση» της Πολιτικής Επιτροπής που προβλέπεται στην Συνθήκη της ΕΕ (άρθρο 25) και η οποία επετεύχθη με την Διακυβερνητική Συνδιάσκεψη της Νίκαιας. Αποστολή της είναι η παρακολούθηση της πολιτικής κατάστασης στις περιοχές ενδιαφέροντος της ΚΕΠΠΑ και η συνεισφορά στον καθορισμό πολιτικής μέσω παροχής «γνώμης» στο Συμβούλιο. Επίσης, παρακολουθεί την υλοποίηση των

		συμφωνηθέντων πολιτικών και ασκεί πολιτικό έλεγχο και στρατηγική διεύθυνση των επιχειρήσεων της ΕΕ. Για αυτό τον σκοπό, εξουσιοδοτείται από το Συμβούλιο, για την λήψη των απαραίτητων αποφάσεων. Απαρτίζεται από τους Πρέσβεις Μονίμους Αντιπροσώπους των Κρατών – Μελών. Αποτελούσε το υπέρτατο όργανο για θέματα CFSP-ESDP στα πλαίσια του 2^{ου} Πυλώνα.
40	Rapid Response Capabilities (RRC)	Στην εντολή (Mandate) που δόθηκε, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken (14-15 Νοε 2001), συμπεριλαμβάνεται και η ανάπτυξη των διαδικασιών και των concepts που απαιτούνται για την δυνατότητα ανάπτυξη των στοιχείων ταχείας αντίδρασης του Headline Goal. Το θέμα ολοκληρώθηκε την 17 Ιαν 2003, στα πλαίσια της EUMC.
41	Relations Extérieures - RELEX	Είναι η Επιτροπή Εξωτερικών Σχέσεων. Είναι όργανο προετοιμασίας το οποίο έχει διαπλωτικές αρμοδιότητες. Τυγχάνει υπεύθυνο για θεσμικά, νομικά και οικονομικά ζητήματα όπως επίσης και ζητήματα σχετικά με τις εξωτερικές σχέσεις και τον προϋπολογισμό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Franco-British Summit, Joint Declaration on European defence, Saint Malo, 4 December 1998¹¹⁹

"The Heads of State and Government of France and the United Kingdom are agreed that:

1. The European Union needs to be in a position to play its full role on the international stage. This means making a reality of the Treaty of Amsterdam, which will provide the essential basis for action by the Union. It will be important to achieve full and rapid implementation of the Amsterdam provisions on CFSP. This includes the responsibility of the European Council to decide on the progressive framing of a common defence policy in the framework of CFSP. The Council must be able to take decisions on an intergovernmental basis, covering the whole range of activity set out in Title V of the Treaty of European Union.

2. To this end, the Union must have the capacity for autonomous action, backed up by credible military forces, the means to decide to use them and a readiness to do so, in order to respond to international crises.

In pursuing our objective, the collective defence commitments to which member states subscribe (set out in Article 5 of the Washington Treaty, Article V of the Brussels Treaty) must be maintained. In strengthening the solidarity between the member states of the European Union, in order that Europe can make its voice heard in world affairs, while acting in conformity with our respective obligations in NATO, we are contributing to the vitality of a modernised Atlantic Alliance which is the foundation of the collective defence of its members.

Europeans will operate within the institutional framework of the European Union (European Council, General Affairs Council and meetings of Defence Ministers). The reinforcement of European solidarity must take into account the various positions of European states. The different situations of countries in relation to NATO must be respected.

3. In order for the European Union to take decisions and approve military action where the Alliance as a whole is not engaged, the Union must be given appropriate structures and a capacity for analysis of situations, sources of intelligence and a capability for relevant strategic planning, without unnecessary duplication, taking account of the existing assets of the WEU and the evolution of its relations with the EU. In this regard, the European Union will also need to have recourse to suitable military means (European capabilities pre-designated within NATO's European pillar or national or multinational European means outside the NATO framework).

4. Europe needs strengthened armed forces that can react rapidly to the new risks, and which are supported by a strong and competitive European defence industry and technology.

We are determined to unite in our efforts to enable the European Union to give concrete expression to these objectives".

¹¹⁹ Πηγή: EU Institute for Security Studies (ISS-EU), February 2000, <http://bit.ly/1fW2BEZ>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΕΠΠΑ-ΕΠΑΑ¹²⁰

VIII. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΚΕΠΠΑ ΚΑΙ ΕΠΑΑ

Στρατηγική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

54. Η Ένωσή μας ανταποκρίνεται πάντοτε στις ευθύνες της στο πλαίσιο της επιδίωξης μιας ασφαλούς Ευρώπης και ενός καλύτερου κόσμου. Προς το σκοπό αυτό, θα συμβάλουμε ακαταπόνητα στην ενίσχυση και την αναμόρφωση των θεσμών παγκόσμιας διακυβέρνησης και περιφερειακής συνεργασίας και στην επέκταση της εμβέλειας του διεθνούς δικαίου. Θα υποστηρίξουμε την πρόληψη των συγκρούσεων, θα προαγάγουμε τη δικαιοσύνη και τη βιώσιμη ανάπτυξη, θα βοηθήσουμε να διασφαλισθεί η ειρήνη και να προστατευθεί η σταθερότητα τόσο στην περιοχή μας όσο και παγκοσμίως. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκφράζει την ικανοποίησή του για τις συστάσεις που υπέβαλε ο ΓΓ/ΥΕ κύριος Javier Solana για μια σφαιρική στρατηγική στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, μια πρωτοβουλία που σχεδιάστηκε κατά την άτυπη σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών στο Καστελλόριζο. Ζητεί από τον ΓΓ/ΥΕ να συνεχίσει το έργο του, σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη και την Επιτροπή, προκειμένου να υποβάλει στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων έγγραφο για τη στρατηγική ασφάλειας της ΕΕ, το οποίο θα εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα των κρατών μελών και τις προτεραιότητες των πολιτών και να συνιστά «ζωντανό έγγραφο», που θα μπορεί να αποτελεί το αντικείμενο δημόσιας συζήτησης και να αναθεωρείται κατά τις ανάγκες.

ΕΠΑΑ

55. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθετεί την έκθεση της Προεδρίας για την πρόοδο στην ΕΠΑΑ.
56. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρετίζει τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων της 19ης Μαΐου και σημειώνει με ικανοποίηση τα πρόοδοι που έχει επιτελεστεί στον τομέα των στρατιωτικών δυνατοτήτων. Η ΕΕ διαθέτει σήμερα επιχειρησιακές δυνατότητες για όλο το φάσμα των καθηκόντων του Πέτερσμπεργκ, έστω και αν περιορίζονται λόγω εγνωσμένων ελλείψεων, οι οποίες είναι δυνατόν να ελαφρυνθούν με την περαιτέρω ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ, μεταξύ άλλων με τη σύσταση Ομάδων Σχεδίου ECAP.

¹²⁰ Πηγή: Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες, , 11638/03, σελ. 17-19, Οκτώβριος 2003, bit.ly/187Gjv6

57. Σημειώθηκε πρόοδος στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων και των εννοιολογικών πτυχών των τεσσάρων τομέων προτεραιότητας της μη στρατιωτικής διαχείρισης των κρίσεων, δηλαδή της αστυνόμευσης, του κράτους δικαίου, της πολιτικής διοίκησης και της πολιτικής προστασίας.
58. Η επιχειρησιακή ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβεβαιώθηκε και πάλι μέσω της έναρξης τριών επιχειρήσεων ΕΠΑΑ : της Αστυνομικής Αποστολής (EUPM) στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, της CONCORDIA στην ΠΓΔΜ και της ARTEMIS στη Bunia της Λ.Δ. του Κονγκό.
59. Οι υπό ενωσιακή ηγεσία επιχειρήσεις EUPM και ARTEMIS έδωσαν ισχυρή ώθηση στη συνεργασία μεταξύ ΕΕ και ΟΗΕ.
60. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκφράζει την ικανοποίησή του για την ολοκλήρωση και την εφαρμογή των μόνιμων ρυθμίσεων ΕΕ - NATO, και ιδίως της ρύθμισης Βερολίνο +, η οποία ενίσχυσε την επιχειρησιακή ικανότητα της Ένωσης και προσέφερε το πλαίσιο της στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ των δύο οργανισμών για τη διαχείριση των κρίσεων.
61. Εν συνεχεία της εντολής που έλαβε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης, η Προεδρία υπέβαλε την ετήσια έκθεση για την υλοποίηση του Προγράμματος της ΕΕ για την Πρόληψη των Βιαιών Συγκρούσεων, την οποία και προσυπογράφει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ακόμη, κατά την υλοποίηση του προγράμματος αυτού, η ελληνική Προεδρία έδωσε έμφαση στην περιφερειακή προσέγγιση, εστιάζοντάς το κυρίως στα Δυτικά Βαλκάνια.
62. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει με ικανοποίηση την πρόοδο που επιτεύχθηκε όσον αφορά τη συμβολή της εξωτερικής δράσης της ΕΕ (περιλαμβανομένης της ΚΕΠΠΑ/ΕΠΑΑ) στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπως αντικατοπτρίζεται στη σχετική έκθεση (Παράρτημα Ι), την οποία και προσυπογράφει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δια των παρόντων.
63. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έλαβε υπό σημείωση έκθεση του Πρωθυπουργού κ. Verhofstadt σχετικά με τη σύνοδο της 29ης Απριλίου 2003 για την ΕΠΑΑ.

Οργανισμός αμυντικών δυνατοτήτων

65. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, έπειτα από τα συμπεράσματα του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 2003, αναθέτει στα κατάλληλα όργανα του Συμβουλίου να αναλάβουν τις αναγκαίες ενέργειες για τη δημιουργία κατά τη διάρκεια του 2004 ενός διακυβερνητικού οργανισμού στον τομέα της ανάπτυξης αμυντικών δυνατοτήτων, της έρευνας, των προμηθειών και εξοπλισμών. Ο οργανισμός αυτός, ο οποίος θα τελεί υπό την εξουσία του Συμβουλίου και στον οποίο θα μπορούν να συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη, θα έχει ως σκοπό την ανάπτυξη των αμυντικών δυνατοτήτων στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων, την προώθηση και ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών, την ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης στον τομέα της άμυνας και τη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού. Ακόμη, θα αποβλέπει στην προαγωγή, σε σύνδεση με τις ερευνητικές δραστηριότητες της Κοινότητας εφόσον χρειάζεται, της έρευνας με στόχο την απόκτηση ηγετικού ρόλου στον τομέα των στρατηγικών τεχνολογιών για μελλοντικές δυνατότητες άμυνας και ασφάλειας, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό το ευρωπαϊκό βιομηχανικό δυναμικό στον τομέα αυτό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε¹²¹

ΣΤΡΑΤΟΣ	Επιχειρησιακό Στρατηγείο Ταξιαρχία Μηχανοκίνητη ή Αεροκίνητη (επιλογή αναλόγως είδους Αποστολής) Μοίρα Α/Κ Πυροβολικού Πυροβολαρχία εγγύς Α/Α Άμυνας Τάγμα Μηχανικού Μάχης Ίλη Αναγνώρισεως Τάγμα Υποστηρίξεως ΔΜ Λόχος Υγειονομικής Υποστήριξης (ρόλου 2) Μοίρα MLRS Λόχος Επιθετικών Ε/Π Μεταφορικά Ε/Π CH-47D (4 έως 6) Τάγμα Υποστηρίξεως Μάχης Λόχος Αναγνώρισεως
ΝΑΥΤΙΚΟ	Φρεγάτα (από το 2005 θα δίδονται δύο) Αντιτορπιλικό (μέχρι και το 2004) Πυραυλάκατοι (4) Υποβρύχιο Πλοίο Γενικής Υποστηρίξεως Ναρκοθηρευτικό Δύο Αρματαγωγά Αεροσκάφος Ναυτικής Συνεργασίας (P-3B) Ωκεανογραφικό
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ	Αεροσκάφη μαχητικά (36 σε διάφορους ρόλους) Αεροσκάφη αναγνώρισεως (6) Αεροσκάφη μεταφορικά (4) Μοίρα Κ/Β PATRIOT Μοίρα SHORAD Ελικόπτερο SAR (από το 2005 διατίθενται 3) Αεροσκάφος AWACS (από το 2005)

¹²¹ Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, <http://www.mod.mil.gr/mod/el/>

ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΝ HEADLINE GOAL

ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ:

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΧΕΙΑΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΕΕ¹²²

1 Λόχος από την Αεροκίνητη Ταξιαρχία
1 Φρεγάτα (μετά οργανικού Ε/Π)
2 Πυραυλάκατοι
1 Πετρελαιοφόρο
1 Αρματαγωγό
1 Α/Φ Ναυτικής Συνεργασίας
4 Μεταφορικά Α/Φ C -130

¹²² Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, <http://www.mod.mil.gr/mod/el/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΤ

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ**

Βρυξέλλες, 21 Μαρτίου
2013
EUCO 79/13
PRESSE 127
PR PCE 68

**«Η ΑΜΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ:
ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΑ
ΕΜΠΡΟΣ»
ομιλία του Προέδρου του Ευρωπαϊκού
Συμβουλίου
Herman
Van
Rompuys
στην ετήσια διάσκεψη του Ευρωπαϊκού
Οργανισμού Άμυνας
«Η Ευρωπαϊκή Άμυνα
έχει σημασία»**

Με μεγάλη χαρά παρευρίσκομαι σήμερα στην ετήσια διάσκεψή σας. Δεν θα μπορούσε να βρεθεί πιο ταιριαστός τίτλος. Πράγματι: Η ευρωπαϊκή άμυνα έχει σημασία. Και έχει τεράστια σημασία για τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τους 27 Προέδρους και Πρωθυπουργούς που εκπροσωπώ. Έχει σημασία για την ασφάλεια των πολιτών και των πατρίδων μας όπως και για την υπεράσπιση των συμφερόντων και αξιών μας παγκοσμίως. Έχει σημασία για τις θέσεις απασχόλησης, την τεχνολογία αιχμής, τις δυνατότητες ανάπτυξης που όλοι μαζί αντιπροσωπεύετε. Για όλους αυτούς τους λόγους έχω -όπως ήδη γνωρίζετε- θέσει ως θέμα συζήτησης των ευρωπαϊών ηγετών στη σύνοδο κορυφής του Δεκεμβρίου τους τρόπους βελτίωσης της ευρωπαϊκής

άμυνας.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας είναι ένα νεοσύστατο θεσμικό όργανο. Ωστόσο, στα οκτώ χρόνια λειτουργίας του έχετε αφήσει το δικό σας αποτύπωμα. Γνωρίζοντας πολύ καλά την πρόκληση του να οικοδομείς κάτι από το μηδέν, τολμώ να πω ότι το επίτευγμα δεν είναι αμελητέο. Έχοντας, κατά κάποιον τρόπο, αναλάβει ο ίδιος καθήκοντα «διαμεσολαβητή», κατανοώ πλήρως ότι ο διαμεσολαβητικός ρόλος του Οργανισμού αποτελεί μεγάλη επιβράβευση αλλά και, ορισμένες φορές, δοκιμασία. Πρέπει να είμαστε ρεαλιστές, να εστιάζουμε στα αποτελέσματα, να καταβάλουμε ακατάπαυστες προσπάθειες και να έχουμε τεράστια υπομονή. Η υπομονή είναι ιδιαίτερο γνώρισμα των ζητημάτων άμυνας καθώς ο χρόνος δεν μετρίεται σε ώρες και ημέρες - όπως στην περίπτωση των αγορών, και ιδίως την περίοδο που διανύουμε - αλλά σε χρόνια ή ακόμη και σε δεκαετίες.

Αλλά η αμυντική βιομηχανία έχει και μια άλλη ιδιαιτερότητα. Το να πούμε ότι δεν είναι σαν να πουλάς ή να αγοράζεις παπούτσια θα ήταν λίγο. Η σχέση μεταξύ κυβερνήσεων –ως μοναδικών αγοραστών αλλά και ρυθμιστικών αρχών- και της αμυντικής βιομηχανίας δεν μπορεί να συγκριθεί με ο,τιδήποτε. Και ακριβώς για αυτόν το λόγο είναι ιδιαίτερα ευχάριστο να βλέπουμε συγκεντρωμένους εδώ σήμερα όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς. Το έργο σας και η στενή συνεργασία μεταξύ σας αποτελούν βασικό παράγοντα που εξασφαλίζει ότι κάθε Ευρωπαίος ή Ευρωπαία που συμμετέχει σε επιχείρηση έχει λάβει την κατάλληλη εκπαίδευση και τα κατάλληλα εφόδια. Έχοντας επισκεφθεί στρατεύματα και ομάδες, από το Αφγανιστάν έως τη Γεωργία, τόσο ως Πρωθυπουργός της χώρας μου όσο και υπό τη σημερινή μου ιδιότητα, γνωρίζω πόσο σημαντικό είναι αυτό.

Τα τελευταία χρόνια έχει επιβεβαιωθεί ότι βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα ταχέως μεταβαλλόμενο στρατηγικό τοπίο. Φυσικά, οι παραδοσιακές απειλές δεν εξαφανίστηκαν μαζί με το Σιδηρούν Παραπέτασμα. Αντιθέτως, σε αυτές προστέθηκαν νέες απειλές, απειλές που εν μέρει ξεπερνούν τα γεωγραφικά όρια και έχουν άυλες διαστάσεις. Για την ουσιαστική αντιμετώπισή τους πρέπει να εντείνουμε ακόμα περισσότερο τη συνεργασία με τους εταίρους μας. Εντούτοις, όπως ορθώς επισημαίνεται στην κοινή μας Στρατηγική Ασφάλειας «ακόμα και σε εποχή παγκοσμιοποίησης, η γεωγραφία διατηρεί τη σημασία της». Αυτό θέτει την Ένωση στην πρώτη γραμμή όσον αφορά την ασφάλεια στη γειτονιά μας.

Ζούμε σε καιρούς ασταθείς, μεταβαλλόμενους. Η ευρωπαϊκή απόκριση υπήρξε δραστήρια στην ανάπτυξη πρωτοβουλίας. Το αποδεικνύει η εμπλοκή των χωρών μας -και της Ένωσης- στον αραβικό κόσμο και στην περιοχή του Σαχέλ. Ωστόσο, οι εξελίξεις αυτές καταδεικνύουν επίσης την ανάγκη αλλαγής. Όλοι μας αποκομίσαμε διδάγματα από τη Λιβύη και, προσφάτως, το Μάλι. Εκκινώντας από τα κενά ικανοτήτων που εντοπίστηκαν - από τον εναέριο ανεφοδιασμό με καύσιμα έως τα κινητά νοσοκομεία εκστρατείας και την προστασία των δυνάμεων.

Τα παραπάνω δεν ανταποκρίνονται στις υψηλές προσδοκίες των χωρών της περιοχής, οι οποίες προσβλέπουν σε εμάς για τη δική τους ασφάλεια και

σταθερότητα, δείχνοντας εμπιστοσύνη στην ιδιαίτερη και ολοκληρωμένη προσέγγιση που έχουμε όσον αφορά την πρόληψη των συγκρούσεων.

Στο νέο στρατηγικό περιβάλλον οφείλουμε να είμαστε σε θέση να εκπληρώνουμε τις υποχρεώσεις μας. Προς τούτο, έχουμε τη στήριξη του πιο έμπιστου συμμάχου μας, των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες διέρχονται επίσης μια φάση επανατοποθέτησης. Είμαστε υπεύθυνοι για τη δική μας ασφάλεια και παράλληλα πρέπει να συμβάλουμε και στην ασφάλεια της γειτονιάς μας. Διαθέτουμε όμως τα μέσα;

Το ζήτημα των μέσων καθίσταται ολοένα και οξύτερο καθώς βρισκόμαστε αντιμέτωποι με αυστηρούς δημοσιονομικούς περιορισμούς. Αυτό το γνωρίζω πολύ καλά. Η ενασχόληση με τα δημοσιονομικά θέματα έχει γίνει η καθημερινή μου ρουτίνα ως Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Οι περικοπές των αμυντικών δαπανών δεν είναι νέο φαινόμενο, το οποίο, βεβαίως, συνδέεται μερικώς με την αντίληψη των μειωμένων απειλών που επικράτησε μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου. Παρόλα αυτά, η κρίση τις επιταχύνει. Εν ολίγοις, εφόσον συνεχιστούν οι σημερινές τάσεις, από την αρχή της κρίσης έως το 2017 κινδυνεύουμε να έχουμε απολέσει το 12% των συνολικών αμυντικών δαπανών μας, κάτι που αντιστοιχεί σε ολόκληρο το σημερινό αμυντικό προϋπολογισμό της Πολωνίας, της Ισπανίας και των Κάτω Χωρών. Ας είμαστε ειλικρινείς: ακόμη και αν η μείωση δεν είναι τόσο δραματική όπως προβλέπεται, σίγουρα θα είναι ουσιαστική.

Λόγω των πολλών περιορισμών, περιλαμβανομένης της χρονικής πίεσης, οι περισσότερες από τις περικοπές πραγματοποιούνται με ελάχιστο συντονισμό μεταξύ των κρατών. Αυτό ενέχει τον πολύ απτό κίνδυνο της αποδυνάμωσης των δεξιοτήτων και του εξοπλισμού μας και της μεγαλύτερης αποσύνδεσης μεταξύ αναγκών και μέσων που σε τελική ανάλυση θα μπορούσε να απειλήσει το μέλλον μας.

Το ζήτημα δεν είναι μόνο πόσα δαπανούμε αλλά και πώς τα δαπανούμε. Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τι θέλουμε να επιτύχουμε και με ποια μέσα θα το καταφέρουμε.

Κάθε χώρα συνιστά διαφορετική περίπτωση και η συνολική εικόνα είναι ιδιαίτερος πολυσύνθετη. Ωστόσο, γεγονός παραμένει ότι ενώ όλοι μαζί διαθέτουμε περισσότερα στρατεύματα από τις Ηνωμένες Πολιτείες, η δυνατότητα ανάπτυξής τους είναι πιο περιορισμένη. Γεγονός επίσης είναι ότι τεράστια χρηματικά ποσά εξακολουθούν να προορίζονται για τη συντήρηση δαπανηρού, απαρχαιωμένου εξοπλισμού εις βάρος ουσιαστικών επενδύσεων. Ακόμη και σήμερα αναρωτιέμαι πως είναι δυνατόν η ζήτηση να είναι τόσο κατακερματισμένη ώστε να διαθέτουμε πάνω από δώδεκα μοντέλα ελικοπτέρων στην Ευρώπη ενώ θα ήταν πολύ πιο λογικό να επωφεληθούμε από τις οικονομίες κλίμακας, διασφαλίζοντας παράλληλα τον εφοδιασμό.

Έχοντας πλήρη επίγνωση των περιορισμών, θεωρώ ότι όσο υφίστανται οι σημερινές επικαλύψεις θα είναι πολύ δύσκολο να διατηρηθούν οι βέλτιστες προδιαγραφές για τους στρατούς μας. Στρατιωτικοί εμπειρογνώμονες μας προειδοποιούν ότι υπό τις σημερινές τάσεις η διατήρηση βασικών

στρατιωτικών πόρων δεν είναι δυνατή. Τελικά κάτι πρέπει να αλλάξει προκειμένου να εξασφαλίσουμε τη δυνατότητα να αμυνόμαστε αποτελεσματικά.

Φυσικά δεν υπάρχουν εύκολες ή γρήγορες λύσεις. Διαπιστώνοντας το αυτονόητο, συγκροτούμε μια Ένωση 27 κρατών (26 εκ των οποίων είναι μέλη του ΕΟΑ και 21 μέλη του ΝΑΤΟ). Διαφέρουμε ως προς τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τις απειλές και τις ανάγκες μας, ως προς την προσέγγιση που υιοθετούμε σχετικά με την αποστολή και το ρόλο μας στον κόσμο και ως προς τις ανάγκες και συμφέροντα ως πελάτες και παραγωγοί στρατιωτικού εξοπλισμού. Γνωρίζουμε ότι η έννοια της ασφάλειας είναι ευρύτερη από αυτή της άμυνας. Ωστόσο, η άμυνα αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της ασφάλειάς μας. Και η πραγματικότητα είναι ότι οι απειλές μας αφορούν όλους.

Ας πάρουμε για παράδειγμα την τρομοκρατία και την κυβερνοτρομοκρατία: μια εν δυνάμει απειλή των κόμβων του παγκοσμιοποιημένου σύγχρονου τρόπου ζωής: τηλεπικοινωνίες, τραπεζικά συστήματα, αεροδρόμια, ενεργειακά δίκτυα... Η την ασφάλεια στη θάλασσα. Το 90% του εξωτερικού εμπορίου της ΕΕ διεξάγεται δια θαλάσσης, επομένως πρόκειται για προτεραιότητα που καμία από τις χώρες μας δεν μπορεί να αγνοήσει. Εξάλλου, πρόκειται για έναν τομέα στον οποίο από κοινού οι Ευρωπαίοι μπορούμε να κάνουμε τη διαφορά, όπως αποδεικνύει η επιχείρηση Αταλάντη κατά της πειρατείας. Επιπλέον, είναι γεγονός ότι ήδη υφίσταται εκτεταμένη συνεργασία.

Τα ευρωπαϊκά στρατεύματα συστηματικά αναπτύσσονται από κοινού σε αποστολές του ΝΑΤΟ της ΕΕ και του ΟΗΕ. Ωστόσο, όταν τα στρατεύματά μας επιστρέφουν στις αντίστοιχες βάσεις τους, τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά. Πολύ λίγες χώρες αξιοποιούν ευκαιρίες συνεργασίας στο εσωτερικό, παρά τα προφανή πλεονεκτήματα σε όρους εξοικονόμησης πόρων και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών.

Η «συγκέντρωση και κοινή χρήση» δεν αποτελεί καινοτομία (ήδη συμπεριλαμβανόταν στη Στρατηγική Ασφάλειας της ΕΕ πριν δέκα χρόνια) και έχει να επιδείξει πολύ θετικά αποτελέσματα. Το ολλανδικό και το βελγικό ναυτικό εκπαιδεύουν το προσωπικό τους και πραγματοποιούν εξοπλιστικές προμήθειες από κοινού ενώ διατηρούν ξεχωριστά πληρώματα και στόλους. Λόγου χάρη, δεν θα ήταν άξιο απορίας εάν η εκπαίδευση των ναυτικών μαγείρων γινόταν στο Βέλγιο παρά στην Ολλανδία!

Οι χώρες της Βαλτικής, αντί τριών ξεχωριστών, έχουν ιδρύσει μία κοινή στρατιωτική ακαδημία. Οι σκανδιναβοί γείτονές τους επίσης εξειδικεύονται όσον αφορά την εκπαίδευση: οι Φιλανδοί εκπαιδεύουν στρατιωτικούς παρατηρητές και οι Δανοί αξιωματικούς της στρατιωτικής αστυνομίας.

Οι χώρες του Βίζεγκραντ έχουν συμφωνήσει στη σύσταση μιας κοινής μάχιμης μονάδας έως το 2016 και -ένα πιο γνωστό στο ευρύ κοινό παράδειγμα- η Γαλλία και το ΗΒ έχουν συστήσει ένα φιλόδοξο πλαίσιο συνεργασίας το οποίο έχει ενισχυθεί τα τελευταία χρόνια από τη σύνοδο κορυφής του Lancaster House.

Εντός του ΕΟΑ, πολλοί από εσάς έχετε επίσης αναπτύξει φερέλπιδα σχέδια, ορισμένες φορές με πρωτοστατούσες χώρες, στους τομείς της εκπαίδευσης

ελικοπτέρων και της προμήθειας δορυφόρων (και τα δύο σε εφαρμογή) καθώς και όσον αφορά τα κινητά νοσοκομεία εκστρατείας και τον εναέριο εφοδιασμό (όπου οι εργασίες βρίσκονται σε εξέλιξη). Ωστόσο, σε άλλους τομείς, όπως είναι τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη παρακολούθησης, υπάρχει ο κίνδυνος να μείνουμε πίσω, τόσο ως καταναλωτές όσο και ως παραγωγοί. Γνωρίζω ότι με στρατιωτικούς όρους τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη παρακολούθησης πρέπει να είναι «άυλα και άπιαστα» καμία σχέση δηλαδή με «ναυαρχίδες». Εντούτοις, με όρους σχεδιασμού πρέπει να αποτελούν ακριβώς αυτό! τη ναυαρχίδα μας.

Πέρα από τη στρατιωτική εκπαίδευση και συντήρηση, υπάρχουν τομείς στους οποίους μετά βίας έχουν γίνει τα πρώτα βήματα συνεργασίας. Αυτοί είναι κυρίως η τεχνολογική καινοτομία (για τη βιομηχανική μας βάση) και οι δημόσιες συμβάσεις (για τις επενδύσεις και τον εξοπλισμό). Και εδώ, για να χρησιμοποιήσω τα λόγια ενός εμπειρογνώμονα, «η αδράνεια κοστίζει ακριβά». Κατανοώ ότι στην πράξη τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα.

Υπάρχει ο φόβος ότι θα απολέσουμε τη δυνατότητα αυτόνομης δράσης κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με το που και πώς θα αναπτυχθούν ή όχι τα στρατεύματά μας ή όταν πρέπει να προσαρμόσουμε τις τεχνικές προδιαγραφές μας προκειμένου να προβούμε σε κοινές προμήθειες. Οι συζητήσεις μπορούν να αφορούν από το μέγεθος των βλημάτων έως την εθνική κυριαρχία...Αλλά ούτε από τη δημοσιονομική σκοπιά η εικόνα είναι πάντοτε ξεκάθαρη.

Υπάρχει ο κίνδυνος αυξημένων αρχικών εξόδων ή και ενδεχόμενης απώλειας θέσεων εργασίας. Επίσης δεν βοηθά το γεγονός ότι τα υπουργεία άμυνας δεν διαθέτουν καμιά εγγύηση ότι οι πόροι που εξοικονομούνται από τη συγκέντρωση και κοινή χρήση θα επανεπενδυθούν στην άμυνα, ένα δίλημμα με το οποίο, είμαι σίγουρος, πολλοί από εσάς που βρίσκεστε στο ακροατήριο έχετε βρεθεί αντιμέτωποι.

Οι βεβιασμένες περικοπές (υπό την πίεση των εθνικών υπουργείων οικονομικών που απαιτούν «περισσότερες περικοπές τώρα») δεν αφήνει χρονικά περιθώρια για εκλογίκευση των δαπανών μέσω της συνεργασίας. Κανείς μας δεν είναι αφελής. Όλοι γνωρίζουμε ότι, πέρα από τα οικονομικά ζητήματα, πέρα από κάθε ρεαλιστικό μηχανισμό, οι αποφάσεις που αφορούν την άμυνα θίγουν τον πυρήνα της κρατικής κυριαρχίας. Τέτοιου είδους αποφάσεις δύσκολα κοινοποιούνται ακόμα και μεταξύ των πιο έμπιστων εταίρων.

Αλλά αυτό καθιστά ακόμη πιο επείγον να εντοπιστούν τα σημεία στα οποία υπάρχουν ελλείψεις ή σημειώνονται καθυστερήσεις, για τις οποίες αναμφίβολα δεν μπορούν να αποδοθούν ευθύνες, και να πειστεί η ευρύτερη κοινή γνώμη ότι τα ευρωπαϊκά κράτη οφείλουν να ενεργήσουν από κοινού.

Πώς θα προχωρήσουμε; Η κρίση δεν θα πρέπει να λειτουργήσει ως πρόσχημα για την αναβολή πραγμάτων αλλά αντιθέτως ως ευκαιρία για τη δρομολόγηση πρωτοβουλιών, τη διατήρηση ικανοτήτων που σε διαφορετική περίπτωση θα είχαν απολεσθεί στο βωμό των δημοσιονομικών περικοπών.

Θα σας εξηγήσω πως αντιλαμβάνομαι την κατάσταση: η συνεργασία στον τομέα της άμυνας δεν έγκειται στη διαχείριση της συρρίκνωσής της, αλλά μάλλον το αντίθετο, είναι ο τρόπος να διασφαλιστεί ότι θα παραμείνουμε στην αιχμή των εξελίξεων και ότι επιτελούμε στο ακέραιο το ρόλο μας!

Εν γένει, συμμεριζόμαστε την ιδέα μιας κοινής ανάλυσης των απειλών, όπως

αποκρυσταλλώνεται στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας και διαπιστώνεται τόσο συχνά επιτόπου. Στην πραγματικότητα, η στρατηγική μας μπορεί να αποτυπωθεί στην πράξη μέσω των πολυάριθμων αποστολών και επιχειρήσεων στις οποίες συμμετέχουν από κοινού τα κράτη μέλη – από το Αφγανιστάν έως το Κοσσυφοπέδιο και από το Κονγκό έως τη Σομαλία.

Η ύπαρξη μιας μεγαλύτερης συναντίληψης ως προς το στρατηγικό πλαίσιο είναι ουσιαστική ώστε να καθοδηγήσει τις επιλογές μας σε καθημερινή βάση και να διαμορφώσει αποφάσεις που θα έχουν μακροχρόνια επίπτωση στους προϋπολογισμούς, τις επενδύσεις και το προσωπικό. Σε κάθε περίπτωση δεν θα πρέπει η συγκεκριμένη άσκηση να προσλάβει θεωρητικό χαρακτήρα αλλά θα πρέπει να εστιάζεται σε επιχειρησιακά συμπεράσματα και πορίσματα.

Τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή για να αποφανθούμε την κατάσταση: να τεθούν ορθά κίνητρα, να συμμετάσχουν περισσότερες χώρες σε υφιστάμενα σχέδια και να δρομολογηθούν περισσότερα κοινά σχέδια.

Ο Οργανισμός Άμυνας οφείλει να διαδραματίσει βασικό ρόλο. Σίγουρα δεν μπορεί να κάνει τα πάντα, αλλά είναι σε θέση να αναλάβει πλήρως το ρόλο του ως διαμεσολαβητής. Αλλάζοντας παγιωμένες νοοτροπίες, διαχέοντας βέλτιστες πρακτικές, βοηθώντας στην εξεύρεση λύσεων και θέτοντάς τις σε εφαρμογή. Βεβαίως, η αλλαγή δεν μπορεί να συμβεί από τη μια μέρα στην άλλη, αλλά εσείς που με γνωρίζετε καλύτερα, θα είστε ήδη ενήμεροι ότι: Πιστεύω με σθένος στην πρόοδο υπό την έννοια μιας σταθερής ακολουθίας βημάτων προς τη σωστή κατεύθυνση.

Θα μου επιτρέψετε στο σημείο αυτό να πω μερικά λόγια για το πως βλέπω τώρα τη διαδικασία που δρομολογήθηκε τον περασμένο Δεκέμβριο, ενόψει της συζήτησης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στα τέλη του έτους.

Όπως θα διαπιστώσατε, κύριο μέλημά μου δεν είναι τόσο η ΚΠΑΑ ή η «άμυνα της ΕΕ», αλλά η κατάσταση του τομέα της άμυνας στην Ευρώπη. Αυτή την προσέγγιση υιοθετούν οι Πρόεδροι και Πρωθυπουργοί όταν εξετάζουν από κοινού τα θέματα αυτά. Κατ' αυτούς, άμυνα σημαίνει εθνική άμυνα όσο και η ανάπτυξη ικανοτήτων στο εξωτερικό. Η υπερατλαντική σχέση παραμένει ζωτικής σημασίας, αυτό δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση. Το διακύβευμα είναι υπό ποιες συνθήκες, με βάση το υφιστάμενο δημοσιονομικό πλαίσιο, μπορεί η Ευρώπη να παραμείνει ένας αξιόπιστος εταίρος, υπό ποιες συνθήκες μπορούμε να εκπληρώσουμε τις ατομικές και κοινές μας ευθύνες ως προς την ασφάλεια.

Για να υπάρξει ώθηση στα πράγματα, όλα εξαρτώνται από τα κράτη μέλη που πρωτοστατούν. Οι δομές και τα μέσα της ΕΕ (όπως ο ΕΟΑ, αλλά και η ΕΥΕΔ και η Επιτροπή) αναλαμβάνουν ουσιαστικά υποστηρικτικό έργο, ως πάροχοι υπηρεσιών και διαμεσολαβητές, ενώ συμβάλλουν επίσης στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης.

Εδώ εξάλλου καλούνται να διαδραματίσουν ρόλο οι Αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων: ενδεχομένως οι δυσκολίες και περιπλοκές των προμηθειών στρατιωτικού εξοπλισμού να μην τους απασχολούν σε καθημερινή βάση, ωστόσο μεριμνούν για την ασφάλεια, τους στρατιώτες, τις θέσεις εργασίας και τους προϋπολογισμούς. Και ακόμη: μεσούσης της χρηματοπιστωτικής κρίσης, οι ηγέτες αντελήφθησαν άμεσα τη μεγαλύτερη αλληλεξάρτηση που δημιουργήθηκε μεταξύ των χωρών μας, και έχουν επίγνωση, πράγμα όχι πάντοτε ευχάριστο, της κοινής τους ευθύνης. Το ίδιο ισχύει για τη

συνυπευθυνότητά τους όσον αφορά την άμυνα της ηπείρου μας. Ακόμη, τυχαίνει μια χώρα να λαμβάνει αποφάσεις που μπορεί να θίγουν και άλλες.

Η ευαισθητοποίηση του κοινού είναι περιορισμένη και στο σημείο αυτό ειδικά, οι Πρόεδροι και οι Πρωθυπουργοί βρίσκονται σε ιδανική θέση για να πείσουν την ευρύτερη κοινή γνώμη και συνακόλουθα να προωθήσουν πράγματα. Για να αξιοποιηθεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο αυτή η δυναμική, την οποία ελπίζω να είμαι σε θέση να κατευθύνω έως το Δεκέμβριο, πρέπει να προετοιμαστούμε προσεκτικά και χρειάζομαι τη βοήθειά σας.

Σε ό,τι αφορά την αμυντική διάσταση των συζητήσεών μας το Δεκέμβριο (πέραν της διάστασης ΚΠΑΑ), αυτό που κατά την άποψή μου έχει σημασία είναι να σημειωθεί απτή πρόοδος σε τρία βασικά ζητήματα:

- (1) προτεραιότητες για μελλοντικές επενδύσεις και προμήθεια εξοπλισμού,
- (2) ενίσχυση της βιομηχανικής μας βάσης, ώστε να παραμείνει ανταγωνιστική και καινοτόμος,
- (3) και τέλος, προετοιμασία και διαθεσιμότητα των δυνάμεων.

Γνωρίζω ότι έχουν ήδη αναληφθεί εντατικές εργασίες μεταξύ πρωτευουσών και στο πλαίσιο του ΕΟΑ, όπως και σχετικά με την εφαρμογή του κώδικα δεοντολογίας για τη συγκέντρωση και κοινή χρήση, που εγκρίθηκε τον περασμένο Νοέμβριο.

Υπάρχουν πράγματι πολλά συγκεκριμένα, πρακτικά ζητήματα τα οποία πρέπει να επιλύσουμε, όπως για παράδειγμα:

- Πώς μπορούμε να θέσουμε κοινές προτεραιότητες για επενδύσεις και να συντονίσουμε αποτελεσματικά τους προϋπολογισμούς μας;
- Πώς μπορούμε να παγιώσουμε περαιτέρω τη ζήτηση;
- Αν και οι πόροι για μη στρατιωτική χρήση πρέπει να χρησιμοποιούνται για μη στρατιωτικούς σκοπούς, πώς μπορούμε να αποκομίσουμε οφέλη από την έρευνα για την τεχνολογία διπλής χρήσης;
- Πώς μπορούμε να θέσουμε τα σωστά κίνητρα ώστε να διασφαλίσουμε ότι οι πόροι που έχουν εξοικονομηθεί θα επενδυθούν εκ νέου στην άμυνα;
- Στο πλαίσιο της συγκέντρωσης και κοινής χρήσης δυνατοτήτων, πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε την πρόσβαση στις δυνατότητες αυτές, εάν χρειαστεί;
- Τέλος, ας μην ξεχνούμε ότι η ενδυνάμωση των εταίρων αποτελεί μια ακόμη από τις βασικές μας ικανότητες! Πώς μπορούν τα στοιχεία αυτά να αποκτήσουν πιο συστηματικό χαρακτήρα;

Τα ανωτέρω αποτελούν απλά παραδείγματα και μόνο, δεν πρόκειται για εξαντλητική απαρίθμηση ...

Απ' ό,τι θα έχετε συμπεράνει μέχρι τώρα, στόχος μου δεν είναι να εκπονήσω άλλο ένα έγγραφο στρατηγικής έως τη σύνοδο κορυφής του Δεκεμβρίου. Αυτό που χρειαζόμαστε είναι απτά και συγκεκριμένα σχέδια: κάθε πρωτοβουλία, είτε είναι διμερής είτε τριμερής ή ομαδική, είναι ευπρόσδεκτη!

Η συνεργασία θα είναι διαφορετική αναλόγως των σχεδίων και των ομάδων χωρών. Δεν ισχύει ότι το ίδιο μέγεθος κάνει σε όλους. Πρέπει να είμαστε ρεαλιστές. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να οικοδομηθεί η ευρωπαϊκή άμυνα, ομοίως με την ίδια την Ένωση: με ρεαλισμό. Εξάλλου, από

τις σχέσεις της βιομηχανίας με την άμυνα προκύπτουν ιδέες για καινοτομία, και για κοινή άμυνα, που στηρίζονται σε κοινά θεμέλια. Είναι μια κατάσταση όπου όλοι κερδίζουν!

Για το λόγο αυτόν, ας αρχίσουμε να εντοπίζουμε τα συγκεκριμένα εμπόδια και ας βρούμε τρόπους να τα ξεπεράσουμε ή να τα παρακάμψουμε, γιατί αν και το έργο αυτό εναπόκειται στους διαμορφωτές πολιτικής, βλέποντάς σας εδώ σήμερα, είμαι πεπεισμένος ότι όλοι οι κορυφαίοι βιομηχανικοί κλάδοι θα συμμετάσχουν σε αυτό το εγχείρημα και θα συμβάλουν με εποικοδομητικές ιδέες.

Η Ευρώπη γεννήθηκε από τις στάχτες του πολέμου. Και οικοδομήθηκε εν αρχή μέσω της συγκέντρωσης (και κοινής χρήσης!) των εργαλείων πολέμου: τον άνθρακα και χάλυβα.

Κατά την αποδοχή του Βραβείου Νόμπελ για την ειρήνη τον περασμένο Δεκέμβριο στο Όσλο, οι ευρωπαίοι ηγέτες ανέφεραν ότι η Ένωση στέκεται πάντα στο πλευρό όσων επιδιώκουν την ειρήνη και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Για την εκπλήρωση των ευθυνών αυτών, θα πρέπει να διασφαλίσουμε ότι έχουμε στη διάθεσή μας τα αναγκαία μέσα.
